

רבי שריה דבליצקי זצ"ל

אורח צדיקים

חליפות אגרות

עם ידיד נעוריו הגה"צ רבי יוסף ליב זוסמן זצ"ל

הקובץ שלפנינו כולל חליפת מכתבים בין רבינו לבין הגה"צ המקובל משפירי ירושלים רבי יוסף לייב זוסמן זצ"ל. רוב המכתבים הם בין השנים תשי"ט לתשי"ד, וכמה מהם מאוחרים יותר. המכתבים מוצגים לפי סדר כתיבתם. לצערינו לא השתמרו בידנו כל חילופי המכתבים, אך גם המעט שבהם, ערכם רב, ולקחם גדול.

הרי"ל זוסמן זצ"ל נולד בירושל"ו בשנת תרפ"ג, נימול על ברכי הגרא"ה קוק, בידי הגרי"ח זוננפלד זכר צדיקים לברכה. בילדותו הסתופף בצל הגרא"ה ואח"כ דבק בתלמידו הגרי"מ חרל"פ זצ"ל בו ראה את רבו המובהק. ראשית לימודו בישיבת עץ חיים, וברכות השנים נמנה על סגל חבורת לומדי תורת הח"ן בישיבת שער השמים. באי שריד בית מקדשנו, הכירוהו על שם תיקון חצות שהיה עורך ברגשי קודש לילה ללילה לאוקמי שכינתא מעפרא, ובימי ספירת העומר היה נשמע קולו בקודש, כשהוא מקיים המצוה בכל כוונותיה, בדרך חסידי בית אל, באריכות נפלאה ובנעימה קדושה. נלב"ע ביום ד' טבת תש"ס.

מהרי"ל היה ידיד נעוריו של רבינו, וכך שמענו פעם מפיו של רבינו, שקודם חתונתו בשנת תשי"ז נתן לו אחיו שהיה עתיר נכסין, מתנה מרובה סך הגון. רבינו שבתורת אמת היה חפצו ותשוקתו, לקח עמו את הרי"ל למוכרי ספרים שבירושלים, וזה הראה לו באצבע איזה ספרים ראוי שירכוש מספרי האר"י הגר"א והרש"ש. (רבינו הוסיף שבמשך חצי שנה יגע ולא מצא, עד שהאשה המופקדת על מלאכות הבית הבחינה בספרי לימודו, והרבחה עליו דברים שמוטב לו שיתראה עם בעלה, איש קדוש וצנוע, ובודאי יפיק ממנו רצון טוב. רבינו נעתר לבקשתה, אולי משום כבודו של אותה אשה, וכדרכו מימים ימימה, ומצא את המקובל מהר"ר מרדכי שרעבי זצ"ל, אשר בימים ההם טרם יצא שמו, ומני אז קבע סדרי לימוד עמו לאיזה זמן וכפי שהעלה את זכרו בראש ספר מחשבת בצלאל, ביאורים בכתבי הרש"ש (ב"ב תשכ"ה): גם אזכיר בזה את מורי ורבי הרה"ג המקובל רבי מרדכי שרעבי שליט"א מירושלים עיה"ק שתחילת שימושי בנעוריו בשנות תשי"ז תש"ח היה אצלו¹).

על ערכם של המכתבים ותוכנם העשיר והמגוון יעמוד הקורא עם קריאתם, אכן משנה חשיבות להם, שכן מדתו של רבינו, אמן מכוסה אמן מוצנע, עד שכל שאנו יודעים על שנותיו המקודמות הוא זעיר פה זעיר שם, והנה קובץ מכתבים אלו הרי הם מסירים מעט את המסווה מעל עולמו המוצנע. מן המעט הזה, השתדלנו שלא להשמיט מן המכתבים דבר זולת במקומות מוכרחים.

1 גם מצאנו ברשימותיו משנים קדמוניות שהיה מחזיק ידי אותו צדיק מהונו, ומעשה את אביו הנדיב לרווחתו.

בכלל כל הענינים הנדונים והמפורטים במכתבים אלו, עוד יש בהם ביאורים ועיונים בלשונות האריז"ל בספריו הקדושים, וזאת יזכור הקורא כי בשעת כתיבת מכתבים אלו היה רבינו כבן כ"ב בלבד ואעפ"כ כתב בענינים כבשים אלו כותיק ורגיל, בבקאות יסודית ובהבנה מעמיקה (כפי שחיו"ד מביני דבר). למען ירוץ בהם הקורא, שלא הורגל בענינים אלו, הברלנו אותם באותיות רש"י.

הקורא שיעבור על קובץ זה, ילמד מתוכו על עבודתו האמיצה של רבינו עוד בנעוריו, איך שקיבל עליו עול תורה נגלה ונסתר, הרבה פעלי צדקה וחסד וחזיר על המצוות לעשותם בשלימות, הוד והדר לבוש, עז ותפארת במקדשו. מלמד שלא שינה בכל נחלת ימיו, כולן שווין לטובה, עד יום מותו זקן ושבע ימים.

אין לנו תמורתו אין לנו חליפתו!

בצלאל דבליצקי

בראשי המכתבים הוספנו כותרות, שאינן מודיעות אלא את עיקרי הדברים הנדונים במכתבים. מלבד אותם נושאים מצויים במכתבים ענינים ופרטים רבים מלאי ענין

בענין יציאת אורות הנקודים²

ב"ה, ליל א' דראש חדש אדר תש"ט

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן נ"י

שלום וברכה.

היום קבלתי מכתבך. והנה מה שלא השבתי לך עד היום על מכתבך הוא מתרי טעמי. חדא, משום שבדעתי היה לבוא לירושלים ליום אחד ולכן הייתי דוחה את מכתבי מיום ליום כי חשבתי כל פעם לבוא בעצמי ופה אל פה אדבר בו אולם רבות מחשבות וכו' וקשין טלטולא דגברי וכו' ולע"ע לא יצא לפועל. והטעם השני --- כפי בקשתך השתדלתי בעניינך עם הרח"י גולדבלט אצל הגאון החז"א --- וגם הגאון שליט"א אמר כי אינו יכול לעשות שום דבר בענין זה, אמנם הוא מכיר אותך לאיש מושלם ויר"ש מרבים --- ה' יתברך יתן בלבכם עצה נכונה. ויש לי לדבר איתך פא"פ כשאהיה בירושלים בקרוב. אבקש ממך למסור מכתב ברכה משמי לידידינו הרב אברהם רוזן נ"י לבואו ארצה מעבר הירדן³. נצטערתי צער רב שלא יכלתי להשתתף במסיבה שנערכה לכבודו בליל ט"ו בשבט. וכ"כ ברכת מז"ט חמה לידידינו הרב זאב צ'צ'יק נ"י, תודיע לי אם מי הוא נשדךך. שמעתי שאחריך נפצע קשה בזמן האחרון תודיע לי מה מצבו.

הנה רצינו ז"ל [עי' אור"ח פ"ג ופ"ג משער הנקודים] כתב שיצאו ג' מיני אורות מא"ק לזורח הנקודים. אור שיצא מעינים דא"ק והוא עיקר אורות הנקודים. אור שלקח דרך העזרה מאורות אח"פ. ואור חדש שצקע הפרסא ויוצא לחוץ דרך דופני גופא דא"ק ומאיר לנקודים. והנה מצואר דאור העינים ואור חדש הצוקע וכו' הוא לזורח האורות דנקודים ואור שנשאב מאח"פ הוא לזורח הכלים. ואם כן, כשיצא האור חדש דרך גופא דא"ק להאיר לזורח הנקודים הלא הוא פוגע תחילה בכלי הנקודים העומדים שם ואם כן אחרי שאמרנו שאור זה הוא לזורח האורות ולא הכלים היה לו להרצ לפרש ולא לסתום ולומר, שאורות אלו ציציאם מדופני א"ק צוקעים הכלים דנקוד' ומאירים לאורות דעיקר (וזה צורר שאורות אלו הצוקעים הם לזורח האורות ולא הכלים ונמשלתי כעת לחפש מקור הדברים).

עוד נתקשיתי דבשלמא אורות עינים ואורות אח"פ ניחא שהוצרכו כי הם הם עיקר הנקודים אלו אורות ואלו לכלים. אולם האורות שצקעו אס נאמר שהם לזורח הכלים דנקוד' ניחא, שהיה להם שעת הכושר להאיר בהם דהיינו לפני שנכנסו האורות דנקוד' בכלים שלהם (כי הנקודים צבואם לסוף העקודים נשתהו שם עד שירד האור הנשאב מאח"פ שהיה כלול דנקוד' ונעשו מהם הכלים ואחרי שנקרשו הכלים אז ירדו האורות לתוך הכלים כמצואר זה במפרשים) אולם

2 פרקים ב' ג' משער הנקודים.

3 מן השבויים שנלקחו בנפילת העיר העתיקה ביד צר בשנת תש"ח.

אם נאמר שהאורות האלו הם לצורך האורות דנקודים א"כ קשה מתי הספיקו להאיר להם מכיון שהלא תיכף כשצאו האורות לתוך כליהם כרגע היתה השצירה. ושלמא באורות הזקעים שהאירו לצורך הכח"צ, ניחא, כי הכח"צ נשאר במקומו אולם באורות הזקעים שהאירו לצורך הז"ת יהיה קשה כנ"ל, אם לא שנאמר כי האורות הזקעים האירו לז"ת ג"כ בכל זמן השצירה אעפ"י שאורות הז"ת לא היו במקומם האמיתי מ"מ נשארו באצילות. ואולי י"ל כיון שאור התפארת נשאר במקומו האמיתי כל זמן השצירה והוא עיקר הז"ת. וי"ע.

ונסתפקתי, כי אחרי התפשטות הכח"צ ואורות הז"ת נכללו בהם אם די באורות טבורא ויסוד שיאירו גם לצורך הז"ת כי נכללו הז"ת בג"ר או שגם אז הולכרו אורות הצפרנים דא"ק.

- והנה התקשיתי מאד בענין אם האורות היוצאים דרך טבורא ויסוד דא"ק שהזכירם הרב צפרק ג' דשער הנקו' אם הם הם בעצמם אותם בחי' האורות היוצאים ומאירים מגופא דא"ק או שהם בחינת אור אחר וזה למוד וזה למוד (וכפי זה יהיה ד' אורות לצורך הנקו' וזה לא נזכר בשום מקום) ודברי הרב צפרק ג' הנ"ל הם סתומים. חדא כי בתחילה כתב שם ואח"כ חוזר וזקע דפנות הגוף ויוצא למוד ומאיר בנקודים. ואחר כך הוא מתחיל והנה ד' מיני אורות יוצאים מתוך הגוף דא"ק א' מהטבור וא' מייסוד. ולכאורה מלשון זה שכתב והנה ד' מיני אורות וכו' מוכח דהם אורות אחרים ולא אחד הוא מדלל כתב "והנה ד' מיני אורות מהאורות שזכרנו בתחילה וכו'" או בדוגמת לשון זה לקשר זה עם הנ"ל. ושנית אי נימא שהכל בחינה אחת הם, איך כתב בתחילה שהם זקעים דופני הגוף וכאן כתב שהם יוצאים מטבור ויסוד ושם הלא לא נזכרו לבקיעה כי יסוד וטבור יש פתחים ואעפ"י שצטבור עוד אפשר לדחוק לשון "זקוע" מדפתחו סתום מעט מ"מ לשון דופני הגוף לא ידק לא על טבור ולא על יסוד. וידעתי גם ידעתי, שאפשר לדחוק ולפרש שקאי על אורות היוצאים מצפרנים דא"ק לצורך הז"ת כי שם שייך שפיר לשון "זקוע דופני" מדלל להם שם שום פתח אפי' כל שהוא לנאח אם לא ע"י בקיעה אצל מ"מ לשון "הגוף" לא ידק שם כי הלא זה מדובר שם בצפרני רגליו דא"ק ורגלי א"ק הם לזר מגופא (ואיך יוצא ההצל מצפרני הרגלים שהם לזר מגופא להאיר לז"ת שהם למעלה בגופא, זה ענין אחר ודבר המפרשים בזה ואכ"מ). מכל הלין טעמי נסתבכתי כאן בהצגת דברי הרב וה' יאיר עיני.

ובעיקר הדבר של אורות טבורא ויסוד קשה טובא כי מתחילה כתב הרב (שם) שצ' נקצים אלו הם כנגד חטט ופה וכנגד און אין נקב. עי"ש היטב ובאור דבריו צקצור כי המאליל טרח לעשות נקצים רק כנגד האורות מאח"פ שלכל הפחות לקחו מהם שני ספירות למעלה וא"כ כנגד אור האון שרק ספירה יחידית דהיינו הכתר לקח ממנה ע"כ אין כנגדה כאן נקב. אצל מחטט שכבר לקחו שם שני ספירות שהם אצא וגם כתר וא"כ רוצו ככולו ע"כ נעשה נגדה נקב הטבור וק"ו לפה שלקחו ממנה כל הג"ר בודאי שנעשה פה נקב כנגדה. וא"כ יוצא מפורש מדבריו כאן לכאורה כי כמו שלקחו למעלה באותו קדר עצמו לקחו כאן. שאצא לקח כאן הארת חוטט מטבור והארת פה מייסוד ואמא לקחה כאן רק הארת פה מייסוד וכתר לקח ג"כ לכהפ"ח הארת חו"פ מטבור ויסוד והארת און נחסר לו כאן. ולפ"ז קשה דצפרק א' דטנת"א מ"צ וגם כאן בסמוך כתב הרב שכתר לקח מטבור ואו"א מייסוד וזה קוטר להכל

ועוד דאס לפי דברינו כנ"ל א"כ מה איכא בין כתר לאבא וצמח יגדל הכתר מאבא כיון ששניהם לוקחים כאן בשוה מטעם ויסוד. ועוד וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ומכוח קושיות אלו נסתבך הדין לחם יהודה ונכנס לדוחק ופירש כי אעפ"י שהמאכל לא טרח לעשות נקב מיוחד לכתר מ"מ הארת האזן שהוא צריך לקבל לא נחסר לו מכול וכל כי הוא מקבל את הארת האזן שלו מנקב הטעור ואעפ"י שאמרנו שנקב הטעור הוא כנגד חטם. אמר הוא שהנקב צעצמו הוא צחי' חטם אבל ההצל היוצא ממנו מתיחס לצחינת און. וכ"כ אור"א מקבלים רק מנקב היסוד ואין אבא לוקח מחוטם כלום. ואמר הוא שנקב היסוד צעצמו הוא צחינת פה אבל ממנו יוצאים שני הצלים הצל אחד שהוא צחינת חוטם שהוא לצורך אבא (וגם כתר) והצל שני הוא מתיחס לצחי' פה וממנו מקבלת אמא (וכ"כ כתר ואבא) ועפ"י זה יוסרו כל הקושיות הנ"ל. והנה דברים אלו הם קשים מאד וגם לפי זה נצטרך לדחוק מאד לשון הרב בהתחלת פרק ג' עיי"ש היטב. ומי שדעתו רחבה יתכן צע"א.

וה' יאיר עינינו בתורתו הק' ונזכה לגאולה שלימה. ובלנד"ר אשלח לך הפעם בעוד כמה ימים ולמאוחר בעוד שבוע סכום כסף.

ידידך המאחל לך כל טוב
ש. דבליצקי

גם דרישת שלום לידידי הרב יעקב רקובסקי ומשפחתו.

אם תמצא שכתבתי כאן דברים ראויים לשומעם אז תשמור את זה אצלך. אולם אם תראה שהכל הוא רק גיבובי דברים בעלמא ואין בהם ממש אז תזרוק את זה לגניזה כי אני רק כעור המגשש באפילה וה' יתברך יתן לי כח במהרה.

נסיעה למירון בל"ג בעומר

כוונת למנצח יחננו בימי הספירה בתקון לאה,
בלילי חוה"מ פסח שא"א תקון לאה

ב"ה, יום ב' אמור כ"ה למב"י תש"ט

לכבוד יד"נ הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלום רב.

היום קבלתי מכתבך --- ובענין הנסיעה למירון הייתי אתמול אצל עושה המצבות⁴ ועדיין אין כל סיכויים שיהיה מוכן לל"ג בעומר וכפי שאני רואה הלואי שיהיה מוכן על שבועות. ולכן אני חושב שלא אסע השנה ולנסוע באופן מיוחד למירון על ל"ג

4 הנדון היה התעסקותו בהעמדת מצבה על קבר אשה אחת הטמונה בבית הקברות שבצפת, לפי בקשת קרוביה ששהו בחו"ל.

בעומר, אע"פ שמהראוי היה לעשות כן כמו שעשיתי כמה פעמים בשנים שעברו, מ"מ מחמת כמה טעמים לא אסע השנה ובפרט שבזמן האחרון נעשיתי איסטניס בענין הנסיעות וקשה עלי הטלטולים ובפרט בימי החום, ומה עוד שיש שם קהל רב המבלבלי הכל, ועוד בהצטרפות כמה טעמים. ועיין גם בשדי חמד מערכת אר"י שהביא בשם כמה רבנים שמי שעוסק בת"ת יותר טוב שלא יסע לזיהר"א (הוא ענין הסבוב על קברי צדיקים) אם מתבטל מלימודו וסדר עבודתו עכ"ל. ואעפ"י שידוע אני את מך ערכי בענין התמדת הלימוד מ"מ אם גם השעות המעטות יתבטלו בודאי שב ואל תעשה עדיף הגם שהגר"א כתב שבזה"ז השכינה שורה על קברי הצדיקים ומה גם במקום הנורא הזה⁵. על כן בהצטרפות הכל מכל כל אני נמנע בשנה זו לנסוע בל"ג בעומר.

בענין הכסף בעד הספר אשלח בזמן הקרוב בלנד"ר.

זה זמן רב התקשיתי בענין מה שכתב הרב ז"ל בשעה"כ דף נ"ח ע"ג ובשאר מקומות שזימי הספירה צריך לכוין בלמנח יחננו שבתקון לאה, במציה ואות השייכת לאותו יום. וא"כ כיון שמקובל מהרש"ש שאין לומר תקון לאה בלילי חוהמ"פ אם כן איך תבוא כונה זו אחרי שא"ל כלל המזמור, ואם נאמר שרק מליל ז' לספירה יתחילו לכוון לכאורה זה דבר זר קצת.

והנה צמו"ש ששעבר מצאתי קושיא זו בספר זמרת הארץ דף כ', איצרא שהוא אינו עושה מזה קושיא אלא מציא מזה ראייה לשיטתו שהמחצית הוא פליג על הרש"ש ז"ל וסצירא ליה שגם בכל ימי העומר צריך לכוון בכל הצרכות והתפילות לא נגרע מעבודתכם דבר, ומציא מזה ראייה לשיטתו וז"ל מוכרת מזה שצריך לומר תיקון לאה בחוהמ"פ דאלת"ה אלא דתנא קאי אשאר ימי העומר חוץ מחוה"מ דמה צ"ע למנות אח"כ מאחר שלא מנה מתחילה ומדהא ליתא שאר דברים שאומר מורי ז"ל שלא לכוין בלאה בעומר וגם שלא לומר רחל בעומר ג"כ ליתא. עיי"ש.

אולם התעוררתי כעת שאין זה קושיא אלימתא דהלא בלילי שבתות שבעומר וליל ז' דפסח כו"ע מודים שאין לומר לאה ואם כן לכאורה יחסרו גם הכונות דלילות אלו אלא ודאי שאין זה מעכב ולא דיבר האר"י ז"ל אלא בהווה בלילות שאומרים ואם תאמר שהיה להאר"י להשמיענו חדוש גדול כזה שכוונות למנח יתחילו רק מליל ז' בעומר זה אינו קושיא דאם כן תקשי לך יותר רבותא מזה דלמה לא הזכיר שאין מכוונים בשום דבר צימים אלו אשר גם קושיא זו היא לכאורה ראייה אלימתא לדברי המצריכים לכוון צימים אלו.

והנני בזה ידידך

שריה דבליצקי

שיעור רצועות תפילין ובענין מ"ה וב"ן דאריך

ב"ה, ערש"ק וירא תש"י

לכבוד ידידי עוז הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א
שלום רב.

הייתי שלשום בירושלים ומחמת חוסר זמן לא עלה בידי להפגש אתך --- אני מסרתי להר' דוד קרינסקי סך 10 לא"י שימסור בשבילך שתמסור להסופר ר' נחמן ותזוז אותו לגמור התפילין עד ר"ח כסלו כמו שהבטיח. כמו כן שיתן רצועות ממין מובחר למען יעמדו ימים רבים בשחרותם וגם יהיו רחבות כדי 12 מ"מ וגם היוד הקטנה של היד יהיה ברחבה (דהיינו הרצועה הקטנה) לא פחות מ-10 מ"מ. ואעפ"י שהגחז"א מקיל בזה שאין צריך שעור לרצועה הקטנה, מ"מ רבים מחמירים בזה.⁶

נסתפקתי צלחת רישין דא"ל וכלל הצחי' שיש שם דהיינו רישא הרציעי שהוא צחי' קרומא דאורא וכן הו' תיקוני גולגלמא, החיורתי שהם מצחי' גולגלמא, הנימין שהם מצחי' קרומא וי"ג תיקוני דיקנא דאריך שהם מצחי' מוחא סמימאא אס כל זה שייך דוקא באריך ועמיק הכללים דאצילות, או אס כל זה שייך גס באריך ועמיק דצ"ע וכן גס באריך ועמיק דכל נקודה ופרנאוף דה' פרנאפי האצילות וכו'. והנה בסדר עמידת העמיק צחי' מ"ה וב"ן שבו כנר דברנו לפני שנה וחצי צהייתך אללי על ש"ק והעלנו דהעיקר הוא כהרצ חסדי דויד צאח כ"ד עיי"ש וכן אמר לי הרצ ר' מרדכי שרעבי הי"ו שזהו המוסכם דלא כהצית לחס יהודה שכתב בזה דברים לא מחוורים.

וראיתי בחסדי דויד אוח לי שמשמעות דבריו הוא דגם האריך כלול דכורא שלו ממ"ה וב"ן וכן הנוק' דיליה כלול ממ"ה וב"ן. וצאחמ מפשטות דברי הרצ בשער או"א צפרק א' ובשער עמיק פרק ב' ובשאר מקומות לא משמע כן אלא דדכורא דיליה הוא כולו מ"ה ונוק' דיליה הוא כולו ב"ן עיי"ש. אמנם מלאחי שמהרש"ו בעלמו מסתפק בזה איך שמע מהרצ ז"ל עיין בשער השצירה פרק ז' (דף מ"ו ע"ד) וא"כ איך פשיטא ליה זה להסדדי דויד אחרי שמהרש"ו בעלמו מסתפק בזה, אמנם בין כך ובין כך איני מצין צרור איך הוא עמידת האריך, אס פני המ"ה והב"ן שניהם לצד ימין ואח' לצד שמאל או באופן אחר, תואיל לצאר לי זה.

והנני מסיים בזה

ידידך ש. דבליצקי

6 "לדקדק שגם בראש היו"ד וקוץ היו"ד יהיה שיעור ברוחבו כשיעור רוחב הרצועות - בחזו"א או"ח סי' ד ס"ק א כתב דא"צ רוחב שעורה, אך הגר"ח נאה ז"ל בקצוה"ש ח"ז בתחילת הספר כתב דצריך להיות שיעור רצועה גם ביו"ד, וכ"כ שם משם הגאון ר"ז סולוביצקי זצ"ל ומעור גדולים, וכ"כ עוד בספרו שיעורי תורה תש"ז סוף הקדמה א". (הידורי תפילין לרבינו, פ"ב ס"ח).

קבלת גדולי ירושלים דאין לזוז מדברי הרש"ש ז"ל ורחו מה שנראה כאות מן השמים

בעזה"י אור ליום ד' ז' שבט תש"י פעה"ק ירושלים תובכ"א
למע"כ ידי"נ היקר הירא וחרד לדבר ד' הרב ר' שרי' דבליצקי שליט"א
שלום וברכה!

ביום שב"ק זה פ' בא י' שבט הוא יומא דהלולא של רבינו הקדוש והנורא שר תורת
הנסתר הרש"ש זצוק"ל זיע"א. בספר תקון-חצות למרן הגריצ"מ שפירא זצוק"ל זיע"א
כותב שם כי לענין מעשה או כוונות אין לזוז כל שהוא מדברי הרש"ש ח"ו כנודע לחכמי
הסוד, ואף שהי' מעשה פעה"ק ירושלים בת"ח אחד שכתב להיפך והי' לו גלוי שנראה
סעד לדבריו בכל זה, אין חוששין לזה כנודע פעה"ק ירושלים, כך הוא כותב שם⁷.

ושאלתי את מו"ר הגאון החסיד ציס"ע מרן הרי"מ חרל"פ שליט"א, פירושם של
דברים, וסיפר לי כי מבין חברי הרש"ש היו חולקים לדבריו וביחוד אחד המיוחד ספר
"שמן זית זך"⁸ שהוא משיג הרבה על רבינו הרש"ש וע"כ הוא הולך בדרך אחרת. גם
אחד קדוש מתלמידי הרש"ש חיבר ספר "זמרת הארץ" ויש שם הרבה השגות על רבו
וגם חולק עליו, ומטעם זה היו הרבה גדולים מחכמי הספרדים שלא רצו לכוין. גם
הגה"ק ר' אלי' מאני זצוק"ל זיע"א בעל "קננות-צדיק" לא הי' מכון מטעם זה ובזמן
האחרון של המאה החולפת הי' מקובל אחד גדול צדיק חסיד ועניו קדוש וטהור מחכמי
הספרדים פעה"ק ירושלים ושמר ר' אלעזר זצוק"ל זיע"א חיבר ספר "פקודת - אלעזר"
وهוא לא ידע כלל מהחולקים על הרש"ש, ובכל זאת הי' במבוכה גדולה והיו לו ג"כ
הרבה השגות וקושיות ומטעם זה ג"כ לא רצה לכון עד שפעם אחת נדרם ואמרו לו
בחלום לך ותחפש אחר הספר "שמן זית זך" ובו תמצא מבוקשך כרצונך. והוא לא ידע
כלל מספר זה, והלך וחיפש אחריו ומצא שם את כל השגותיו וקושיותיו על הרש"ש
הכל כדבריו, והי' לפלא ובכל זאת לא חששו לזה. כך סיפר לי והטעם לזה כותב
הגריצ"מ כמו שלא חששו לבת קול שהלכה כר"א, וכתוב בספר הקנה שהמלאך של ר'

7 וז"ל שם ח"ב ד' רסג ע"ב: והנה מה שכתב מהרח"ו ז"ל בהקדמת שער ההקדמות וכו' וזה לשונו
כי רזי התורה וסתריה לא יתגלו לבני אדם בכה עיונם החומרי לולי על ידי שפע אלהי וכו' עכ"ל,
ויש לבאר לענ"ד בענין זה דעת חכמי הסוד אשר בענין הכוונה ובכל הפרטים אין לעשות מעשה
רק על פי המבואר בדברי האר"י ז"ל הברורים לנו מדברי מהרח"ו ז"ל וגם אין לזוז אף כל שהוא
חס ושלום מדברי הרש"ש ז"ל והגם שאירע מעשה בתלמיד חכם אחד ז"ל שכתב באיזה דבר בהיפך
והיה לו איזה גילוי שנראה סעד לדבריו ז"ל, אפילו הכי אין חוששים לזה, כידוע לכמה תלמידי
חכמים פעה"ק תובכ"א. ודברי הרש"ש ז"ל הם לעמוד חזק להאיר נתיב לגדולי ישראל ובעלי רוח
הקודש מדורות שלפנינו ז"ל ועד היום הזה נוהגים כן חכמי הסוד הי"ו אשר דברי הרש"ש ז"ל
האיר להם נתיב.

8 מהר"ר שלמה מלכו ז"ל, וספרו נדפס בשאלונקי תקל"ט.

אליעזר הוא שאמר שהלכה כמותו, כלומר שבשרשו כך הוא, כמו כן קיימו וקבלו חכמי הסוד את דברי הרש"ש לעיקר והוא הי' גילוי כללי, ומה שכתבו להיפך מדבריו זה הי' לפי בחינת פרטיות שרש נשמתם ואין חוששים לדבריהם, כך הוא המכוון מדברי הגריצ"מ.

גם הגה"ק ר' יעקב ליב לעווי זצוק"ל זיע"א אחיו של אותו גאון וקדוש המופלא בדורו ר' נחום משאדיק זצוק"ל זיע"א (אביו של הגה"צ ר' דוד בהר"ץ) אשר הוא הי' מקובל גדול מאד והי' מכון ממש את כל הכונות של הרש"ש על כל דבר ודבר על כל ברכה ועל כל פעולה בלי יוצא מהכלל עד רגעי האחרונים שהוא נפטר ביום שב"ק בזמן תפלת המנחה, והספיק עוד לעלות לתורה במנחה ובירך הברכות עם כל הכונות. ובאמת מה נורא הי' איש הפלא הזה ומה מאד עמקו דבריו הקדושים עמק עמק מי ימצאנו אין מי שיוכל להבינם על מתכונתם קדושתו היתה עד להפליא איש אלקים קדוש ונורא מאד, זכור אזכור כי בעת עמדי על יד ציון קדשו קדש הקדשים, הייתי מרגיש עלי' והתרוממות הרוח ברגשי קדש נעלים ולא יכולתי להפרד משם וקשה היתה עלי פרידתו, זכותו הגדול יעמוד לנו לכל אחד בפרט ולכל ישראל להגאל בגאולת עולמים ע"י משיח צדקנו בב"א⁹.

9 ונביא בכאן איזה לשונות שכתב רבינו זצ"ל על אותו גאון וקדוש זצ"ל. וז"ל בספרו אוצר נחמד: בי"א באלול חל יום פטירתו של הגה"ק המקובל והצדיק ר' יעקב יהודה לעווי זצ"ל, הידוע בשמו ר' יעקב לייב. הוא היה אחד משלושת האחים הצדיקים המפורסמים לבית לעווי - שעלו לירושלים בתחילת המאה הקודמת והאצילו במשך רבות בשנים מקדושתם על הישוב כולו בירושלים ובארץ. בבואו לירושלים עדיין בצעירותו לאחר שכבר הספיק לכהן כרב בפולין מקום מולדתו, פנה גם ללימוד חלק הסוד, בשיעור קבוע במדרש החסידים "בית אל", בדיבוק חברים יראים ושלמים, ובפרט אצל רבן של חסידים בתקופה ההיא הגה"צ ר' רפאל ידידיה חי אבולעפיא זצ"ל, הידוע בכינוי היר"א. אצלו למד במשך ט"ו שנים יום יום שעות אחדות, כעדותו בהקדמת ספרו "בית לאבות" - על פרקי אבות. מפירושו זה לפרקי אבות, על דרך המוסר והיראה, ניכרת צדקתו המופלגת וגדלותו בתורה ויראה וכל מדה נכונה. וכל זה נוסף לעמלו בתורה הנגלית יום ולילה ונוסף לכהונתו רבת השנים בתור ראב"ד בבית דינו של הגרי"ל דיסקין זצ"ל. הוא זכה כאמור, להגיע למדרגות גבוהות מאד בכוונות האר"ז וסידורי הרש"ש, עד אשר זקני הדור העידו שמימות הרש"ש לא קם כמוהו בישראל, שלא יחסיר מלכוין כוונה אחת בכל סדר התפלות, והברכות, כולל ברכות הנהנין. לענינים אלו נחוצה מנוחת הנפש והרעיון במדה יתירה כתנאי מוקדם, אשר עפ"י אין זה עולה בד בבד עם משרת ראב"ד, ובפרט אשר כתנאי התקופה דאז היה ממילא מנהל גם את כל עסקי הציבור לכל גווייהם. למרות שבתפילותיו לא חסרה אף כוונה, לא התפלל משום מה במדרש החסידים "בית אל", רק פעם אחת בשנה בט' באב שבו צריכים כפי הרש"ש ז"ל להניח טלית ותפילין גם בשחרית, ודבר זה לא יכל לקיים כמובן במקום אחר. אבל כל השנה התפלל בבית המדרש "אהלי יעקב" אשר לכולל וורשא, שבו היה מקום כינוס לצדיקי עליון וגדולי ישראל כהגרמ"ל מקוטנא בעל זית רענן והאמרי בינה מקאליש ועוד. בביהכ"ס התפללו נוסח אשכנז וגם הוא לא שינה מנהג אבותיו והתפלל נוסח אשכנז, וכשנשאל פעם הצדיק המפורסם ר' בן ציון שפירא זצ"ל, אם אפשר לשלב את הכוונות גם לנוסח אשכנז, נתן לדוגמא את הצדיק הלז שנהג כן והדבר עלה בידו. למרות החזיקו בנוסח אשכנז נהג לומר בכל יום את הוידוי ושלוש עשרה מידות לפני תחנון, אף שכפי מנהג אשכנז בארץ ישראל אין אומרים זה רק בב' וה'. וטעמו היה - היות ומרובים שם הכוונות, ולזה הנהיגו כן לכבודו

מה שלו' חמיך האם הי' אצל החזון אי"ש ומה נשמע בכלל אצלך ואצל כל משפחתך, אני מזהירך מאד עוד הפעם אל תתענה שום תעניות, לדעתי אם עושים הכל כפי היכולת ואם היו יכולים יותר היו עושים יותר, הר"ז נחשב כאילו עשה כל מה שצריך ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה.

ידידך דו"ש ושלו' משפחתך
יוסף ליב זוסמן

פרטים בתיקון השוכני"ם

ב"ה, מוצש"ק שמות תש"י

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שבוע טוב ומבורך.

מכתבך הגיע לידי ממש כמה רגעים לפני הדלקת הנרות. ובענין התפילין יש לעשותם אשכנזית הכתב וסדור הרצועות.

הלשון בשמן ששון הוא לשון שער רוח הקדש כמו שציין בעצמו המקור משער רוח"ק והפשט במה שכתב שם שמהרהר בעבירה ויצרו תוקפו ורואה קרי מאליו וכו'.

בבית הכנסת הנ"ל לומר יום יום והדבר נשאר שם כמנהג קבוע כל השנים. את חזרת הש"ץ היה החזן מתחיל כשהיה הוא כורע ל"מגן אברהם". כך שהיה עונה קדושה עם הציבור בתוך תפילתו שבלחש, בהגיעו ל"מחיה המתים". כמו כן נהג לומר הודו ועלינו לשבח פעמיים, במקום הנהוג לומר כפי נוסח אשכנז, ובמקום הנהוג כפי נוסח ספרד. בשבת קודש כי תצא, י"א אלול תרמ"ט, שהיתה ג"כ שנת השמיטה, עלה לתורה במנחה וברך עוד את הברכות עם כל הכוונות, ולאחר המנחה עלה בסערה השמימה, בחד קטרא אתקטר בעת רצון רעוא דרעוין, זיעוכ"י. ובמקו"א כתב רבינו לעצמו: ואני הכותב מעיד על עצמי שבשעה שאני לומד בספר בית לאבות ובפירוש הנ"ל אני מקבל הארה גדולה ונמרצת ליראת שמים ובודאי שהדברים והמוסר שיצאו מהלב בקדושה ובטהרה נותנים פריים בלב הלומד והקורא בהם זיע"א.

ובחיבורו על מנהגי הפרושים אגב ציון מנהגם לאכול מצה שרויה הוסיף וכתב: ומעשה בנה"צ מקובל אלוקי שכל עבודתו עפ"י כוונות האר"י והרש"ש זיע"א שהיה מהראשונים בעיה"ק שאכלו מצת מכונה ובמוצאי פסח בא אברך אחד בקינטורין וביקש ממנו חתיכת מצה לחמץ, והצדיק ברוב ענוותנותו לא הקפיד כלל, אבל הלה לא השלים שנתו רח"ל.

ובפתקא אחרת: הגה"צ ר' מאיר סמניצר זצ"ל היה מתלמידי הגה"צ המפורסם ר' צבי מיכל שפירא זצ"ל והיה דרכו להתפלל כותיקין עם רבו הנ"ל שהתפלל בעיר העתיקה בדייטשען פלאץ דהיינו בבתי מחסה והגר"מ הנ"ל היה מושבו אז בשכונת ימין משה שמחוצ לעיר העתיקה, וכמובן שההליכה משם לבתי מחסה לוקחת גם כן איזה זמן ניכר, ופעם אחת בשחרית דיום א' בפסח (אחרי עריכת הסדר) נתאחר לבוא לבית הכנסת עד ויברך דוד והקפיד עליו רבו הנ"ל. והוא התנצל עצמו דהלא הוא כעת אחר הסדר שערך בלילה, וענה לו רבו הנ"ל: וכי אחר הסדר לא צריך להתפלל?! (מפי הרה"ג ר' צבי הכהן קופשיץ שליט"א). ופוק חזי קדושת הצדיק הנ"ל, דהאחר עד ויברך דוד במנין ותיקין הגם שזה עוד לפני ברכה וגם היה אחרי הסדר, אפ"ה מצא לנכון להקפיד עז וכמה אנחנו רחוקים מכל זה ה' ירחם להחזירני בתשובה שלמה לפניו.

הפשט הוא שבעת המחשבה הוא רואה בהקיץ מכוח המחשבה ונקרא מזיד אחרי שזה בהקיץ והוא יכל לעצור עצמו ולכן נקרא מזיד גמור. אך מה שרואה בשינה אפי' שחשב כל אותו היום הוא נקרא שוגג כיון שבעת המעשה הוא עכ"פ שוגג וזה ברור ופשוט.

ויש גם ראייה להדיא מלשון הרב ז"ל שאין צריך להתענות פ"ד למי שרואה בשינה ממה שכתב שם בתקון כ"ז גם דע שעקר אלו התעניות נתקנו בימים אלו לכפר על עון שז"ל שעליהם כתיב שוחטי הילדים וכו' עכ"ל וידוע דרשת חז"ל בנדה י"ד אל תקרי שוחטי אלא סוחטי וכו' וסוחטי הוא דוקא במזיד כמובן וגם כל שאר הגמרא והדרשות והעונשים שהפליגו שם בנדה י"ד הכל קאי על מזיד דוקא. ומה שהבאת ראייה להיפך ממעשה דמהרח"ו שצוהו הרב ז"ל להתענות פ"ד ושם היה באונס, לכאורה הוא טענה גדולה אבל יש לדחות כמו שדחית בעצמך דשאני מהרח"ו וצדיקים כמותו שהקב"ה מדקדק עמהם כחוט השערה וסביביו נשערה מאד כתיב, וצדיקים שגגות נעשות להם כמזיד ואין ללמד מזה על הכלל.

ועוד יש לומר על פי מה שידוע שיש הרבה תקונים בדברי הרב ז"ל שאינם שווים לכל נפש ולזה אמר שיעשה כך ולפלוגי שיעשה כך והכל הוא כפי שורש נשמתם ומקום שמגיע הפגם שלהם וכו' והרב ז"ל בחכמתו העמוקה נתן לכ"א ואחד התקון אשר איזון וחקר שיתאים למצב החוטא וזה עמוק עמוק מי ימצאנו ולכן גם בזה יש לומר שהוא תקון פרטי למהרח"ו ז"ל דוקא ואין ללמוד ממנו.

ומהאי טעמא גופא אין ללמוד מזה שדי בפעם אחת פ"ד דשאני הכא שאין חטאים אלו נצרכים כלל לפ"ד ורק לרוחא דמילתא ולתקונו הפרטי נתן לו התקון הזה דפ"ד ולכן די בפעם אחת אבל בשאר עבירות שגילה הרב ז"ל התקון הכללי לכולם ולכלל אפשר לומר דנצרך לכל פעם ופעם התקון. אבל האמת נראה שדי בפ"א וכן פסק הרב בתשובת רב פעלים (הו"ד בכה"ח) או עכ"פ בג"פ

בענין חמי נ"י¹⁰ הוא היה כבר יותר טוב ורק בשבוע שעבר היו לו כאבים בבטן והורע לו שוב. ויש צורך להזכירו ולרצות עבורו. אחי כנראה שיבא לפני חג הפסח. - המכתב שלך הוא בודאי נמצא אצלי רק קשה לי כעת החפוש אחריו ולכן תסלח לי אם אשהה זה לפעם אחרת.

לה"ר שמואל הומינער שליט"א שלחתי השבוע מכתב בכמה חקירות בעניני לשה"ר וכבר קבלתי ממנו תשובה. יש עוד בדעתי לכתוב לו בכמה ענינים שראיתי בספר קדושים תהיו מהרב הצדיק המחבר של ואמרו אמנ¹¹ אשר החמיר בזה יותר משורת הדין¹². אינך צריך להגיד להנ"ל שאני הודעתי לך כי אולי אינו רוצה בזה כי מי יודע דרכיו של צדיק זה.

10 הגה"צ רבי חיים עוזר ינובסקי מהוראדנא ואח"כ בראשון לציון, נלב"ע ביום י"ב כסלו תשי"ט

11 ירושלים תרצ"ב לערך למהר"ר יהושע אלטר ווילדמאן זצ"ל.

12 מצאנו בגליון רבינו בס' קדושים תהיו שם (תרצ"ג, דף ט"ז ריש אות כח) על דברי המחבר שם שעובר על כל דיבור בטל עם משודכתו על איסור דאורייתא של לא תקרב. נ"ב: כל זה אינו לפי שורת הדין ובמק"א הארכת בזה.

ובענין אחיק, בודאי אתה מכיר את ר' דב אטינגר משערי חסד שהמקצוע שלו הוא מנקר ולפני כמה זמן כשלא היתה שחיטה הוא וב"ב ממש רעבו ללחם והוא רצה שאסדר אותו בבית החרושת, והוא גם קצת קרוב שלי, ודברתי אז עם אבי וגם הוא רצה לסדר אותו ואעפ"י כן לא הועיל כלום ולא קבלו ----

חיזוק הלימוד המשותף בתורת הסוד ובענין דברי העץ חיים בשער כ"ז פרק א' ב'

בעה"י [שבט תש"י]

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלו' רב.

זה כעת קבלתי מכתבך בצרוף המכתבים הישנים שלי בתודה רבה. אני אשמור אותם אצלי. אתמול¹³ היה לנו כאן חתונה מפוארת של ר' אברהם בנו של הר' שבתי יגל נ"י. היו הרבה מירושלים.

עלה בדעתי דבר נכון בענין למוד הע"ח, אחרי שאנכי לומד כאן לבד באין חבר ללימוד הזה, ולו הייתי דר בירוש"ת היינו יכולים ללמוד בצותא שעורים כסדרם אך רבות מחשבות וכו' וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד. לכן עלה בדעתי שלשם חיזוק הלמוד שלי ושלך הצעה כזו: שנוסף מה שכאו"א לומד לעצמו בדברי הרב במקום שלבו חפץ נעשה לנו קביעות ללמוד פרק אחד (או כשהפרקים קטנים - אזי ג' פרקים) בכל שבוע ושבוע בלנד"ר דהיינו שכל אחד אני ואתה נלמד אותו הפרק או הדרוש באותה שבוע עצמו כל אחד בביתו, פרק אחר פרק, דהיינו ללמוד אותו הפרק בעיון כביר ונמרץ וכל אחד מה שיעלה בידו בין בפשט, או קושיא או תרוץ וכו' וכו' יכתוב לחברו בכל שבוע ושבוע הכל ומתוך כך יתבהרו הדברים ויאירו בע"ה אפי' יותר ממה שהיינו לומדים בע"פ ביחד. ובמשך הזמן יתאספו לנו חדושים, קושיות ותרוצים והבנות למכביר.

הנני חושב את זה לחיזוק גדול והנני בטוח שתסכים לזה בחפץ לב. והיות שהנני עוסק כעת בשער עבור יניקה ומוחין לכן טוב הדבר שנתחיל הסדר משער זה, דהיינו שבשבוע הבא לסדר משפטים נלמד בלנד"ר בע"ה פרק א' ופרק ב' משער עיו"מ (שער כ"ז) וכמו שראית כבר כתבתי איזה תמיה גדולה על קושית הש"ש ז"ל. ועוד ידי נטויה לכתוב בלנד"ר בשבוע הבא באורים בפרק א' ובפרק ב' אשר יש שם מקומות קשי הבנה. ולדעתי במשך הזמן יוכל להתאסף הרבה אצלנו בחדו"ת בענינים אלו.

ידיך ש. דבליצקי

וטוב שמכאן והלאה נכתוב את הד"ת על נייר מיוחד כדי שלא יעורב קדש בחול.

בשער עי"מ שער כ"ז פרק א' ופרק ב' עי"ש ותכן הדרוש בקצור נמרץ כי יש לו"א ג' מינים של ט"ס (י"ס) י' ספירות חיצוניים דעצור שאינם אלא נה"י אך נה"י מתחלה לט' ספירות וצמח ט' ספירות דיניקה שאינם אלא צחינת חג"מ אך מתחלקים לט' ספירות וצמח ט' ספירות דבח' מוחין ואינם אלא כח"צ אך מתחלקים לט' ספירות. ואח"כ בפרק ב' כתב דהנה זה החצוניות נחלק לב' חצי עליון מחכמה עד חצי ת"ת וחצי תחתון מחצי ת"ת עד סוף יסוד, וחצי עליון נסר ונתן ללאה צקוד פנימית אליה, וחצי תחתון ניתן לרחל צקוד פנימית אליה. וכונתו, פשוט. דר"ל די' ספירות דחיצוניות היינו דצחינת עצור שאינם אלא נה"י אך נה"י אלו כוללים י' ספירות ואלו י' ספירות נחלקים לשמים חצים ניתן ללאה וחצים לרחל אך מי' ספירות דיניקה ומי' ספירות דמוחין פשוט שלא ניתן כלום לרחל וללאה וכדכתב בעצמו לקמן דאחר הנסירה (שאר הז"א צקוד ב' צחינות לצד שהם תיכונה ופנימית כן הוא הפשט הפשוט בדברי הרב ז"ל וכן הבינו הצ"ח והטועמים ח"ו. ונוראות נפלאות בראותי אחר"כ בהגוז"י אות ח' משם השמן ששון (וכן הוא באמת בפרק ש"ס) עיין מה שהקשה שם ואין לדברים אלו שום ביאור כלל וכלל ונע"ג מאד להצין את קושינו דלא אמרה הרב ז"ל מעולם שיקחו רז"ל מבחי' התיכון ופנימי דצפירוש כתב הרב דהחיצונות נחלק לב'.

ברעת האריז"ל בגידול הזקן והפאות, בענין מעשה דחושע בן בארי, וביאור בהפטרות במדבר

בעזה"י אור ליום ועש"ק נשא י' סיון תש"י

למע"כ ידי"נ הרב ר' שרי' דבליצקי שליט"א

שלו' וברכה !

ראשית הנני דורש וחפץ לדעת מה שלומך בכלל ובענין העינים בפרט ומה אודות הניתוח והנסיעה לחו"ל, ומה שלו' בתך היקרה רות ובנך היקר דוד מה מצב בריאותם, יה"ר שיהיו תמיד בריאים וחזקים ותרוה מהם רוב נחת ותזכה לגדלם לתורה ולחופה ולמע"ט, - ומה שלו' כל ביתך ומשפחתך שיחיו.

אני מתפלא מאד על שאין לי שום ידיעה ממך בענין התפילין אחרי שכבר קרב גם הזמן שקבע הסופר, בר"ח תמוז, תשיב לי תיכף על זה.

במה שאמרתי לך שמנהג חכמי הספרדים הוא לעשות הפסק בין הפאות והזקן על הלחי ממש, טעיתי בזה, כי דברתי עם מו"ר הגאון החסיד ציס"ע הרי"מ חרל"פ שליט"א ואמר לי שאין זה נכון כי על הלחי ממש לא נגעו כלל רק המדובר הוא בהשערות הגדולות שאינם מחוברים בהם גזו רבינו האר"י הקדוש זיע"א, וכן הם נוהגים המקובלים, וממילא למעשה אין בזה נ"מ אם הם פאות או זקן, אמנם בדרך כלל הענין צריך בירור, ומה שהדרכי תשובה כותב שכונת האר"י ז"ל הוא למטה ממש במקום ששערות הזקן יוצאות ומתרחבות, שם יש קפידא שלא יתערבו הפאות עם הזקן אמר לי מו"ר שליט"א,

שאצלו הוא רק השערה בעלמא, אבל אצל חכמי הספרדים מנהגם הוא איש מפי איש עד רבינו האר"י ז"ל, ובודאי שעליהם יש לסמוך, אמנם נראה לענ"ד כפי מה שמקובל אצל כל העולם שיש לומר שהוא למעלה¹⁴ מקום שהלחי התחתון מתפרד הוא אחרי העצם העליון והדבר צריך תלמוד וא"א לכתוב כאן את הכל באר היטב.

גם אמר לי מו"ר שליט"א כי הדבר תמוה מאד בדברי רבינו האר"י ז"ל כי מנהג כל העולם משנים קדמוניות הי' תמיד לגדל פאות ארוכות, וכן הננו רואים אצל התימנים שבודאי מעשה אבותיהם בידיהם מדורי דורות לגדל פאות ארוכות, ואמר לי בשם רבו רבינו הגה"ק הרא"י קוק וצוק"ל זיע"א שענין גידול הפאות הארוכות הוא בכדי להמתיק את הדינים, אמנם כאשר בא רבינו האר"י ז"ל כבר לא הי' צורך להמתקת הדינים ובאלו המקומות שנשאר מנהג זה הוא מפני כי שם עוד לא נמתקו הדינים, עכתד"ק.

מענין השע זן צארי שהקצ"ה אמר לו קח לך אשת זנונים וכו' ולנסוף לא רצה לגרשה שמשמעות דברי הגמ' שהם כפשטם, והדבר נריך צירור, וזהו פ' פקודי צהיכלות הוא מצא שם את הענין שזוהו הקצ"ה להכנס ולהסתכל צהיכל אשת זנונים והוא הי' מפחד, ואפשר לומר שגם כונת הגמ' הוא כזהו, ואפשר גם לומר ששניהם היו כי כדי להסתכל ולהכנס שם הוצרך לפעולה ממשית ליקח אשת זנונים וכו' ומה שלא רצה לגרשה הוא מפני שלא רצה לעזוב אותה, כ"א לתקנ[ה] וצוה] הי' רמז שא"ל לעזוב את ישראל צחטאיהם כ"א לתקנס.

יש צורך לזכור שם את ההפטרה שקרינו בשבת צמדצר "ריצו צאמכס ריצו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה וכו'" כ"א [=כי אס] מדצרים על אמנו איך שייך לומר דצרים כאלה, אמנם כנראה הוא שיש צוה סוד גדול וכבוד א' הסתר דצר, והענין הוא כי בן כסיל תוגת אמנו כי הכל תלוי זה וע"כ "וצפשעיכס שולחם אמכס" והיא נכנסת (ח"ו אין המדובר זה בעצמה כ"א בהגלוי והשפע למטה בעולמות התחתונים כידוע למצין) צין הקלי' ומתלבשת בהאם הטמאה, וע"י העונות נראה כאלו היא ח"ו אמנו וע"כ ריצו צאמכס ריצו, והנצי"א קורא לה "אמכס" יען כי אמנו מתלבשת שם וע"ז הוא מסיים שם את כל הנצואה שאת האם הטמאה הזאת ימית ויכלה אותה מן העולם, ותשאר אך ורק אמנו הקדושה כנסת ישראל אשר לא טעמה טעם חטא מימיה "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה".

אספר מה שאמר מו"ר שליט"א כי ציעור הרע הוא לא רק מכאן ולהבא כ"א גם למפרע עוקר את הנדר מעיקרו, והוא סוד דברי הזוה"ק מה שלא כתוב בשבועות אשה עולה לד' כ"א עולה לד', ואשה לא, כי¹⁵ מלכא טעם צמולה טעם, בצחינת "צמולה ואיש לא ידעה" וע"כ הוא כי מה שפסקו וזהמתם בשבועות הוא גם מלמפרע מעיקרו כנ"ל, והדברים עמוקים, תן לחכם ויחכם עוד,

14 תיבה מטושטשת.

15 ע"י זוהר פנחס רנח ב'.

יהי רצון שנזכה בקרוב לביעור רוח הטומאה מן הארץ ויתגלה אור מלכותו עלינו
מהרה בביאת גוא"צ ובנין ביהמ"ק בב"א.

אל תשכח להשיבני על הכל

.... ושלו' כל ביתך ומשפחתך

יוסף ליב זוסמן

בענין לימוד הנסתר בימי בין המצרים

ב"ה אור ליום ה' חקת ז' תמוז תש"י

לכבוד ידי"נ הר"ר שרי' דבליצקי שליט"א

שלו' וברכה!

את מכתבך קבלתי אתמול, בצרוף עם המחאת-דאר והיום קבלתי את הכסף. אני
מקוה שאשיג את הכסף הנשאר, אולם כנראה שטעית וצריך עוד תשע לא"י, כי אז
באותו לילה שהזמנתי אמר שהסכום עלה לשלשים ושתים לא"י, כהיום כבר עולה אצלו
שלשים וחמש, וכפי אשר הזמנתי אז כן צריך לשלם עתה.

אמש הייתי אצל הסופר, ועוד לא קבע את הזמן הסופי, ואך אמר לי לגשת בעוד
שבוע ואז יאמר לי ברור. אני לא נתתי לו שום כסף אני אמרתי לו שהכסף תחת ידי
ואני משלם לו - את הכל ביחד.

בכל מה שכתבת מענין החובות בודאי לא נכון להבטיח, כמו שגם אני כתבתי לך,
רק אם יש לך בידך תתן ואם לא תתן, גם בתנאי שתראה שלא יכביד על מה שכבר
נתחייבת.

מענין לימוד הנסתר באותם הימים¹⁶ עוד לא נתברר לי, רק כמדומה שראיתי או
שמעתי כבר פעם מזה, ואיך שהוא אולי בשבתות יש להם דין אחר, גם יש הפרש גדול
ממי שמבין ומשיג למי שאינו מבין ומשיג, הגירוי הוא רק למי שיש לו השגה שאין
מניחים לו, גם ודאי אם לומדים לשמה בקדושה ובטהרה אינו מזיק [ונראה לי] בעיקר
הכונה למי שהוא בא לכוון וליחד יחודים, וצ"ב.

מאת ידידך הדו"ש ושלו' ביתך ומשפחתך

יוסף ליב זוסמן

16 ר"ל של בין המצרים, וע"ע מה שכתב בזה רבינו זצ"ל בשו"ת שומע ומוסיף בין המצרים (תשע"ז
עמ' יד).

צענין הספיקות דעתיק

צפרק ג' דשער עתיק, ידוע ומפורסם הוא כי תקון העתיק דאזילות היה ע"י שלקח כל כתר דמ"ה החדש ומשם צ"ן לקח ה"ר דכתר דצ"ן ג"ר דחכמה דצ"ן ד"ר דצינה דצ"ן ו' כתרים דז"ת דצ"ן. והנה בחזרי צימים אלו על למודי צפרק ג' דשער עתיק צדק נ"ז ע"ד צד"ה והנה צריך שנגיע לך הצעה א' וכו' וכו' שכתב שם בזה"ל: ואלו הי"ס שכתב הזה (היינו דמ"ה) מתחלקים ומתפשטים ונעשים פרטוף שלם שנקרא עתיק יומין דכורא וכאשר הוא היה מזכר משם צ"ן וכו' ומזכרו מצחינת כתר דצ"ן אל כתר דמ"ה וכו' עיי"ש הלשון כי נלחמתי להעתיקו. וצמושכל ראשון למדתי הפשט דהיינו שהכתב דכתר דמ"ה מזכר ומזכר אליו כל חלקי הכתר דצ"ן דהיינו ה"ר דכתר דצ"ן וממנו נעשה כתר דעתיק דאזילות, ואח"כ חכמה דכתר דמ"ה מזכר אליו הג"ר דחכמה דצ"ן וממנו נעשה חכמה דעתיק, וצינה דכתר דמ"ה מזכרת ד"ר דצינה דצ"ן וממנו נעשית צינה דעתיק, וז"ת דכתר דמ"ה מזכרים הו' כתרים דז"ת דצ"ן וממנו נעשים הו'ת דעתיק. כפשט הזה למדתי צמושכל ראשון (ומה גם שצ"ח שלי היה מוקף ממקדס שם צעמוד ד' שורה 10 תיבת "דכתר" והיא עפ"י הצל"י שמחק תיבה זו עיי"ש ודו"ק).

אולם אח"כ כשבאתי לדף נ"ח ע"א ראיתי שסגר עלי המדבר וכל הפשט שלמדתי מקדס הוא שיבוש גדול כי הלא לפי הפשט הנ"ל הלא לקח כתר דעתיק כל ה"ר דכתר דצ"ן וחכמה וצינה דעתיק לקחו ג"ר וד"ר דחז"צ דצ"ן וכאן הנה מסתפק הרב ז"ל צעמנו אס החז"צ דעתיק לקחו לכהפ"ח הכתרים דחז"צ דצ"ן לעצמם אבל שאר הספירות דהיינו חכמה וצינה דחכמה דצ"ן וחז"צ וחזק דצינה דצ"ן פשיטא ליה להרב ז"ל שלא עלו בחז"צ דעתיק אלא נשארו בגופא דעתיק עיי"ש. וא"כ אס נאמר שגם הכתרים דחז"צ דצ"ן לא לקחם חז"צ דעתיק א"כ ממה נתקן בכלל ד' הנוק' דחז"צ דעתיק מאחר שה"ר דכתב דצ"ן לקחם כתר דעתיק כולם לעצמו.

- והוצרכתי לחזור ללמד פשט אחר ואח"כ ראיתי שגם הטועמיה חיים זכו הולך ממש בדרך זו. דהיינו שמה שכתב בתחילה צדק נ"ז ע"ד שעתיק דכורא מזכר מצחינת שם צ"ן שהם המלכים אשר יש בהם י"ס וכו'. ראונו לומר בדרך זו דהיינו שעתיק דכורא שבו נעשה מכל כתר דמ"ה וכתר דמ"ה מתחלק ליי"ס, וגם ה"ר דכתר דצ"ן אשר לקחם עתיק נוק', גם הם מתחלקים ליי"ס גמורות וכונת הרב ז"ל לומר שזה צדור וצטות שכתב דכתר דמ"ה צדור אליו את הכתר דה"ר דכתר דצ"ן וממנו נעשה כתר דעתיק, וחכמה דכתר דמ"ה צדור אליו את החכמה דה"ר דכתר דצ"ן וממנו נעשה חכמה דעתיק. וכ"כ צינה דעתיק נעשית מצינה דכתר דמ"ה וצינה דה"ר דכתר דצ"ן כן עד"ז עד תשלום כל הי"ס דכתר דמ"ה ודה"ר דכתר דצ"ן. ואחרי זה מסתפק הרב ז"ל בשאר החלקים דהיינו ג"ר וד"ר דחז"צ ו' כתרים דז"ת דצ"ן היכן ובאיזה מקום עלו.

- ולפי זה ח"ו מלמחוק בשורה 10 תיבת דכתר אלא כונתו שם לומר "מן החכמה דה"ר דכתר דשם צ"ן" ודו"ק. ולפי זה צ"ל לומר כעת שכתב דעתיק נוק' שבו לא נתקנה מה"ר דכתר דצ"ן אלא רק מכתב דה"ר דכתר דצ"ן ולפי זה יהיה קשה מה שכתב צדק נ"ז ע"ב

ובשאר מקומות בפרק זה כי בחינת הכתר דעתיק נעשה מכתר דמ"ה וממ"ר דכתר דצ"ן ולפי דבריו ז"ל שנעשה רק מכתר דה"ר דכתר דצ"ן. אח"כ ראיתי שגם הטועמיה נדחק בזה וגם כפי זה נריך לדחוק מעט הלשון בכל הפרק. אולם אעפ"כ נראה שזה הפשט הפשוט. (ומה שכתב בהגוז"י משם השמן ששון לע"ע לרוב עומקו איני מבין את דבריו).

בדף נ"ח ע"א ונמצאו ב' מקיפים דמ"ה וצ"ן וב' פנימית דמ"ה וצ"ן, ע"כ, ז"ל דהיכא שיוכל גם מקיף משם צ"ן או נשאר הפנימי דצ"ן שיוכל, נשאר בצחי' פנימי, ואינו נעשה מקיף למ"ה דאל"כ יהיו פנימי אחד וג' מקיפים ודו"ק אלא ודאי דרק כשפנימי דצ"ן לחוד יוכל בלא מקיף ידיה או נעשה הוא מקיף למ"ה.

וראה זה חדש מנלתי ממש הרגע שהפשט הראשון שלמדתי במושכל ראשון וחשבתי למשובש באמת אינו כן דגדולים וטובים ממני למדו כך ובאמת פשטות דברי הרב מראים כך שכתר דעתיק לקח כל ה"ר דכתר דצ"ן, ובאמת שני הפשטים חלויים בשערה בגירסת חיצת "דכתר" בשורה עשירית שם דאם נגרוס חיצת "דכתר" אפשר ללמד כפי הפשט שלי (וגם אז נטרך לדחוק ולומר דר"ל חכמה דה"ר דכתר) ואם לא נגרוס חיצת "דכתר" או בהכרח ללמד כפי הפשט הראשון ובאמת באור"ח דף כ' ליכא חיצת דכתר ועיי"ש באיפה שלימה שנשא ונתן בזה עיי"ש.

ועיין עוד בהגהות הרנ"ש (שצסוף ספר מצו"ש) שנשאר צ"ע שכתר דעתיק יש צחי' נוק' שהם ה"ר דכתר דצ"ן וזה בודאי וצחו"צ דעתיק יהיה צחי' הנוק' בספק וצ"ע עכ"ל. הרי שלמד ג"כ כפשט הראשון שלמדתי דאל"כ לא קשיא מידי שלפי הפשט השני גם צחו"צ דעתיק יש צחי' נוק' ודאית והם חו"צ דה"ר דכתר דצ"ן, - ועיין בחסדי דויד אות כ"ג שכתב להדיא כפשט הראשון ולא כהשני אלא דקושייתו שהיא גם קושיית הרנ"ש שנארה לפי זה.

ועיין צמו"ש דף י"ט ע"ג ותראה שא"א ללמד כלל כפרוש השני שהרי כתב שם ואמנם כתר דעתיק נעשה מכתר דמ"ה וה"ר דכתר דצ"ן וכו' כי א"א שמצחי' כתר דצ"ן יעשה צחי' חכמה וצינה דעתיק, ע"כ. ולפי הפשט השני הלא לא רק שחו"צ דעתיק אלא כל הי"ס דעתיק נעשו מה"ר דכתר דצ"ן, וצ"ע. וה' יאיר עיני.

וקצור דקצור הוא כי לפי הפשט השני חלקי הנוק' דחו"צ דעתיק הם ודאיים אלא דהוספות הם בספק מה לקחו, וכפי הפשט הראשון כל חלקי הנוק' דחו"צ דעתיק הם בספק.

ומי לנו גדול כהחסדי דויד והרנ"ש וכן מוכח צמו"ש שלמדו כפשט הראשון, וע"כ צ"ה לא נשתבשתי בתחילה ואלו ואלו דברי חלקים חיים.

מענה להנ"ל

ב"ה יום ב' מטו"מ כ"ה תמוז תש"י

לכבוד ידי"נ היקר הרב ר' שרי' דבליצקי שליט"א

שלו' וברכה!

את מכתבך היקר קבלתי עוד ביום ה' שבוע שעבר בצרוף ההמחאה, לא הגבתי לך תיכף יען כי שלחתי לך מכתב באותם הימים. וחכיתי לתגובה מיידית. אמש הייתי אצל הסופר, ואמר לי שהתפילין יגמרו ביום ד' שבוע זה. נתתי לו לע"ע עשר לירות, והשאר כשאקבלם, גם חשבתי אולי תבוא הנה, כי איני יודע איך לסדר את המשלוח.

מענין קושייתך שהקשית בדברי הרב, לכאורה היא קושיא עצומה מאד, אמנם לכי מעיינת ציה שפיר לפי קולר השגתי אין צוה שום קושי', וגם מה שכתבת שקושיא זאת מקשה קדוש ד' הרנ"ש ז"וק"ל לענ"ד היא קושיא אחרת לגמרי, ובעוה"י יתבאר הכל. לפענ"ד הקצרה א"א לפרש בדברי הרב כ"א [=כי אס] מה שאמה צעמך כתבת מתחילה, כי כנגד הכתר דכתר דמ"ה מכוונים כל ה"ר דכתר דצ"ן וה' צחינות אלו הם צחינת הנוק' שלו, וצוה אין שום ספק כלל, וכנגד החכמה דכתר דמ"ה מכוונים הג"ר דחכמה דצ"ן והם צחינת נוק' שלו, וכנגד הצניע דכתר דמ"ה מכוונים הד"ר דצניע דצ"ן והם צחינת נוק' שלו, והז"ת כנגד הז"ת, וכ"א יש לו צחינת נוק', אמנם ספקות שיש בהם, הוא כך דהנה צאמת יש להצונן מדוע אינם ספקות, דהרי הספקות הללו אינם כספקות שלנו שהוא מחמת חסרון ידיעתנו וקבלתנו, כ"א [כי אס] הם ספקות חיים וקיימים שהרב נסתפק בהם, כי גם ישע"י הנצי"א נסתפק בהם [צאומרו והשציע צנחמות נפשך] עלה, כמבואר בדברי הרב [צפרק ה' דעתיק], והטעם הוא כי לפי רוב ועוצם וגדולתה וגבהותו ונוראתו של העתיק לא צא עדיין לדי ציטוי, אשר צאמת לפי תכנו וצחינתו הנד היותר עליון נשגב בצדדי הספק הוא הנכון והאמתי, אכן עתה כל¹⁷ _ ולא נתגלה, הרי ישנם ספקות אס הנד העליון הזה _ לו גם גלוי, והדבר הזה הוא עומד בספק ושניהם אמתי _ לא הגיע זמן התגלותו, וע"כ אין שום הכרעה בספק זה [מה נמצא] למעלה ולא למטה והספק הוא ספק מציאותי, כלומר שהוא ספק אמיתי והוא נמצא, עד שיצא זמן התגלותו, ואז תהי' הכרעה, דאי ההכרעה תהי' אז כהנד היותר עליון.

עוד יש לעמוד ולהצונן צוה, איך ה"ר דכתר דצ"ן הם צחינת נוק' לכתר דכתר דמ"ה, צלמא הכתר דצ"ן יכול להיות מכוון כנגדו, כי כפי ערך גדולתו וגבהותו של הכתר דכתר דמ"ה לפי צחינתו צמ"ה, כן הוא ערך הכתר דכתר דצ"ן לפי צחינתו _ י, אבל אין אפשר לכל ה"ר עד הגבורה להיות מכוונים כנגד הכתר דכתר דמ"ה לצדו, וגם נמצא כי כל ה"ר דכתר דצ"ן הם יותר גבוהים מלהיות נוק' לה"ר דכתר דמ"ה, והגבורה דכתר דצ"ן היא יותר גבוהה לפי ערכה מהחכמה דכתר דמ"ה אמתה, אמנם לפי הנראה קודם של דברים

הוא כי צאמת לעמיד יהי' הקדר נקצה מסוצ גבר וכן הוא עתה צעתיק, וזהו היתרון שיש לו להצ"ן, וזהו יוצנו הספקות כי צכר דכר דמ"ה, ולעומתו צה"ר דכר דצ"ן אין שום ספק כי שם כבר ישנו המקון השלם הזה, יען כי שם הוא צחינת העתיק לפי צחינת עמנו לגמרי צלי שום שייכות להשפעה צמחוניים, אמנם כאשר מתחיל הכתר להתפשט מהחכמה שבו ועד מלכות שבו, אף שכלם הם צחינת כתר, צכ"ז הרי הם מתפשטים, וע"כ אף שזה צרור שגם כאן יש יתרון להצ"ן שהרי הנוק' דחכמה דכר דמ"ה אינה החכמה דכר דצ"ן, כ"א החכמה דצ"ן עצמו, כי הוא גדו' וגבוה ממנו לפי ערכו וצחינתו צכ"ן, כגדולת החכמה דכר דמ"ה, וצכ"ז יש כאן ספק אם גם עתה כבר ישנו המקון השלם ללעמיד צהכמים שלהם, כי סוף סוף הרי הם צחינת התפשטות, וההתפשטות יש לו איזה שייכות עם התחמונים, וע"כ יש צו כבר ספק זה אם הנוק' דחכמה דכר דמ"ה שהם הג"ר דחכמ"ה דצ"ן כבר עלו לצחי' הראש, או שהם לע"ע רק צגופא דילי', וצודאי שהספק הוא נמלא ושיניהם אמת עד עת התגלותו, ואז תצוא ההכרעה האמתית והנכונה כהצד היותר עליון, וזהו יתרון גם קושית קדוש ד' הרנ"ש זלוק"ל זיע"א, דכונת קושיתו לא שדברי הרב הם סותרים זה את זה, כי זה ידע שאין בהם שום סתירה כי כן היא המדה, אלא שהוא הקשה כיון דכל הספקות הם מפני עולם גדולתם וגבוהותם, וא"כ איך אפשר דככר דכר דמ"ה וה"ר דכר דצ"ן אין שום ספק צחי' הנוק', וצחכמה דכר דמ"ה כבר יש ספק צנוק' דילי', והלא הכתר דכר הוא יותר גבוה: אמנם לפי מה שכתבתי אין צוה קושית כלל כי אדרבא דוקא מפני גדולת וגבוהות הכתר דכר דמ"ה הרבה יותר מהחכמה שבו, וע"כ צנוק' דילי' אין ספק כי צודאי שם ישנו צחינת העמיד לצוא "צרא ד' חדשה צארץ נקצה מסוצ גבר", וצדריך זה הם כל הספקות, ישמע חכם ויוסף לקח ונבון יוסיף דעת תן לחכם ויחכם עוד.

כ"ז כתבתי לפי ראות עיני וקוצר שכלי הדל וגם בגודל רחוקי ביחוד בזמן הזה מענינים אלו, וע"כ אני בזה רק כמציע הצעות וכמעיר ובא, ואם שגיתי ד' יכפר

ידידך הדו"ש ושלו' כל משפחתך

יוסף ליב זוסמן

מי שאשתו מדלקת עליו ומע"ר בזה

בע"ה, אור ליום ששי וישב תשי"א

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

--- הנני זוכר שפעם אמרת לי שהגה"צ ר' שמואל תפילינסקי זצ"ל היה נוהג שבמוצאי שבת חנכה היתה מדלקת אשתו הנרות מפני שהיה מחמיר ע"ע כשיטת ר"ת. ובאמת גם אני נוהג כן כבר כחמש שנים¹⁸. תכתב לי עוד פעם דבר ברור משמועה זו ואיך היה

18 ובשנים שאח"ז שינה רבינו טעמו והיה מדליק בעצמו לאחר זמן ר"ת (של כ"ד רגעים לכל מיל מד' מילין, והיינו 96 דק' לאחר השקיעה) והאריך בזה בשו"ת שומע ומוסיף חנוכה ע"ש.

נוהג עם ברכת שעשה נסים אם גם ברכה זו היתה מברכת אשתו או הוא לבדו. וכ"כ איך נוהג הגרי"ם חרל"פ שליט"א בענין זה כל שנה.

בענין התענית דל"ו שעות לפני המולד בשנת העיבור שעולה לת' תעניות כמובא באמת ליעקב ועוד ספרים, אין השנה אפשרות לזה כי כל המולדות חלים כבר בר"ח גופא איזה שעות או ביום ר"ח.

ובזה הנני מסיים ירידך

ש. דבליצקי

עבודת ריבוי התעניות

ב"ה אור ליום ב' ויחי ט' טבת תשי"א

לכבוד ידי"נ היקר הר"ר שרי' דבליצקי שליט"א

שלו' וברכה!

קרבו ימי השובבי"ם ת"ת, עתה בשנת העבור, אשר ידוע כי עקר התקון הוא בשנה כזו, וע"כ אני חושד בך כי אולי הנך חושב לעשות התקון כמו בשנה שעברה, לזאת הנני מזהיר ומתרה בך שלא תהיך לעשות זאת, כי הנך זוכר בודאי ההפסד הגדול שיצא לך מזה בגוף ובנפש, אל תצדק הרבה ואל תתחכם יותר כי לא לאנשים כמוך נאמרו הדברים, די לך במה שעשית, די לך במחשבתך הטובה, אבל חלילה וחלילה לא במעשה, אם חפץ אתה במעשים, חטאך בצדקה פרוק, תרבה בלימוד ובמעש"ט ובעיקר בשבירת המדות לדחות מעליך אפילו משהו במשהו כעס והקפדה יהי' על מי שיהי' נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה סור מרע ועשה טוב, תזהר מאד שלא להכעיס ולצער שום אדם בעולם, עצור ברוחך ומשול ביצרך, ולך אכול בשמחה לחמך, ולא תהי' שרוי בתענית כלל, כי זה יפריע לך הרבה לשמחה ולישוב הדעת ולא תוכל להזהר בכל הנ"ל, אל תקל ראשך בזה כלל, אל תחשוב כי תוכל אחוז בזה וגם בזה, אל תשמע לעצת היצה"ר המפתה אותך להתענות, לא תאבה לו ולא תשמע אליו, כי כל מה שיעלה על דעתך בענין התעניות באיזה אופן שהוא ובאיזה צורה שתהי', מכל מיני טענות וסיבות אשר יניעוך להתענות בפועל, ידוע תדע כי הכל הם מצד מחשבת היצה"ר המסית והמדיח, וגם זה תאוה אצלך ומחשבה זרה, תשבור תאוה זו של התעניות וזה בעצמו יהי' לך לתקון גדול "מעולם לא עברתי על דברי חברי" שמע נא לקול דברי חברך וירידך הנאמן לך באמת, ויטב לך בזה ובבא יהי' ד' אתך ותוכל למלאות אחרי כל האמור למעלה, מי [יתן] והי' שגם אני אוכל למלאות כ"ז, וזה יותר טוב וחשוב לפני הקב"ה מכל התעניות והסגופים, שמע נא הפעם לקולי, חזק ואמץ מאד, וד' יהי' בעורך תנסה נא לעשות כן ותראה שתצליח בעזה"י, ראה הזהרתך ודי בזה¹⁹.

תשתדל למסור לי משלו' בתי היקרה תחי', וגם מה נשמע אצלך מה שלו' כל ב"ב היקרים שיחיו.

ידיך הדו"ש ומברך אותך בהצלחה בדרך אמת ובכל טוב.

יוסף ליב זוסמן

אם יש לחוש ליוהרא בלימוד קבלה

ביאור דברי האר"י על הפרדת הקליפות והמשכת המוחין בט"ק וט"ג
בירור דעת האר"י על לבישת מלית בלילה
סדר קבלת שבת ע"ד האר"י

בעה"י, ר"ח אדר"א תשי"א

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלו' רב.

מה שלומך? עדין לא קבלתי ממך תשובה על מכתבי האחרון בענין הצעתי בסדר הלמוד וכו'. לדעתי, הסבה היא, מחמת שאין לך מקום מנוחה ללמודי ה' האלו. כי ברבים, בביהכנ"ס זה בלתי אפשרי כידוע, ובביתך, כפי שכבר אמרת לי פעם, ג"כ אין לך מנוחת הנפש, וזהו כנראה הסיבה שאין אתה יכול לקבוע לך סדרים ללמודים האלו. האמנם, אעפ"י כן ולמרות הכל ואני אומר דבר זה גם לעצמי, צריכים בזה התחזקות גדול לא להתפעל משום איש וגם השנים והימים עוברים כצל חולף ואם לא עכשיו אימתי ומתי נעשה לביתנו. וגם אני בזמן האחרון, שיניתי את השקפותי בענין זה כי בימים שעברו כשהייתי עסוק בלמודים אלו ובשעת מעשה נכנסו אלי אנשים ת"ח הייתי ממהר תכף להחביא הספרים כדי שלא ירגישו אך בזמן האחרון כבר מבלי שום חשש וכבר כתב הגאון ר' חיים ואלוזין זצ"ל באורחות חיים שלו הנספח לסדור הגר"א באות ט"ו בענין התפילין בשם רבינו קה"ק הגר"א זצוק"ל דבזה"ז אינו שייך יוהרא הרוצה להתנהג בפרישות יפרסם שרצונו לפרוש ולהצטדק וזולת זה לא יפטר מהם וכו' עיי"ש. וכן הענין בכל הנוגע לתורה ויר"ש בשאר ענינים ואין להאריך בזה.

והלום ראיתי דבר חדש בדברוש ג' דתפילת השחר דף י"ב ע"ג (דפו"י) כתב הרב ז"ל דתקון [צ] הפנימיים דפנימי וחיצון [דחיצון] דג"ת דיצירה הוא ע"י ב' טליתות כידוע ט"ק [צ] הפנימי דפנימי דחיצון וט"ג [צ] הפנימי וחיצון.

ותיקון האו"מ [דל' ומ'] דפו"ח [דחיצון] דג"ת דיצירה הוא ע"י ב' הברכות על ט"ק וט"ג עיי"ש, ²⁰וא"כ יוצא מפורש שדעתו ז"ל שלעולם צריך לברך על ט"ק ואפי' דעתו

ללבוש תכף הט"ג והאחרונים לא כתבו כן. וידוע דעת הרב ז"ל שיש לישן בט"ק בלילה וא"כ לכאורה צ"ל שדעתו הוא כדעת הב"י שפסק בסימן ה' אות ט"ז שהלך בטליתו בלילה צריך לברך עליו בבקר. אולם בדף ז' ע"ב לכאורה לא משמע כן דז"ל שם: אבל מורי ז"ל כשהיה לובש ט"ק ביום וכשהיה יוצא מבית המרחץ וכו' משמע דסתם בבקר לא היה מברך. וצ"ע בכל זה כי לא ראיתי מי שיתעורר בזה ואיך יבוא או"מ דפנימי דיצירה אם לא יברכו על ט"ק.

ומדי דברי בענין הטלית, ראיתי דהברכי יוסף ועוד כמה מהאחרונים רצו להשוות דעת הרב ז"ל שדעתו כידוע דאין בחי' טלית גדול בלילה, לדעת הר' ישעיה הראשון זצ"ל בתשובה שלו כ"י שהובאה בברכ"י, דדעתו שם דאם לובש ציצית בלילה עובר בעשה כמו דאמרינן בגמרא, למ"ד לילה לאו זמן תפילין הוא דעובר בעשה א"כ הוא הדין כאן עיי"ש (ודעת הר' ישעיה הוא כשיטת הרמב"ם דפוסטר כל מה שלובש בלילה מציצית כי לילה לאו זמן ציצית הוא אלא שלא השמיענו הר"ם דיעבור בעשה, אולם חדוש זה השמיענו הר"י שמדייק כן מהש"ס) ורצו הנ"ל להשוות דעת הרב לדעת הר' ישעיה.

ואנכי לא כן עמדי דמוכח וברור שאין דעת האר"י ז"ל כלל כהר' ישעיה. חדא, מדדעתו, דעת עליון, שיש לישן בט"ק בלילה והלא לדעת הרי"ש גם בטלית קטן עובר בעשה כל רגע בלילה, דאעפ"י שהשאלה שנשאלה ממנו ומובאה בברכ"י היתה בנוגע אי אריך לש"ץ להתעטף בטלית גדול בלילה כשיורד לפני התיבה. מ"מ מתשובתו שאסר אנו למדים דגם טלית קטן בכלל כי מאי שנא לפי טעמיו. שנית, דלהאר"י כשמסיר את הט"ג מעל ראשו כבר אין בו בחי' ט"ג ומותר גם בלילה כי כן הוא מוכח משע"כ שכתב דאם שקעה החמה היה מסיר הטלית מעל ראשו ומשמע דדי בזה, ולהר"י גם בזה עובר בעשה כל רגע דמאי שנא. (אם לא שנאמר דדעת הר"י הוא כסברת בעל העיטור דבעינן דוקא כעטיפת הישמעלים, וזה לא שמענו) ועוד בה שלישיה, דלהאר"י מותר ויש חיוב בעטיפת הט"ג בליל יוהכ"פ דבלילה זו יש בחי' טלית גדול כמבואר בדרושים בכ"מ, ולהר"י גם בזה עובר בעשה כל רגע. - אלא ודאי שאין בין סברת האר"י לסברת הר' ישעיה כל דמיון כלל. דבאמת, אני אומר דדעת האר"י הוא כשיטת הרא"ש דמחייב כסות יום גם בלילה ולכן שפיר וזה ברור.

ואני מזמן שלמדתי בדברי הר' ישעיה ובדברי האר"י ענינים אלו אני נזהר כשאני לפעמים ש"ץ בליל שבת, כשאני יכול להפסיק אינני לובש טלית כלל, דאעפ"י שלצאת דעת האר"י אפשר שהטלית לא יהיה על ראשו דבזה כבר פלט מהאיסור ע"פ סוד כמש"כ, מ"מ להרב ישעיה נראה דאין זה מועיל. ואעפ"י שבין כה וכה אנו שהולכים בטלית קטן גם בלילה, אנו עוברים להר' ישעי' בעשה ואין אנו חוששים לשיטתו אולם בזה למה להכניס עצמי בתגר זה לכתחלה, ללבש ט"ג במקום שאין בו צורך זהו הנלע"ד.

והיום ז' אדר"א קבלתי מכתבך, והנה כפי שאתה רואה הבנתי בעצמי להסיבות המונעות אותך מהענין הלזה ועכ"פ ראוי להתחזק בזה כמו שכתבתי.

ידידך, ש. דבליצקי

נ.ב. מעת שלמדתי בשעה"כ, בדרושי קבלת שבת, ראיתי שקשה מאד לפי מנהגינו שאנו מפסיקים בין מזמור לדוד לבואי כלה באמירת אנה בכה ולכה דודי ולפי דברי הרב ז"ל ז"ל מזמור לדוד סמוך לבואי כלה תיכף כי מזמור לדוד הוא עלית עולם העשיה ובבואי כלה עלית הג"ר דיצירה לנה"י דבריאה וכו' וא"כ אין ראוי להפסיק. וראיתי בפתח עינים דבאמת מהאי טעמא אין מנהגם לומר כלל לכה דודי. אח"כ ראיתי דבאמת אין צוה חששא כ"כ, דהנה על עלית הז"ת דיצירה אין לנו מקום בחיצות אשר בהם תהיה עליה זו והרב כתב לכיון זה במחשבה לפני אמירת בואי כלה דבבואי כלה עולה ג"ר דיצירה וא"כ אפשר דבעת אמירת לכה דודי יעלו הז"ת דיצירה. ואין צוה הפסק כ"כ ובאמת אין אחנו יודע עד מה. ואני נהגתי בזמן האחרון להסמך בואי כלה ומזמור שיר ליום השבת למזמור לדוד ואח"כ אני אומר לכה דודי ובמה מדליקין.

וזה גם תועלת לסבה אחרת דלפעמים העת קצרה מאד עד השקיעה ואמירת לכה דודי אין בזה חשש אם אומרים לאחר השקיעה משא"כ בסדר קבלת השבת המסודר מהרב ז"ל שצ"ל דוקא קודם השקיעה כי זה הכל בסוד תוספת שבת בשעה שעוד לא שבת בעצם.

ודקדקתי מהלשון, שגם מי שהוא עושה קב"ש שנית בהקפת השולחן להמשיך או"מ לחיצוניות העולמות צריך ג"כ לעשות קודם השקיעה דוקא, וע"כ התקשיתי מלשון הרב במ"ש בסדר קב"ש בשדה שיתחיל לומר דוקא בשעה שהחמה כבר כמעט שוקעת עיי"ש. ואיך יספיק אח"כ לחזור לביתו ולעשות קב"ש שנית הכל לפני השקיעה בזמן קצר כזה ואכמ"ל וצ"ע.

יתכן שיש זמן לגמור את כל הסדר של קבלת שבת לפני השקיעה גם אפשר שעיקר הקפידא הוא לגמור לפני רוב השקיעה, וההתחלה תהי' לפני תחלת השקיעה.

אבקש בהזדמנות להחזיר לי מכתב זה וכ"כ המכתב האחרון שכתבתי שם איזה קושיא.

מענה להנ"ל

ב"ה, אור ליום ד' ט"ו אדר"א תשי"א

למע"כ ידי"נ הרב ר' שרי' דבליצקי שליט"א

שלו' וברכה!

את מכתבך זה קבלתי אתמול והנני מחזיריו לך כפי בקשתך.

בקשר לקושיותיך לא עיינתי מחוסר ספרים וזמן, וע"כ אשיב לך בזה לפענ"ד הקצרה, ואתה תעיין אם זה עולה יפה בענין הט"ק. מדוע אינך שואל על עצם עטיפת הט"ק שאינו מקיים, כאשר הוא ישן בו ואיך בא מחדש האו"פ של היום בלי שום פעולה, וע"כ צ"ל שהפעולה של אתמול זאת אומרת הפעולה הראשונה של העטיפה, כוללת

בתוכה את כל משך הזמן שהוא מעוטף וכל שעה שהוא מעוטף בו כאילו הוא מתעטף בו מחדש, דהיינו שפעולת העטיפה מתחדשת, והאורות באים מעצמם בלי שום פעולה מחודשת, כ"א ע"י המשך הפעולה הקודמת, וכמו כן אפשר לומר כי הברכה שברך בתחילת העטיפה כוללת את כל זמן העטיפה, והיא נמשכת ומתחדשת תמיד, וכל זמן שהוא אינו חייב לברך מחדש, פועלת הברכה את פעולתה אף שהוא אינו מברך, וזה ברור הוא שרבינו האריז"ל אינו סובר לברך בלן בטליתו, וצ"ל כמו שכתבתי, או אפשר כי צריך לכוון בברכה על הט"ג לפטור את הט"ק, ונמצא כאילו הוא מברך ב' ברכות ובפרט שלדעת רבינו הקדוש האריז"ל מברכים גם על ט"ק להתעטף, וא"כ ברכה זו עצמה יכולה לפעול ב' פעולות, כ"א [=כי אם] ע"פ דין מספיק בברכה אחת לשתייהן, גם עפ"י סוד כן כי כיון שיש בה ב' כונות היא נחשבת כשתי ברכות גם מה שכתבת בשם הברכ"י אני לא ראיתי ולא עיינתי. אמנם זה תמוה מאד כמו שכתבת בעצמך, אך אולי יש שם כונה אחרת וצריך לעיין שם.

גם מה שהרכבת את דברי האר"י עם שיטת הרא"ש לענ"ד אינו נכון כלל, א', כי דברי הרא"ש הם אפילו בט"ג אם הוא כסות יום ומתעטף בו תמיד. ב', כי לדברי הרא"ש אם הוא מתעטף בלילה בכסות יום, הוא אסור להתעטף בו אם אין בו ציצית, אבל אין צורך כלל להתעטף בו בלילה, וגם אם הוא כסות לילה הרי פטור מציצית ולדברי רבינו האריז"ל הוא צריך גם באופן זה להכניס את עצמו בחיוב ציצית. דהיינו, או שלא יתכסה לגמרי בכסות כזה, או שיתכסה בו גם ביום. ובאמת דברי רבינו האריז"ל אין להם שום שייכות וקשר להלכה ולמעשה כ"א ע"פ סוד, כמו ששמעתי מזמן מפ"ק של כ"ק אדמו"ר הגרימ"ח [=הגאון ר' יעקב משה חרל"פ] שליט"א.

וזה נכון מאד, כ"א נאמר שכונתו להלכה, תמצא לפ"ז שכל מה שאמרו חז"ל לילה לאו זמן ציצית הוא רק בט"ג, ובט"ק הוא כן זמן ציצית והוא חייב להתעטף בו בלילה וזה לא יתכן וחלילה לומר ולחשוב כן, אלא שכונתו שהצד הנסתר והסוד שיש בדברי חז"ל באמרם לילה לאו זמן ציצית הוא רק בט"ג אבל בט"ק לא רמזו לזה אף שעפ"י הלכה אין שום חילוק אכן ע"פ סוד יש חילוק ויש צורך בט"ק בלילה, וע"כ דבריו גם להרמב"ם וגם להרא"ש ולא בא להכריע ביניהם, ואם ח"ו הסוד מכריע כהרא"ש לא הי' אפשר לחלוק עליו, וע"כ ברור שבכ"מ אין רבינו האריז"ל מכריע בהלכה ע"פ סוד ואכמ"ל בזה.

כמו כן בענין התפילין מה [שכתב] סמך על דברי הגמ' מקום יש בראש להניח ב' זוגות תפילין הוא ג"כ רק רמז ואין לזה שום שייכות להלכה, וע"פ הלכה הם רק מטעם ספק אף שע"פ סוד הוא מוכרח בודאי, ואין סתירה בזה.

גם מ"ש בענין קב"ש אין לזה שחר ואיך אפשר שבאמירת "לכה דודי" הקודמת לאמירת "באי כלה" יעלו הז"ת דיצירה לפני עליית הג"ר דיצירה, כי הרי מוכרח מקודם שהעליון יעלה ואח"כ התחתון עולה, ובעיקר הענין נלענ"ד שאין קפידא כיון שאמירת "לכה דודי" היא מאותו ענין, והוא תוספות ביאור על "באי כלה", והוא נתחבר ברוה"ק

ע"י קדוש ד' הר"ש אלקבץ זצוק"ל זיע"א ויש לאמרו דוקא לפני "באי כלה" כי אמירה זו היא [ההליכה] וההכנה, והקבלה היא באמירת "באי כלה" ואכמ"ל.

ידידך הדו"ש שלו' ושל' כל משפ'

יוסף ליב זוסמן

עוד בענינים הנ"ל

ב"ה, אור לו' אדר"ב תשי"א

לידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלו' רב,

שני מכתבין קבלתי ועברתי בין בתרי אמריך בדבר שאלותי, הגם שיש לדון טובא בכל מה שכתבת אולם צדצר אחד טעית ונעלם ממך לשעמו לשון שעה"כ שאין דומה יצירה לצריאה ועשיה כי צריאה ועשיה עולים תחילה הג"ר ואח"כ הז"ת משא"כ ציירה שעולה תחילה הז"ת ואח"כ הג"ר עיין שם בארוכה וגם בהגוז"י. והרצ ז"ל, אחר שגמרנו עליה העשיה צמזמור לדוד, כתב לכוין צמחשצה עליה הז"ת דיצירה ואח"כ צא"י כלה הוא עליה הג"ר דיצירה ולפי זה כתבתי שאפשר לומר שהז"ת דיצירה עולים בלכה דודי והצן. באופן שאין מקום לומר על דברי שאין להם שחר.

- בשער הירח פרק ב' כתב הרב ז"ל וז"ל באופן שאנו רואים שהאיש גדול מאשתו בשנים עי"ש איך הוא על דרך הסוד ולכאורה זהו שלא כמ"ש בסנהדרין (שנעלם לע"ע מקומם) שכתבו שהיו משיאין בנות גדולות לבנים קטנים.

בימים אלו מתחילים לבנות בשבילי בית בבני ברק ואי"ה יגמר בנינו כנראה אחרי ט"ב.

ידידך, ש. דבליצקי

עוד בענין הנ"ל

ב"ה יום ד' י"ג אדר"ש תשי"א

לכבוד ידי"נ היקר הרב ר' שרי' דבליצקי שליט"א

שלו' וברכה!

אתמול קבלתי את מכתבך והנני מודה בטעותי, כי ההנחה שהנחתי היתה טעות מעקרו כי צאמת הסדר צריך להיות תמיד להיפך כי מתחילה עולה התחתון ואח"כ העליון אלא שבעולם הצריאה ובעולם העשי' שם הוא להיפך מטעם שציאר הרצ ז"ל. כנר כתבתי לך שלא עיינתי כלל לפני הכתיבה וע"כ צאתי לכלל טעות, ואמך הסליחה על מה שדחיתי את דבריך בשתי

ידים, אמנם יתכן שעליית הז"ת אנו מרמזים באמירת אנא זכא כמו"ש הרצ שהם עולים ע"י שם מ"צ שצנריאה, ויתכן שגם דצריך הם נכונים כי אפשר שהדוד הזה של לכה דודי הוא מכוון נגד הו"ק שצניירה שהם דצריך כלל צחינת הו"א בעולמות והוא הוא הדוד העליון וע"כ אפשר לרמוז בזה עליית הז"ת שצניירה, ואף שלדעת הרצ א"ל לומר כלל עצור עלי' זו, אמנם אנו לפי מעוט ערכנו אפשר שאנו מוכרחים לומר כ"ז ועכ"פ איננו הפסק, ובכלל דבר אשר נתקבל בכל ישראל ממש יש בו ערך גדול ותועלת וחשיבות גדולה לכל נשמות ישראל, והוא מעלה ומרומם כל אדם כל חד לפום דרגא דילי' וע"כ יש להשתדל לאמרו תמיד, ואשרי אשרי למי שזוכה לטעום מעט מן הטעם והנועם העליון מעין עולם הבא הגנוז ב"לכה-דודי" כי הוא נורא מאד ואין ערוך להנועם והעונג העליון והקדוש הזה, יתן ד' ונזכה לטעום לכה"פ מעט מנועם קדושת שבת.

המאמר שכתבת הוא בסנהדרין ק"ד ע"א ושם איתא היו משיאין קטנה לגדול וגדולה לקטן ע"ש ולפי"ז לק"מ כי בודאי ע"פ רוב היו נשואות הקטנות לגדולים כי לא היו ממתנינים בבתולה עד שתגדל, נוסף לזה כי בודאי כך הוא דרך העולם שהאיש גדול מאשתו, וכן הי' אצל האבות, אלא שבירושלים בזמן הבית עשו גם דבר שאינו כרגיל להשיא גדולה לקטן כדי להרבות בפו"ר ויה"ר שנזכה לחג-פז"רים שמח.

והנני מברך אותך שתזכה לבנות את ביתך בשמחה ונחת ולברך על המוגמר ויהי ביתך קדש לד', לתורתו ועבודתו ולצדקה וגמ"ח ואך טוב וחסד ישמע ויראה בביתך הן בבית זה שאתה גר בו והן בביתך ההולך להבנות. אך זה הבית שיבנה בעז"ה גדול יהי' כי תחלת בנייתו הוא לשם ד' ולכל דברי קדושתו הנ"ל ועי"ז תשרה בו שכינה וכן בכל סדר בנייתו ופעולותיו. ויהי נועם ד' עליך וכמו"ש "ויהי נועם ד' עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו" אמן וכן יהי רצון.

עלה בדעתי בעת קריאת מכתבך כי כל המקומות שהיית והנך גר הם בחלק "דן" תחילה "תל אביב", אח"כ באת כאן לירושלים כדי להתחבר עם שבט יהודה כאשר הי' בעשיית המשכן בצלאל ואתו אהליאב וכן בבנין ביהמ"ק חירם מצור אביו משבט נפתלי ואמו משבט דן, ושוב החזירוך לרמת-גן שגם הוא שייך לשבט דן, ועתה הנך בונה את ביתך ב"בני ברק" הנזכר ביהושע מפורש שהוא מחלקו של דן ואולי יש בזה רמז כי שמך הוא שרי' וידוע ממ"ש בזה"ק פ' בלק כי שרי' משבט דן יבוא ביחד עם משיח בן יוסף בב"א ואולי לך שייכות לזה, ויה"ר שנזכה בקרוב בגאולה השלמה ובנין ביהמ"ק בב"א.

ידיך ואוהבך מברך אותך ואת כל משפחתך בכל טוב

יוסף ליב זוסמן

הדרך לזכות בכתר חכמת הח"ן

בע"ה, ה' שלח תשי"א

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלוי' רב.

זה עתה קבלתי מכתבך והנני להשיב תיכף כי אם אזניח כעת להשיב אזי אם תעזבנה יום וכו'. הצטערתי לשמוע על פטירת סבתך ז"ל. המקום ינחם אתכם וכו' ובירושלים תנוחמו וכו'.

מה שכתבת בענין השמן ששון זצ"ל, כן הוא האמת כי מי שרוצה באמת לזכות בכתרה של פנימיות התורה"ק צריך לקבוע רוב לימודו בחכמה הלזו, ואז הלואי ואולי. (ועיין מה שכתב הראי"ה זצ"ל בהקדמה לספר אור המאיר להר"ש לידער²¹). אך העיקר במי שקבוע בלמודי ה' אלה, הוא, שצריך להתמיד בלמוד התורה הק' יותר ממי שאינו לומד אלא בנגלה כדי שיספיק לו הזמן לב' חלקי התורה, דאל"ה ישאר ריקן מכל בנגלות התורה ולא זה חפץ ה', וכבר האריך בזה הגאון קדוש ישראל ציס"ע ר' צבי מיכל זצ"ל בתקן חצות ח"ב²² בדבר זה. ולזה מצינו לגדולי המקובלים שהיו מתמידים גדולים ושינתם היתה מועטת. ה' יזכנו להגיע למדרגה זו.

ונראה דהשמן ששון שייגע בזה כל היום מבקר עד ערב היה זה בתחילת לימודו עד שזיכוהו מהשמים למגמר כל דברי הרב והרש"ש זצ"ל. וכן כתב בספר שומר אמונים למהר"י אירגס כי בתחילת לימודו בחכמה הזו טוב שיניח לאיזה זמן לימודי הפשט עיי"ש אך אח"כ בודאי שעסק גם בנגלות התורה"ק²³.

21 אור המאיר וקול מבשר, ירושלים תרס"ז. והנה מעט מדבריו הנפלאים שם: "...מ"מ על יחידי הסגולה הנגשים אל ד' לעורר לבבות יקרים לעזרת ד' בגבורים, החובה והמצוה לקרא בגרון את דברי חכמי אמת הראשונים כמלאכים זי"ע, כי כל חכם ותמים לבב אשר בנפשו הכנה ותשוקה לאור חכמת האמת הברה והגנוזה, יהיה משתדל לקבע עיקר עסק תלמודו כדי שיזכה באמת בכתרה של תורה הפנימית, ועתים לקבוע למקרא משנה ותלמוד לפוסקים הלכות ואגדות ואז יעלה ויצליח למאורות גנוזות. בפרט אלה החכמים אשר זכו לעצה וזקנה מבני חמשים וששים ומעלה שכבר מלאו כרסם לחם ובשר מלחמה של תורה ובשרא דתורא וסברא להם קול ד' בכח קורא עת לעשות לד' להגביר חילים במלחמות ספר להוציא לאור תעלומה וחמדה גנוזה. וכאשר כמעט א"א לזכות לאור הצפון במוחא סתימאה, כ"א לפי מרבית ערך גדולת היראה והאהבה וטהרת המדות בכללן ובפרטן, ע"כ גם העסק הפשטי בכל ספרי אגדה מחכמת המוסר והיראה וכל תיקוני המדות והדיעות לרבנן קדישי קמאי ובתראי חובה ומצוה שיהי' העסק בהם שגור וקבוע בבקיאיות הגונה ושכל טוב למגמר ומגרס ועיוני. וכפי ערך האוצר הטוב של יראת שמים הטהורה כן ירבה הון עתק של סתרי תורה כי ד' חכמה מפיו דעת ותבונה...".

22 א"ה, יעויין שם בפרק ה'.

23 ומתוך מנהגו של רבינו עצמו, נראה שאין הדברים אמורים אלא למתחיל להכנס בשערי החכמה.

אצלנו ב"ה הכל בסדר וכולנו בקו הבריאות.

בענין הבית בבני ברק הבניה היא לאט לאט כדרך כל הבניות היום. אך אקוה שבמשך איזה חדשים יגמר.

ידיך דו"ש

ש. דבליצקי

התעוררות לקדושת הימים הנוראים הבאים עלינו

בע"ה. יום ערש"ק נצבים תשי"א

תחל שנה וברכותי וכוח"ט ושנת גאולה וישועה בפרטות ובכללות

ליד"נ הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלו' רב

אתמול הייתי בירושלים לאיזה צורך על זמן קצר ורציתי להכנס אליך לברך בשנה טובה ומאושרת אך ידידנו הרב ר' יעקב נ"י אמר לי שלדעתו אתה אינך בבית בשעה זו וע"כ מסרתי את ברכתי לו שימסור לך ובודאי מסר לך, וכמו כן אמר לי שנהנת מהאתרוג שבחרת לך.

ועתה ידידי אנו עומדים וקרובים ליום הדין הנורא אשר כל בני עולם עוברים לפניו כבני מרון ויודע אדם מרת נפשו באיזה פנים ובאיזה מצב אנו באים ליום הנורא הזה אשר אין לשער גודל הדברים הנוראים הנעשים בימים הקדושים האלו בשמי שמים אם בבחי' הזמנים ואם בבחי' הימים אשר הם המשך אחד מיום ר"ה עד יום שמ"ע ואח"כ כידוע, מקדם בחי' שמאלו תחת ראשי ואח"כ בחי' ימינו תחבוקני, (ובאמת הוא הפלא ופלא הנהגת העולם בזה שמרכים מאד בעבודת הימים האדירים האלו אשר כל העבודות הם רק לצורך היחוד אשר נעשה בתפילת מוסף דשמ"ע ושם נגמרת כל העבודה, ודוקא המוסף ההוא שהוא תכלית כל עבודתינו בימים אלו רובם חוטפים בהבלעה וליצנות ושכורים למחצה, ה' יכפר ואין מי שיתעורר בזה), מה נעשה ידידי, והשנים חולפות ועוברות כצל ואנו עומדים במצבינו השפל והעבירות ובפרט אלה שאדם דש בעקיבו מתרבות לאין שעור ועבירה גוררת עבירה ובפרט בחטאי הדבור והלשון עד אשר נעשה לבבינו כאבן באין מרגיש ובטול תורה על כולנה!

וכבר כתב אחד מהגדולים, שהבחינה היא אם היתה תשובתינו אמיתית בכל יו"כ"פ הלא היו צריכים לכהפ"ח בכל שנה תכף אחר יוה"כ"פ כמה מאות ואלפים איש שיוניחו כל עסקיהם והבלי העולם וישבו ללמוד יומם ולילה, וכל זה אין אנו רואים לע"ע כי אחרי עבור היום הקדוש ההוא אנו חוזרים למצבינו בדיוק כמו שהיינו קודם ומה יהיה הסוף מזה, ותסמר שערות המתבונן בדברי הרב ז"ל על מה דנים את האדם ואיך הוא עומק הדין עד שדנו לאותו חכם קדמון על טלטול העפר שנכנס למנעליו ועל שהסיח

דעתו מהתפילין, ומי יאמר זיכיתי לבבי אפי' בדברים חמורים מזה, איסורי דאורייתא כלה"ר החמורה מאד ואונאת דברים וכדומה. באמת נורא מאד, מה נעשה כי יקום אל וכי יפקוד מה נשיבנו. ולמה אנו ישינים בתרדמת הזמן בשעה שיש לנו סגולה יקרה כזו שבחמלת אבינו שבשמים עלינו נתנה לנו והיא מצות התשובה אשר על ידה יכול האדם להשתנות ברגע מקצה אל קצה כמו שהאריכו בזה בכל הספרים הק'.

לכן נשובה נא בפעם הזאת לפני בוא יום ה' הגדול והנורא תשובה אמיתית מכל עבירות שבידינו עד שיעיד עלינו יודע תעלומות שלא נשוב לכסלה עוד, ונקבל עלינו להיות מעבדי ה' האמיתיים המשתוקקים לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ונרבה בלמוד התורה"ק ובפרט בחלק הנסתר אשר ע"י למודי ה' אלו תזדקק ותטהר נפשותינו באופן נפלא, ואל נשעה ונתפעל אפי' כמלא נימא מאנשים המרחקים הלימוד הק' הזה בכל מיני טענות של הבל אשר רוח תשאם, ובזכות תשובתנו וקבלתנו האמיתית שנשוב לפניו יתברך לפני בוא היום הנורא בודאי נכתב ונחתם בספרם של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים לחיים שהם כרצונו יתברך, ונזכה לחזות בביאת משיח צדקנו ובבנין בית מקדשנו ותפארתנו במהרה בימינו, ובגלוי כבוד מלכותו עלינו במהרה אשר זהו עיקר תפילתנו בימים האדירים האלו אשר בהם תלויה חיותנו לכל השנה וכל זה אני כותב לעורר את עצמי הישן ונרדם בהבלי הזמן.

ידידך שריה דבליצקי

התעוררות לשקידה בתורת הח"ן

מהותם של המלעיגים
להתרחק מאותם שחכמתם מרובה ממעשיהם
אם יש לחוש שלא ללמוד קודם ארבעים
בני ירושלים הפרושים הנמשכים ללימוד בספרי חסידות

ב"ה, א' תולדות תשי"ב

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלו' רב.

מכתבך האחרון קבלתי במועדו ומאד הצטערתי על מה שהודעתני שם וה' ישלח לך רפו"ש ויקוים כך...לא תוסיף - קום. וד"ל. - בודאי שהנך כועס עלי על שלא מלאתי בקשתך לדבר עם הגאון החז"א שליט"א. אבל חוץ מאשר בזמן האחרון הייתי רק פעמים מועטות אצלו, אפי' באותם הפעמים היו תמיד אצלו אנשים רבים ולא יכולתי לדבר. לדעתי יותר תועלת יהיה אם תדבר אתו בעצמך ותבוא לשם כך באופן מיוחד באיזה פעם. כי אם אני אדבר חושבני שלא יזכור, כי מחמת רבוי הדורשים פי קדשו איננו

זוכר כ"כ, כאשר אמר לי כמה פעמים, לכן לתועלתך כדאי שתבוא בעצמך באיזה פעם אליו. וזה גם יועיל בכדי שתוכל להוציא מפיו דבר ברור. - עכ"פ תודיעני דעתך בזה, בינתיים אקוה שאתה בקו הבריאות ורק תזהר לישון הרבה ולאכל כסדר.

ידידי, באתי כמזכיר ולא כמזהיר ובפרט לעצמי בעיקר להשתדל מאד בלימוד הע"ח ושאר ספרי הרב ז"ל כי אי אפשר להשיג שום השגה ותועלת בזה הלמוד אם לא בלימוד תמידים כסדרם ובקביעות גמורה ואז כולי האי ואולי, כי באמת הלימוד הנורא הזה הוא עמוק עמוק מי ימצאנו ואין אתנו יודע עד מה. ואם לא משתדלים בזה כראוי אלא ברפיון, אזי הימים ושנים עוברים כצל ולא נשאר מאומה בידו ח"ו, ע"כ מה מאד ראוי להתאמץ בלימוד הק' ולבקש מה' שיעזרנו על דבר כב' שמו להשיג עכ"פ איזו השגה בזה.

ועל טענות ומענות של המונעים מזה הלימוד אין כדאי אפי' להשיב כלום כי כאשר בחנתי וסקרתי הדבר נראה שהכל בא אצלם מחמת היהירות והגאווה כי הם חושבים שיודעים כל התורה כולה ואם רואים שאחרים מתעסקים בלימוד הק' הזה שאין להם לזה שום מבוא ושום ידיעה קלושה בזה ואינם יודעים כלל מה הפה סח כמו שאני אינני מבין להבדיל אלף הבדלות אם ידברו בלשון יפן וסין, וא"כ לא נאה להם שחסרים חלק התורה בזה ונמצא שאינם יודעים כבר כל התורה כולה, וזה הם מרגישים בלבם ע"כ הם מבטלים בהבל פיהם בכל מיני טענות ודברים בטלים את כל הצורך בלימוד הזה או שמגדילים החשיבות של זה הלימוד עד לשמים באופן שלפי דברם אין בדור יתום הזה מי שראוי לזה. וא"כ מכיון שאין צורך ללימוד הזה הרי הם כבר עוד פעם יודעים כל התורה כולה וגאותם שלימה. וזוהי הסיבה היחידית שראיתי בהם. וזה מדובר על הת"ח שבהם כי מהעמי הארץ בכלל אין כדאי לדבר כי המה חושבים כי כל הלמוד הזה הוא השבעת מלאכים ושדים ועשיית גולמים ומה יש לדבר בהם. אך על הת"ח, הוא הדבר אשר דברנו כי אין זה אלא גאווה. וז"פ. - באופן שצריך מאד התחזקות בלימוד הק' הזה.

והנה כמו שאין להשיב כלל על טענות המתנגדים כמו כן צריך לזהר שלא להתחבר עם אלו שלומדים בזה הלימוד ואינם מדקדקים במצוות ע"ע ונכשלים בעבירות שאדם דש בעקביו, כאשר ראיתי גם כאלו, ושאלתי לאחד שמתעסק בלימוד הזה מדוע הוא מתפלל בכל יום בבקר עוד הרבה לפני זמן כדי שיכיר ומברך ברכה לבטלה על התפילין ויש חשש שגם השמונה עשרה אינו יוצא אפי' בדיעבד אם רגיל בכך (ואכמ"ל בסברת הפוסקים בזה) והשיב שמכיון שכבר קבעו את עצמם מנין קבוע לזמן הזה אין לערער על ישראל קדושים וכל מה שעושים הוא בטוב ובסדר. והנה מזה התשובה נודף ריח חסידות של שטות ורציתי להשיב לו כי הלא לסטים שכמוך קבעו זה המנין בזמן הזה אך קיימתי בעצמי אל תען כסיל וכו'. והנה מאנשים אלו ראוי להרחיק כמטחוי קשת ויותר טוב שילמדו קיצור שו"ע וחיי"א מאשר בדברי הרב ז"ל.

והנה אלו הנאחזים בדברי קצת מהאחרונים שכתבו אחרי מ' שנה דוקא, אדרבה נשאלה את פיהם אם ביום שיגיעו למ' שנה או הגיעו כבר התחילו בלימוד הזה וא"כ,

איך הצליחו בזה, והלא כל אלה שהשיגו איזה ידיעה בלימוד הזה והגיעו לידי הבנת כוונת התפלה שזוהי התכלית הנרצה למדו דוקא קדם ארבעים²⁴.

וזהו בדוק ומנוסה שלא דוקא אחרי מ' שנה אלא אפי' בל' שנה אין כבר המוח קולט כ"כ דברים חדשים וק"ו בלימוד הזה שמי שאין לו הרגל בזה מנעוריו לא יוכל לקלוט אפי' מקצתו לאחר מ' שנה וכבר כתבו הספרים שמאמרם באבות הלומד זקן וכו' הוא אפי' כבן ל' שנה לענין זה. וה' יעזרנו להבין וללמוד ולהשכיל עד לא יעברו שנותינו כצל ויד המערערים על התחתונה.

והנה כמו שכתבתי צריכה להיות תכלית הלמוד הנשגב הזה ע"מ להבין כוונת התפלה בסדור הרש"ש זצ"ל. ומה טוב למי שעיתותיו בידו שכמו בלימוד הנגלה הדרך הישרה היא שצריך ללמוד שיעור ש"ס כסדר ועוד שיעור שני טור וש"ע עם מוצא הדין בש"ס ותכף לשון השו"ע עם האחרונים, כמו כן זה לעומת זה בלמוד הק' הזה ראוי מאד שאחרי שכבר זיכהו ה' לגמור פעם כל הע"ח, לקבוע אז כל ימיו ג"כ שני שיעורים אחד בלימוד הע"ח כסדר (ובנקל אפשר לגמור כל הע"ח כל שנה ושנה אם ילמד דף כל יום ועוד ישאר לו הרבה ימים בסוף השנה) ושיעור שני בשעה"כ ועל אתר אותה הסוגיא בפרע"ח ועולת תמיד ותכף על אתר אותו הענין בסידור. וזהו הדרך המוצלחת ביותר למי שעיתותיו בידו ורואה שלא לאבד הזמן היקר.

וכל זה הוא למען דעת והבנת הסידור שאם ישתוקק באיזה זמן מהזמנים ובפרט בימים האדירים הקדושים לכוין איזה דבר, שיהיה הסידור כספר פתוח לפניו. אך לכוין כסדר כל הימים בתפלות זהו לדעתי דבר הנמנע בהחלט, כי לדעתי אין בדורנו זה מי שיוכל להחזיק המחשבה שלא יתערבו איזה מחשבות זרות ואני מעיד עלי שבעו"ה אפי' תפלה פשוטה אינני יכול להתפלל בלי מחשבות זרות בשום אופן וכבר אמרו בירושלמי ברכות [פ"ב ה"ד] מחזקינא טיבותא לראשי כשמגיע למודים כורע מנפשו. אע"פ שהריעב"ץ זצ"ל בהקדמת בית אל לסדורו מפרש מאמר זה שאדרבה מחמת עומק המחשבה והטירדה בכונות וסודות התפילה אמר את זה, מ"מ פשטות הירושלמי לא נראה כדבריו.

- והנה עוד דבר ראוי להזכיר, כי הנה רואים והוא דבר שכיח למי שמתבונן בזה כי יש כמה פעמים צעירים ואברכים שעוסקים בגפ"ת ופתאום הם מתחילים להתעסק וללמוד בספרי מוהר"ן ז"ל בחשק רב ונהפכים לחסידי ברסלב כאשר ידוע שרוב רובם של חסידי ברסלב הצעירים והאברכים המה נעשו מעצמם לחסידים, כי היו פרושים מקדם מצד משפחתם, וכמו כן יש שמתחילים להתעסק בלימוד החב"ד בספר התניא וכו' של הר"ז

24 בענין זה האריך רבינו בכ"מ ומהם בקונטרס "תנאי כפול" כת"י, וז"ל שם בין אריכות דבריו: "...ושמעתי מהרה"ג המקובל מוה"ר בנימין שלמה אשלג שליט"א שאמר לו הגאון ציס"ע ר' יעקב משה חרל"פ שליט"א שכל כוונת אמרם שאין ללמד זה עד מ' שנה היתה להרחיק את התלמידים שאינם מהוגנים לבא בשערי חכמה זו וסיים הגרימ"ח בלשונו הק' דהעיקר הוא למשוך אותו שאל ילמוד עד ארבעים שנה ואם הצלחנו למשוך אותו עד מ' שנה כבר אנו יכולים להיות בטוח בו שלא יהיה ממנו שום דבר..."

זצ"ל וקוראים כל המאמרים וכו' הנקרא אצלם בשם דא"ח, ומאין בא להם זה. ואיני מדבר על אלה שהמה חסידים מצד שאבותיהם היו חסידים, אלא על אלו שנהפכו בעצמם. ולדעתי הדבר פשוט שיש אצלם בשורש נשמתם איזה נצוץ המעורר אותם ללימוד הנסתר ויש להם תשוקה ללימוד הזה ובודאי צריכים הם לתקן נשמתם ע"י חלק התורה זה ורק מפני שמפחדים להתחיל בלימוד הזה או שאין להם מי שיורה אותם הדרך בזה לכן המה בורחים לספרים האלו שיש בהם חלק גדול של הנסתר. ואת אלו היה באמת ראוי לעורר ולדבר על לבם מכיון שרואים שכבר יש להם השתוקקות ללימודים אלו א"כ למה יעסקו כל ימיהם בספרים אלו ולא ילמדו בתורת האריז"ל. ואיני בא ח"ו למעט במעלת הספרים הק' האלו כי אדרבה מחבריהם היו גדולי עולם ומצוקי ארץ וזכותם יגן על כל ישראל. אך הלא בזה כו"ע מודו שהיסוד לספריהם הק' שאבו מתורתו של האריז"ל, בין החב"ד ובין לקוטי מוהר"ן. וא"כ איך מניחים דברי הרב ועוסקים בדברי תלמיד והלא כל דברי הרב ז"ל הם מפי אליהו ז"ל ואין דבר כלל שבנוי על שכל אנושי משא"כ בספרים אלו הגם שבודאי היו בעלי רוח"ק מ"מ אינו דומה דבריהם לדברי האריז"ל וע"כ מה מאד ראוי היה לאמץ עכ"פ את אלו מהסוג הזה שהזכרתי, בדברים הנשגבים האלה. הארכתי מעט אך יש במכתבי זה עכ"פ כמה דברים שראוי לאומרם ולשומעם ואם שגיתי יכפר ה'.

ידידך דור"ש וטובתך כל הימים

ש. דבליצקי

בענין סדר התלבושות הרוחב

בע"ה, יום ה', מקץ [תשי"ב]

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

רב שלו

ידידי זה כמה ימים אני עמל להבין את סדר התלבושות הרוחב (התלבושות האורך הוא פשוט) שער פרקי הלל מפרק ז' עד ד' ועד כלל ועיקרו צפרק ז' וצפרט הגוז"י שס אות ד' אשר הוא המפתח להצגה זו איני מצין צו"א. וע"ע צהגוז"י צדף קי"א אות ד'. ולכן אם אתה מבין שם הסדר ולא יקשה עליך אבקשך שתכתוב לי הפשט. אולם אם קשה עליך להעמיק כעת אין מן הצורך כלל.

זה כעשר ימים שלחתי מכתב להרב שמואל הומינער שליט"א ודרכו כשאני שולח לו הוא עונה תכף. והפעם לא ענה לי לכן כשתראהו בישיבה נא לשאלו אם קיבל מכתבי האחרון.

ידידך דו"ש

ש. דבליצקי

גב. אני חוזר שנית שאל תתאמץ כלל בדברים ההם רק אם ברור לך בהשקפה ראשונה תכתב לי, כי לפעמים הדבר הוא בתכלית הפשטות רק העוונות מבדילים בעוה"ר.

עניני צדקה

קושי הפרנסה וההצעה להכניס עצמו בעולה של רבנות
מחלוקת המקובלים בהכנת דברי הקדמת רחובות הנחר להרש"ש

בעה"י, יום ד' חקת ב' תמוז תשי"ב

לכבוד יד"נ הרב ר' יוסף לייב זוסמן שליט"א

רב שלו' וברכה

מכתבך קבלתי לפני כעשרה ימים בערך.

הנהלת הישיבה²⁵ תעביר בעצמה איזה סכום הגון לידי החתן והוא היה תלמיד כאן ובין כה וכה היו נותנים לו מתנת דרשה סכום כסף לחופה אך מכיון שנתודע להם על ידי ועל ידך שהוא דחוק לכן יקדימו לתת מקדם, ואני עוד אעמוד בל"נ על המשמר בענין זה לעוררם. ובענין לקבל מקופת המועצה"ד של העירייה²⁶, אני יודע בעצמי עד כמה הרב מרקיביץ דחוק והוא בתוך גרעון עצום שנתן כבר לצדקות ולפני זמן מה ביקש ממני ג"כ שאתן לו סכום מה לכיסוי הגרעון שהוא נכנס.

בענין הישיבה בבית הרב בענגיס שכתבת לי, אמנם היתה מחשבה כזו על ידי אחי, אך לא יצאה לפועל כי בכל מעשה טוב כידוע מתערב הבעל דבר ולא נותן לקיים, ויש להצטער על זה²⁷.

--- ובתור ללכת בתור רבנות או דיינות אין בדעתי כלל כעת בארץ מטעמים הידועים לך שאין להאריך בהם כי ב"ה עדין רחוק אני מלרקוד לכה דודי והלל ולערוך אח"כ סעודה מבשר קפוא וספיחי שביעית בחגא הידועה וד"ל, ונניח שאפי' הייתי מסכים וכי היו מאשרים אותי אחרי שלדעתם יש מועמדים יותר נצרכים ---

25 ישיבת סלונים ברמת גן.

26 עיריית רמת גן.

27 בענין זה מצאנו בבית רבינו זצ"ל מכתב בכת"י הגרז"ר בענגיס, בו הוא מפרט את תכנית הישיבה. ומשמה של הישיבה, "זכרון רוחמה" ניתן להבין כי התקווה היתה לבססה על נדבת אחי רבינו, בנה של אשה זו. והרי מכתבו של הגרז"ר בא בזה: "א לסדר" שמרים למשמרת המקדש" ל"א למטמוני"ם. ב"ה ירושלים יום כ"ג אייר תשכ"י לפ"ק פעה"ק. הגדתי בזה הסכמתי בע"ה על ההצעה שהציעו לפני לייסד קיבוץ אברכים תלמידי חכמים בביתי שילמדו בחבורה תחת נשיאות שלי בלימודי הלכה למעשה ויקרא שמה בישראל "בית רוחמה" ולא פחות מעשרה יה' בישיבה זו וילמדו בערך ארבע שעות ביום, אמנם הנני מתנה בפירוש שאינני מקבל עלי להגיד לפניהם חד"ת באשר חוששני להבריאאות שלי. וכן אינני רוצה לקבל עלי עניני הכספים לא ההכנסות ולא חלוקת ההוצאות. תקוה לד' כי כל המשתתפים והמסייעים לזה יתברכו בחיים ארוכים וברוכים לחיים של אושר והצלחה שלום שלווה ומנוחה ככל א"נ [=אוות נפשם] ונפש המברכם ברוב טובה. יושב ומייחל לישועת ד' הקרובה. זעליג ראובן בענגיס. החופ"ק.

--- וכל הענינים האלו של טרדת הפרנסה מבלבלים את רוחי לשקוד כרצוני על התורה והעבודה. ובאמת יש לי הרבה והרבה חדרות בהלכה למעשה לכתוב בכמה וכמה ענינים באריכות ובעוד כמה וכמה ענינים ובדעתי בלנד"ר להוציא לאור ברבות הימים, כמ"ש בספר חסידים כי מי שלא כותב הוא כגוזל וכו' וגם להשאיר שם ושארית כי השנים עוברים כצל. אך מה אעשה שכל הענינים האלו מבלבלים ואינם נותנים לעשות שום דבר כרצוני. הארכתי מעט בכל הנ"ל לקיים מאמרם ז"ל דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים כי להסיח מלבו אי אפשר לע"ע.

הקדמת רחובות הנהר היא עמוקה מיני ים כי השגתי בהלואה הספרים של הרב הגאון עובדי' הדאיה שבסופם יש חלקים בנסתר ושם הדפיס פירוש על הקדמה זו מהגאון המקובל אליהו מאני זצ"ל שהיה טמון בכת"י אצל הנ"ל וחוץ מזה האריך גם בעצמו שם בטוב טעם לפרש בפרט התחלת ההקדמה המדברת בשבירה שהיתה בפרטות דוקא וב"ה שזכיתי להבין כערכי ולטעום מעט מהקדמה זו שמקדם היתה תמנע אצלי להבינה אפי' עם הגהות הרשב"ח המודפסים על הגליון וכעת בעזרת הספרים הק' האלו שנודמנו לידי אני מבין בע"ה.

ודע דיש מחלוקת בדברי המקובלים בהבנת התחלת ההקדמה דלפי הצנת השמן ששון והר"א מאני והשמן זית זך (צנתת דברי הרש"ש) וכנראה גם מהגהות הרש"ש זצ"ל היו כ"ה שצירות בכל עולם דאצי"ע הכוללים. דהיינו שלמשל צאצילות הכולל יאלו ה' נקודות כוללות מעינים דא"ק (אריך או"א זו"ן) וכל נקודה כוללת מאלו ה' יש צעממה ה' נקודות כוללות למשל אריך הכולל יש צמכו כל ה' נקודות המלצישים זע"ו צעזי והיתה השצירה בכל נקודה ונקודה פרטית דכל נקודה כוללת צאופן שהיו כ"ה שצירות צס"ה, ומ"ש הרש"ש צהתחלת ההקדמה דה' נקודות יאלו מעינים דא"ק כונתו על ה' נקודות העזי דכל נקודה כוללת. ולפי הצנת החסדי דוד ועוד לא היו אלא ה' שצירות צלצד בכל עולם ועולם מאצי"ע. וצאמת כל לשון ההקדמה מורה כפי הפירוש שהיו כ"ה שצירות דוקא. עוד יש מחלוקת אם הנקודות היו צעזי או זה תחת זה. ולפי ההצנה דהיו כ"ה שצירות א"כ תרזוייהו היו שהפרטיות הן צעזי והכוללות הם זה תחת זה וכן דעת הש"ש. וצכתצי הרא"ס שם כתצ שהיה לו חלום שנגלה אליו מהרמ"ו ואמר לו שהאמת שהיו זה תחת זה. וזה צכללות כנ"ל.

ידידך דור"ש וטובתך כל הימים

ש. דבליצקי

**מקור דברי הרש"ש אודות התיקונים הנעשים מראש השנה
עד שמיני עצרת וזכרון כמה צדיקים**

[אלול תשי"ב]

לכבוד ידידי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

רב שלו

הנני מודה לך על טרחתך למעני בענין מה שבקשתך. מכל אלה שאתה מזכיר לי במכתבך עדיין כמעט לא ראיתי אחד מהם וכשאראם אזרזם בענין זה. כ"כ אמלא בקשתך להזכירך אצל החז"א שליט"א ונקוה שתכלה שנה וכו' ומכאן ואילך חושבנא לטב בע"ה.

בימים אלו חלים שלשה ימי פטירה של צדיקים מארי דרוזין אשר כל אחד כדאי הוא שימליץ טוב בעדינו. ביום י"א - ר' יעקב לייב זצ"ל מחבר בית לאבות²⁸. ביום י"ב - ר' צבי מיכל זצ"ל²⁹. ביום י"ג - הבן איש חי זצ"ל³⁰.

נריך להצין מהיכן הוציא הרש"ש זצ"ל את שיטתו צענין התקונים הנוראים שנעשים מר"ה עד שמ"ע שכתב שהמשכת המוחין אח' צאח' הוא צו"ן דללות שנה זו הצעל"ט והנסירה וחזרה פצ"פ הוא צו"ן דשנה שעברה והיחוד ונתינת החסדים הוא צו"ן שלפני שנה שעברה (דהיינו תשי"א) וצדצרי הרב אין מזה אפי' רמז להמחלקות כו'. והפשטות נשעה"כ הוא צאח' וצו"ן ענמו שנגמר תקונו נשמ"ע.

28 עי' לעיל הערה?

29 וז"ל רבינו בספרו אוצר נחמד: י"ב אלול חל יום פטירתו של הגה"ק עטרת תפארת ירושלים ר' יהושע צבי מיכל שפירא זצ"ל תולדותיו ומעשיו והנהגותיו כבר הודפסו בספר מיוחד "צבי לצדיק", ובזמן האחרון שנית בראש ספרו "תקון חצות", אשר יצא כעת במהדורא חדשה [תשל"ב] ובסודו חדש ע"י בן נכדו, ידידי הרב דוד שפירא נ"י, [נועל ידי בשנת תשס"ו לרגל שנת המאה להסתלקותו לשמי מרומים]. צדיק זה שהיה כליל השלימות בכל המובנים, ואשר זכה לזה בהיותו דוגל משחר נעוריו בשיטה לקבל ולסגל לעצמו את חלקי הטוב והחיוב בתורה ועבודה, וכל מידה נכונה מכל חלקי העדות לפלגיהם, היה גם גדול מאד במקצוע הסוד והכוונות. ובימים הנוראים היה מתעטף בטליתו מעל פניו ומסדר תפילתו עפ"י כוונות האריז"ל והרש"ש. בי"ב אלול שנת תרס"ו, נתבקש לישיבה של מעלה, וזיעוכ"י.

30 וז"ל שם: בי"ג אלול חל יום פטירתו של הגאון הגדול בנגלה ונסתר והצדיק המפורסם ר' יוסף חיים מבבל זצ"ל, ה"בן איש חי", שהיה ראש כל בני ארצות המזרח. תולדותיו כבר מובאים בהרבה ספרים. בד בבד עם גאונותו הנגלה היה גם גאון חכמת הקבלה וגאון בכוונות האריז"ל והרש"ש. מעט מזער אנו רואים בחלקי ספרי "סוד ישרים" המודפסים בסוף חלקי תשובותיו "רב פעלים". לא אחת עלה בלבו רעיון לעזוב את כל מעמדו המכובד בארץ מולדתו ולעלות לירושלים להסתופף בחצרות ה' ולהסתפח לקדושי עליון במדרש "בית אל" העובדים את בוראם במעלה עליונה. אך חברו ועמיתו בתורה ויראה הגאון הצדיק והחסיד ר' אליהו מאני זצ"ל שעלה ארצה והשתקע בחברון, שאליו היה מריץ מכתבים תדיר בקשר לכמה וכמה שאלות בתורה ועבודה מנע אותו מכך, בטענה כי יותר רצוי לפניו ית"ש שהוא ינהיג את קהל הגולה על מבועי התורה והיראה, אשר לפי היקפו ומעמדו לא היה לו שני לזה, מאשר יתייחד עם עצמו בכוונות ויחודים [כן שמעתי מפי מו"ר הרה"ג המקובל רבי מרדכי שרעבי זצוק"ל]. הצדיק הזה נפטר כאמור בי"ג אלול תרס"ט.

לפני שבת נפל לי השל ראש ונתקלקל רבוע התיתורא היום הייתי בירושלים על כחצי שעה ומסרתי לתקון אצל ר' שמעון מכנסת. רציתי להתראות אתך אך זה היה בשעות הבקר שהיית כנראה בישיבה ולא יכולתי לחכות והוצרכתי לברוח כי האויר היה מחניק מאד כנראה שאינני יכול לסבול את החום הירושלמי ההררי.

הנ"ל אמר שיעשה אבשלייפער מכל צדדי התתורא. אבקשך להעיר לו כי צריך גם לפי זה אבשלייפער בצד התיתורא שאצל המעברתא כדי שיהיה הרבוע שוה מכל הצדדים וזה פשוט וכנראה שיודע מעצמו רק שיש להזכיר.

ידידך דור"ש וכוונ"ט

ש. דבליצקי

בענין סדר פרצופי ז"א

אור ליום ה' לסדר ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם שנת תשי"ג

לכבוד ידיד נפשי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

רב שלו' וברכה וכל טוב סלה

היום עלה במחשבתי לתרץ ולבאר דברי רבינו הרש"ש זצ"ל אשר לכאורה נראים כסותרים זה את זה וכמו שכבר הקשיתי והראיתי לך מדי היותך אצלנו בחדש אלול. והוא צענין סדר הפרצופי ז"א שצמדושים מפורדים לשער ל' אות כ' מפורש יואל שהכוללים מנצח ומעמדס מחזה לחזה וממילא הפרטיים הם שוה צוה צעוצי וא"כ הוא ממש ההיפך ממה שכתב צעמנו צנה"ש דף מ"ז ע"ג צד"ה נודע (והוא הקדמת חוק לישראל שנדפסה בצניהו ח"ג) שהפרטיים הם מחזה לחזה והכוללים הם שוה צוה. זהו תורף קושימי אז והיום עלה בידי לתרץ צ"ה דאין כל סתירה ושניהם דברי א"ח ומלך עולם.

ותחילה נריך להקדים ולומר כי יש ה' פרצופים כוללים צו"א דהיינו פרצוף כתר או"א וזו"ן וכל פרצוף מאלו הה' הכוללים מלציש לחצירו מחזה ולמטה (דהיינו שהם באורך וכל צחי' וצחי' צחינת פרצופי אורך, התחתון מלציש לעליון עד החזה וז"פ). והנה כל פרצוף מאלו ה' כולל ג' פרצופים פרטיים חיון-נה"י, תכון-חג"ת, ופנימי-חצ"ד ואלו הג' מלצישים זה את זה צעוצי שוה צוה כולם קומה אחת. (ואינם רק ג' דכנגד ח"י אין כלים צפרצופי הפרטות וכמו שכתב הרש"ש). ואלו הג' פרצופי העוצי (שישנם בכל פרצוף מהה' כוללים דז"א) יש בכל אחד ואחד מהם ה' פרצופים באורך (כלומר מחזה לחזה) דאעפ"י שהפרצוף החצון מאלו הג' אינו רק נה"י, מ"מ הוא כולל י"ס באורך וכלומר ה' פרצופים. וכן התכון והפנימי אעפ"י שכלליותו אינו רק חג"ת או חצ"ד מ"מ צפרטותו הוא כולל י"ס שהם ה' פרצופים באורך דהיינו מחזה לחזה. נמצא דג' צחינות יש בכללות הז"א: א) ה' כוללים שהם מחזה לחזה דכללות הז"א. ב) צכ"א מה"כ יש ג' פרטיים צעוצי שוה צוה. ג) כ"א מג' פרטים יש לו ה"פ אורך. וא"כ אחרי כל האמור יצאו כל דברי הרש"ש על מכונם, דמה שכתב צסוף נה"ש שהפרטיים הם מחזה לחזה והכוללים הם שוה צוה. כונת אמרו "הפרטיים"

הוא על הה"פ שיש לכל אחד ואחד מג' כלי העושי שצכל פרנאק והוא הצחינה הג' שסימנתי למעלה, וצאמת כן הוא כי הלא הפרטיים האלו הם פרנאקי אורך זה תחת זה וכלומר מחזה לחזה ומ"ש שהכוללים הם שזה כונתו על ג' כלי העושי שצכל פרנאק ופרנאק שאמנם הם שזה כונתו (והם המסומנים באות ז' למעלה) וקראם רבינו "כוללים", כי צערך הה"פ הפרטיים שיש לכל או"א מהם צודאי שהם צעמם כלומר הג' כלי עושי נקראים כוללים אעפ"י שצערך הה' פרנאקים הכוללים האמתיים דכל הז"א נקראים הג' כלי עושי שצכל פרנאק ופרנאק צסם פרטיים. -וכלל דמילתא כי אין רבינו מדבר צנה"ש אלא צפרנאק אחד מה' פרנאקים כוללים דז"א אשר צפרנאק הפרטי הזה יש צו ג' כלי עושי אשר לכל כלי מכלי העושי יש הה"פ אורך. וא"כ נקראים הה"פ אורך צסם "פרטיים" והג' כלי עושי צסם "כוללים". אך צלקוטים נפרדים דשער ל' מדבר הרש"ש צז"א צכללותו הכולל צמוכו הה"פ כוללים וה"פ כוללים אלו הם פרנאקים זת"ז דהיינו מחזה לחזה (והם המצוינים למעלה באות א') וצכל אחד ואחד מה"כ אלו יש הלא ג' כלי עושי שוים וצערך הה' כוללים נקראים הג' כלי עושי צסם "פרטיים". וא"כ הכל על מקומו יצוא צשלוס.

צצלקוטים דשער ל' מדבר רק מצחינה א' וצ'. א', נקרא כוללים ומחזה לחזה וצ' נקרא פרטים וזה צשלוס. וצנה"ש מדבר רק מצחינה צ' וג', אשר אז הצ' נקרא כוללים והוא שזה צשלוס והג' נקרא פרטיים והוא מחזה לחזה. ולדעתי הוא לאמיתה של תורה.

ובפעם אחרת אאריך בלנד"ר איך יתישבו לפי שיטה זו הבנת הפרקים בשער הפרצופים ובשער כ"ד.

והנני מודה לך על טרחתך עבור אבי ועבורי בכל מה שבקשתך. ואבקשך שלאחר שתעבור על זה, נא לשלוח לי בחזרה ותוכל לכתוב מכתבך על הצד השני.

ואסיים בבקשת והאר עינינו בתורתך שהוא קאי על פנימיות התורה"ק וכמו שכתב הגר"א ז"ל.

ידידך דו"ש

שריה

חשיבות לימוד פשט דברי הרש"ש וסדר הלימוד הנכון

בעה"י, יום א' תצוה תשי"ג

יומא דהלולא דמשה רעיא מהימנא,

והיום שנסע ת"ח א' למירון בבקר צויתי שיזכיר שמך שם לכטו"ס.

לכבוד ידי"נ הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

רב שלו' וברכה

מכתבך האחרון מיום ה' יתרו קבלתי במועדו ומחמת הרבה טרדות שלא יכולתי להתפנות במילי דשמיא וכו' ולכן נשתהיתי עד הנה.

בענין מה שאתה כותב אודות הכנסת החתן, הנני מקנא בך בכל מאדי איך שאתה מקיים את הילכו מחיל אל חיל, עוד לא גמרת ענין אחד וכבר מתחיל ענין חדש בע"ה וטפחו של זה בצד טפחו של זה. ואני ישן בהבלי הזמן ואיני עושה מאומה. אתה רץ כאחד הצבאים אל מערכת השלימות בעמוד החסד ובכל עת ובכל רגע מרחיב כוחות ותכונות נפשך בענינים אלו ואני שוכב נרדם בתרדמת העצלות עד אשר קומטו כל השגותי וכוחות ותכונות נפשי ונצוץ אש אלקית אשר הפיח ה' בלבי תשקע במקומה על זה דוה לבי ואין מנחם. ובכן אני בלנד"ר כלל וכלל מקבל עלי לתקן דרכי ולעשות ולעזור בלנד"ר כעת בענין זה אעפ"י שאינני יודע עדיין מאיפה איך ובמה להתחיל ועוד לא קבעתי לי דרכי הפעולה בענין זה וימים ידברו בע"ה.

- בדרך כלל כל מה שאתה כותב זה מתקבל על הדעת, רק יש להעיר על מה שאתה כותב "שאל"כ לא היה מקום לכל מין המשכת היצירה וכו', שראיתי מלפני כמה שנים צאחה ספר שנשכת ממני, שכתב שהיו וליל שצ"ק וכן ליל א' דפסס לילה כיום יאיר לכן צאמת לא היה צריך כלל שיהיה חושך כלילות אלו, אלא שלא ראה הקצ"ה לשנות הצריחה וכו' וזה אולי אפשר גם לדמות ההכרח שלך ודו"ק.

וגם מה שאתה כותב כי יש בכל תפילה כונות פרטיות חדשות שאין אנו יודעים אותם וכו', לכאורה מדברי הרב בדרוש שנוי התפילות פרק א' ומדברי הרש"ש בנה"ש נראה שהכונות הם אותם הכונות רק בבחינת שפעולתן אינה דומה תפילה לחברתה וכו'. כי בכל פעם מתבררים ניצוצות אחרות וכו' וא"כ בבחי' זו אין תפלה דומה לחברתה אבל אה"נ שהגורם לברורי הניצוצות הם הם אותן הכונות תדיר (ובבחי' הזמנים יש גם שנוי בכל יום, שכל יום הוא בפרצוף אחר אך אותן הכונות ממש ועל זה בבחי' הזמנים ולא בבחי' הימים כידוע מתורתו של הרש"ש) וא"ש את"מ.

עיקר העמל והעיון והטרחא בדברי הרב ז"ל אינו בלימוד הפשט של הפרק שעסוקים בו דבר זה מושג עפ"י רוב בנקל או עכ"פ במעט עיון והתבוננות אולם עיקר העמל והטרחא הוא ביישוב הסוגיות והפרקים אשר לכאורה לפי קוצר דעתנו סותרים זה את זה ובפרט ליישב כל הלשונות עפ"י היסודות שלמדנו מתורתו של הרש"ש זהו מעבודות קשות שבמקדש אשר כמעט סגר עליהם המדבר, לחסר מדע והשכל כמוני.

נוכחתי שלפני שלומדים שער ז"א וכל דרושי המוחין דגדלות קטנות, פרקי צלם וכו' צריך לפני זה להיות בקי כמונח בקופסא בכל מה שכתב הרש"ש בחדושים נפרדים שבסוף שער ל' ואז אחרי שיודעים זה אז מתחיל באמת העמל ביישוב כל הסוגיות הנ"ל עפ"י מה שכתב שם. ומי שרוצה לסגור עיניו יוכל ללמד גם בפשטות כל הסוגיות הנ"ל אך ילך כסומא בארובה וכמו שכבר כתב היר"א בהקדמתו על נה"ש עיי"ש. ה' יתברך יזכנו להבין כל דבר על אמיתותו.

לדעתי אם אינני טועה, אין היום בכלל מי שלומד דברי הרב בעמקות הראויה, רוב הלומדים הם כחותה וכו' וכמדומני שגם לומדי תורת בעל הסולם זצ"ל, העיקר המכוון

בלימודם בשיטה שלהם ואינם עוסקים כלל בעומק הפשט וכנראה שדברי הרש"ש אינם לומדים כלל. וגם אתה במחילה מכבודך כששאלתי ממך לפני כשלש שנים הפשט בסדר עמידת המ"ה וב"ן דעתיק ודאריך אמרת שאינך רוצה להכנס בפרטים בדיוק איך סדר העמידה וטעמך ונמוקיך עמך שאתה מפחד מהגשמה ח"ו ואנכי לא כן אדמה ואכמ"ל (בינתיים ב"ה כבר נתחוויר לי הענין זה איך הוא סדר עמידת העתיק שרוב הלומדים טועים בזה לגמרי ואכמ"ל בענין גבוה ונורא זה).

ב"ה בזמן האחרון יש לי איזה חבר שיש לנו קביעות ביום ו' ושב"ק בלנד"ר³¹ וזה תועלת גדולה בשבילי הגם שהוא רק מתחיל מ"מ יש לו הבנה טובה ותופס כל דבר וגם הולך הוא מפעם לפעם להרב ברנדווין. אך אנחנו לומדים פשוט.

ובזה הנני מסיים,

ידידך, ש. דבליצקי

ג.ב. הנני מתקשה מאד להצין מה שאנו אומרים צכמה מקומות וצפרט צשער א"א פרק ו' עי"ש שהמלכות דאמא עלאה (שהיא תצונה א'), ואח"כ יש תצונה צ' והיא העקרית המתחדת עם יש"ס, ותצונה ג' מלכות דתצונה צ') מלציה לנה"י דאמא עלאה, והנה אנחנו יודעים שהמלכות הזו דאמא עלאה היא עטרת היסוד דאמא עלאה כמו שכתב להדיא השמ"ש צען חיים שם דף ע"ג עמוד צ' צאות צ' וידוע שעטרת היסוד צפרטוף נוק' הוא הצער צשפולי הרחם וא"כ מצערי אחזה אלוה איך אפשר שצחי' זו תלציש לכל הנה"י.

סדר הגדלת הז"א הקדוש בליל פסח

(השינוי בין ערבית לליל הסדר)

ב"ה, ר"ח ניסן עשר עטרות נטל אותו היום תשי"ג

ליד"נ הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

רב שלו' וברכה וכטו"ס.

מכתבך קבלתי.

צענין סדר הגדלת הז"א הקדוש בליל פסח מנאחי לע"ע ג' שמועות חלוקות צדצרי המקובלים.

א) צסדור האר"י להר' יעקב קאפל כתב שצ"י תפלת מעריב זוכה לקטנות וגדלות א' דיסקו"ת וע"י הסדר קטנות וגדלות צ' דא"א עיל'.

(ב) הממדת ימים (הציאו הרש"ש צנה"ש ודחה ספרתו) כתב שע"י מעריצ זוכה כבר תקף לקטנות וגדלות א' וגם לקטנות וגדלות ב' אלא שגמר התפלה מסתלקים וחוזרים ע"י מעשה הסדר.

(ג) המוסכם עפ"י הרש"ש צנה"ש שצערצית זוכה לקטנות וגדלות ראשון ושני וכל זה בפנימיות וע"י הסדר קטנות וגדלות ראשון ושני גם בחלונות. [א"ה, ע"ע צפתח עינים המדש ח"ג הנמ"ח עמ' קכג ואלילך].

ה' יזכנו לקבל הארת נר"ן ולטהר נפשותינו.

ידידך, ש. דבליצקי

החשיבות לדבוק באדם הגדול בכל חלקי התורה דייקא וחידוש התבלת בזמנינו

ג' בהעלותך תשי"ג

לידידי כנפשי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

רב שלו' וברכה.

לפני שבועיים כשהייתי בירושלים דברתי עם ר' שמעון הכהן והוא אמר לי שיכול לעשות בתים כרצוני הכל מעור אחד, רק שיקח איזה חדשים קרוב לחצי שנה כי העור צריך שיזדמן לו כי לא כל עור הוא טוב בעד דבר כזה. כמו כן הבטיחני אודות הרבועים והפרודות הכל כרצוני, הוא רוצה בעד זה 120 לירות לא פחות. אמרתי לו שאתן לו תשובה. כמו כן התנינו תנאי שבאם לא ימצא חן בעיני איזה פרט מהרבועים וכו' הרי אינני מחויב לקחת אותם.

ולכן אבקשך כעת להודיעו שאני מזמין אצלו כפי שדברנו דהיינו: (א) הכל מעור אחד. (ב) ג' הרבועים דהיינו רבוע הבית, רבוע התיתורא, רבוע התפירה ושהבית יהיה באמצע התיתורא, הכל עד מקום שיד אנוש מגעת, (ג) פרודות ממש, (ד) חוט התפירה בין בית לבית. ולחזור עוד פעם על התנאי שהסכים, שאם לא יוכשר בעיני אינני מקבלם. ואבקשך לתת לו סך עשרים לירות ד"ק ואחזיר לך בקרוב. כמו כן גודל הבתים 4 ס"מ עם התיתורא. והנני מבקש סליחתך על שאני מטריחך בענין זה אך הנני חושב שלא תקפיד עלי.

בזמנים אלו כמדומני חסר לנו, הגדול שיקיף את כל מקצועות התורה"ק המרובים שיהיה אפשר להתייעץ אתו בכל הענינים הנוגעים לעבודת השי"ת. גדולי המוסר בימינו חסר להם עכ"פ ידיעה מעמיקה בחלק הנסתר באופן שאי אפשר לבקש מהם דבר ה' בחלק ההוא בכל הפרטים הנוגעים לעבודת השי"ת. וכן הלאה והלאה. ובאמת מורגש מאד חסרוננו של הגה"צ ר' יעקב משה זצ"ל שאיחד בתוכו עכ"פ במדה מרובה מאד את כל מקצועות התורה והיה אפשר לקבל אצלו עצה ותושיה בכל פרט ופרט הנוגע

לעבודת השי"ת וכנראה כן היה גם הגה"צ ר' צבי מיכל זצ"ל. עד כמה אנו צריכים לגדול ורבן כזה אמשיל לך למשל דוגמא קטנה (ואיני רוצה ח"ו לפגוע בשום אחד מהגדולים החיים אתנו שליט"א כאו"א בחלקו ומקצועו, אך כן הוא המציאות) למשל בענין הכוונות הרש"ש בתפילות: אם לעמול על פרט זה או לחדול. אם תפנה לגדול במקצוע ההלכה או במוסר בודאי ישלול כל הענין הזה מכל וכל, מחמת אלף טעמים וסברות אשר אתו. ואם תפנה לגדול בחלק הסוד בענין זה בודאי יעלה לך ענין זה עד לשמים עד שיפסוק שכדאי בשביל זה אפי' להתפלל ביחידות ואפי' לשבת בשמונה עשרה אם קשה לעמוד מחמת אריכות הכוונות (כן ראיתי פסק הלכה למעשה בספר שערי רחמים) ודבר זה הוא בודאי נגד הדין³².

ויש עוד הרבה והרבה ענינים כאלו שהיינו צריכים לגדול הדור שיאחד את כל חלקי התורה"ק. וזה בעוה"ר אין לנו בדור יתום כזה אחר הסתלקותו של האי גברא רבא הגה"צ ר' יעקב משה זצ"ל. וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

יש לי פה חבר אחד מופלג מאד ביראה ובתורה ומעמיק גדול, שאני לומד אתו ביום ו' ובשב"ק ע"ח³³ (בלנד"ר). בזמן האחרון התעורר בו תשוקה גדולה לחקור אחר התכלת שהמציא הגאון מראדזין זצ"ל ולברוק אחר דבריו אם יש בהם ממש. והוא אמר לי שאם ימצא בהם ממש, הרי הוחלט אצלו שיעשה לו ציצית תכלת. לזאת התחיל ללמוד בעיון בספריו של הגאון הנ"ל המדברים על ענין התכלת, וכל הזמן הוא מדבר אתי אודות דבר זה. אני אמרתי לו שאצלי הראיה הכי גדולה היא שאף אחד מכל גדולי ישראל לכל מפלגותיהם כמעט בלי יוצא מהכלל, לא קיבלו דבריו כלל וזה די לי. - בתוך אחד מספריו של הגאון הנ"ל³⁴ הוא מצא מכתב מודפס ששלח הרב עקיבא יוסף שלזינגר בעל לב העברי מירושלים להגאון הנ"ל ובו הוא מודיעו שקיבל הציצית תכלת שלו וגם ספריו של הגאון הנ"ל והוא מסכים אותו להלכה וכבר לבש אותם גם כן ושהוא דיבר עם הגאון מבריסק זצ"ל והנ"ל אמר שלהלכה גם הוא מסכים רק שקיבל מכתב מהמוצי"ם של וילנא באזהרה חמורה לבלי להשיב כלל להגאון מראדזין. והלב העברי כותב עוד שגם הגרש"ס הסכים להלכה בענין זה של התכלת וכמו כן הציע הדבר לרבני בית אל המקובלים המכוונים וגם הם הסכימו בענין זה... כך כתוב במכתב ההוא.

32 וז"ל בספרו פת"ע החדש ח"ג עמ' צד: בשו"ת שערי וחמים ח"ב סי' שס"ו פסק דעדיף טפי להתפלל שמו"ע במישוב עם כוונות הרש"ש מאשר מעומד בלי הכוונות דהיינו באדם חלוש שאין בכוחו לעמוד זמן רב עידן ועדנים, ולענ"ד אינו כן לפי מה שלמדנו רבנו הגר"ח מוואלאזין זצ"ל בנפש החיים שער ד' פרק ה' ו' כי העיקר הוא המעשה והכוונה היתרה היא רק לאוסופי ולמעליותא ואם כן כיון שאין הנידון אלא אודות כוונות אלו הסודיות, אם כן בוודאי שהמעשה קודם להן והמעשה דכאן הוא עקימת שפתיו עם הכוונה הפשוטה והתנאים המצטרפים למעשה שהם העמידה, ואם כן הווא זה קודם לחלק הכוונות הסודיות ולכן עדיף להתפלל בעמידה בלי הכוונות מאשר בשיבה עם הכוונות

33 ע' לעיל הערה כד.

34 הקדמת ספרו עין התכלת. מהדור' תשכ"ג עמ' לו.

וכל הדברים הנ"ל הם תימא גדולה דא"כ לא עשו מעשה בעצמם. וצ"ע.

ולאהבת הקצור הנני מסיים בזה

ידידך דור"ש וטובתך כל הימים.

ש. דבליצקי

בענינים הנ"ל

בעזה"י אור ליום ד' לסדר "טובה הארץ מאד מאד"

כ' סיון תשי"ג

לכבוד ידידי ורעי היקר הרב ר' שרי' דבליצקי שליט"א

אתה שלוי' וביתך שלוי' וכל אשר לך שלוי'.

את מכתבך היקר קבלתי ומלאתי אחרי כל דבריך בשלמות, ונתתי לו להסופר דמי קדימה, עשרים ל"י.

ודאי הוא שבפטירתו של מו"ר הגרימ"ח [=הגרי"מ חרל"פ] זצוק"ל זיע"א, אבדנו אבדה גדולה, אבדה שאינה חוזרת, מי יתן לנו חליפתו ומי יתן לנו תמורתו, בכלל מעטים הם מאד גדולי התורה בימינו בעוה"ר, גם בחלק הנגלה, ובפרט בחלק הנסתר שאין לו דורשים, הלומדים חושבים כי חבל להם על הזמן היקר "לבזבז" אותו "ח"ו" על לימוד הנסתר, חוששים הם שלא יוכלו להראות כחם וגבורתם בנגלה, ומה "ירויחו" בזה. לו היו לומדים תורה לשמה, הרי אז הי' החשק יותר גדול ונמרץ ללימוד הנסתר, ובפרט אשר גם בחלק זה יכולים להראות גדולות ונפלאות. (עיין בהקדמת "מי-מרום" מסביב לשמונה פרקים להרמב"ם) הארץ הקדושה היא המסוגלת ללימוד הקדוש הזה, כאן נמצא "עץ-החיים" "היש בה עץ אם אין", ואשרי אשרי למי שמחזיק בלימוד הקדוש הזה בקדושה ובטהרה, ובפרט ענין הכונות והיחודים אשר אין ערוך לעוצם קדושתם הנוראה ונדרשת לזה קדושה עליונה ונפלאה, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, ואכמ"ל.

בענין התכלת מחלוקת גדולה היתה בזה, ואנו רואים בעליל שלא נתקבל ענין זה אצל כלל ישראל כי אם מיעוטא דמיעוטא, מחסידי ברסלב שמצאו רמז לזה מדברי רבם הקדוש מוהר"ן זצוק"ל, וכדומה.

ובאמת אני מתפלא עליך שלא הרגשת שישנה סתירה גלוי' מדברי רבינו הקדוש האריז"ל ב"שער-הכונות" שכתב להדיא שזה תלוי בזמן שביהמ"ק קיים שעל ידו ישנו ענין התכלת, ע"ש כי אינו תחת ידי ואיני יכול לכוון מקומו בדיוק, ובאמת כבר דברתי בזה עם אדמו"ר זצוק"ל, אך הוא לא התפעל מזה, ואמר לי כי לו היתה רק סתירה זו בלבד הי' אפשרי להמתיקה, ולא בגלל זה קם הרעש הגדול מסביב לענין זה, ובודאי

ידעו מזה שני הצדדים, כלומר לו הי' הענין מבואר כל צרכו בנגלה בלי פקפוק הי' אפשר ליישב דברי רבינו האריז"ל, אמנם עתה כאשר הענין אינו מבואר ומבורר, נראה לענ"ד שדברי רבינו האריז"ל הם כפשטם ואין שום מקום לענין התכלת עד שיבנה ביהמ"ק בב"א, ואין כונתי בזה להכריע ח"ו בזה, וגם לא להחליש אותם שקבלו ענין זה, אמנם כונתי לדין שלא קבלנו ענין התכלת, הרי דברי רבינו האריז"ל הם כפשטם, ומנהגנו אמת ויציב ונכון ואין לנו לחשוש בזה כלל. הרחבתי קצת את הדיבור בזה כי זחלתי ואירא מאד להכניס את ראשי בין ההרים הגבוהים האלה פן אפגע ח"ו בכבוד קדשם של גאוני וקדושי ארץ אשר חידשו ענין זה, ומי אני ומה דעתי לדבר בזה, ולא נתכוונתי רק לחזק את מנהגנו ולא יותר ואלו ואלו דא"ח, והנח להם לישראל וכו'.

ידידך ואוהבך הדו"ש ושלוי' כל ב"ב והמברך אתכם בכל טוב

יוסף ליב זוסמן

בחנ"ל ובאופן כוונת השמות לדעת הרש"ש
שלא יבוא בגבול קיום הדין הנגלי

ה' שלח תשי"ג

לכבוד ידידי כנפשי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלוי' וברכה.

יקרת מכתבך הגיעני היום והנני מודה לך על טרחתך בענין זה של התפילין ואם שכחתי בין הפרטים גם את הפרט "שיהיו פרודות ממש עד למטה" אזי בבקשה להזכירו על זה אעפ"י שכבר דברתי אתו בע"פ. (כמדומני שפרט זה שכחתי לכתוב לך במכתבי האחרון).

אודות התכלת בודאי לא נעלמו ממני דברי הרב בענין זה בשעה"כ. אולם לא הזכרתיים חדא מטעמן ומדברין וכטעם הגרי"ם זצ"ל שאילו היו מכריעים ההלכה לחיוב בענין התכלת הרי שהיינו יכולים ליישב לשונו בטוב טעם ודעת, והרי גם הגאון מרדזין זצ"ל מביא דברי הרב האלו בקונטרסו וכותב ראיות חותכות שאי אפשר להכחישן שהיה התכלת גם אחרי חורבן הבית איזה זמן, וא"כ מ"ש הרב "בזמן ביהמ"ק הוא לאו דוקא, וגם הלא כתבתי לך שבעל לב העברי הציע הדבר גם לפני מקובלי בית אל והסכימו לדבריו (לפי הכתוב שם) ומי כמותם בקיאים בדברי הרב ז"ל.

אלא פשוט הוא שזה לא המניעה, אלא הראיה היותר גדולה היא לדעתי כמליצת הל"ק"ט בתשובותיו [סי' ט'] כי באהבת ה' את ישראל עמו לא יטה לבבם שכל עם ה' יאחזו צדיקים דרכם כסברת היחיד אילו היתה סברתו דחויה אלא ודאי אם אנו רואים שאחזו כולם לעשות מעשה כס' היחיד הרי זהו הראיה היותר גדולה שהלכה כמותו עיי"ש לדרכו, וה"ה בעניננו להיפך שלוי' היה זה באמת התכלת האמיתי הרי לא היה ה'

מטה את לבב כל עמו וכל גאוני ואדירי התורה וצדיקי עולם מכל המפלגות, שלא יקבלו דבריו מכל וכל, אלא ודאי מדחזינן שככה הוא זהו הראיה היותר גדולה נגדו, דהרי חוץ מהחסידים שלו אף אחד לא קיבל דבריו למעשה בענין זה וגם חלק חסידי ברסלב, אילו לא מצאו סמך בתורתו של רבם ז"ל הרי גם הם לא היו מקבלים, כנראה.

בענין כוונות התפלות הקדושות והנוראות שבדברי הרב ז"ל וסדור הרש"ש ראוי להעיר את לבב אלו המשתוקקים להגיע לענין קדוש ונורא זה על כמה פרטים בהלכות ודיני תפילה, אשר קיום מעשי הכוונות בכל תפלה וברכה לאנשים כערכנו אשר באם רוצים להגיע לשלימות עבודת הכוונות הרי הם צריכים להתנהל לאיטם בכל כונה וכוונה ובכל שם ושם קדוש וכו' (מחמת חולשת השכל וכבדות המחשבה) - הרי לכאורה לא תעלה עבודה קדושה זו בד בבד עם כמה דינים מהלכות תפלה האמורים בש"ס ופוסקים וכל זה בודאי לכאורה ובמושכל ראשון. ולמשל (בלי ציון המקורות): אם מכונים באמירת התיבה גופא וע"י זה ממשיכים מאד התיבה הרי מצינו בתוספות ברכות על הא דאמרינן כל המאריך באמן וכו' וכתבו התוספות ובלבד שלא יאריך יותר מדאי כי מקלקל התיבה, וכן הפוסקים האחרונים למענינים האריכו בגנות החזונים הממשיכים התיבות כי ע"י כך מקלקלים אותם. ואם יתחילו הכונה באמירת התיבה וימשיכוה לאחר גמר התיבה בשתיקה (כפסק הגאון עוד יוסף חי) הרי יש לעיין בהא דלכתחלה אסור להפסיק אפי' אם לא ישהה לגמור את כולה (אם לא שנדון זה כדיעבד), וכה"ג בתקיעות שמכונים בין התקיעות שלכתחלה יש לעיין בזה מחשש הנ"ל.

גם יש לעיין בהא דאמרו כיון שהמליכוהו בפסוק ראשון על כל רוחות העולם תו לא צריכת איך יעלה זה עם הכוונות הנוראות שיש בפסוק שמע ישראל.

גם צריך מאד להזהר שע"י טרדת המחשבה בכוונות לא ישכח לכוין בפרוש המלות ע"ד הפשט, כי בודאי הוא שהתביעה יותר גדולה על פרט זה מאיש כזה מאשר מאחר כי מי בקש זה מידכם וכו'.

גם צריך לעיין בהא דפסקו האחרונים (ומקורם רש"י בסוכה לח סע"ב) שאין להפסיק לפני ואחרי אמירת השם הק' בכל דבר כדי שלא יתראה כמוציא ש"ש לבטלה. בכל אלו הפרטים צריך מאד לעיין, איך יעלה קיומם בד בבד עם קיום מעשה עבודת הכוונות בתכליתה ושלימותה, וצ"ב לע"ע.

בימים אלו נכנסה אשתי לבית החולים עבור כמה בדיקות --- ואני מעט טרוד וכל ההוצאות האלו הם גדולים. ישלים ה' הכל לטובה בין ברוחניות ובין בגשמיות ויהיה לנו ישוב הדעת טוב לעבודתו יתב'.

אתמול יום ד' היה מרן החז"א שליט"א בירושלים לבקר אצל אחיו הג"ר מאיר שאיננו בקו הבריאות ישלח לו ה' רפו"ש. וכנראה שבירושלים לא ידע איש בבואו ובצאתו. וגם פה לא ידעו סיבת הנסיעה הפתאומית ואני נודעתי היום את הסיבה.

ידידך דור"ש וטובתך כל הימים,

ש. דבליצקי

ביאור בדברי הקדמת רחובות הנהר להרש"ש זיע"א

בס"ד

יום ג' שלח תשי"ג

למע"כ יד"נ הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלו' וברכה

הגם שבימים אלו יכולתי לבוא לירושלים, ולסדר הכל בעצמי כי אשתי נכנסה לאיזה זמן לבית חולים עבור בדיקות, והילדים אינם בבית --- מ"מ אני נמנע כעת לנסוע מחמת המקרים של הרציחות ר"ל שקוראים תדיר בעתונים שיורים על הכבישים. על כן בודאי לא תקפיד אם אטריחך להודיעני אם דברת עם הסופר אודות כל מה שבקשתיך ונתת לו צ"ק כמו שבקשתיך ואחזור שנית על הפרטים מחמת פרט אחד שכמדומני שכחתי להודיעך אעפ"י שדברתי אתו בע"פ והוא שגם יהיו פרודות ממש עד למטה, ושאר הפרטים כבר כתבתי, שיהיה הכל מעור אחד, והרצועים וחוט התפירה.

ואכתב לך מה שנתחדש לי בימים אלו לבאר לשון אחד בהקדמת רחובות הנהר הגם שהוא לדעתי פשוט מאד מ"מ אחרי שראיתי בפרוש הר"א מאני זצ"ל שנדחק בפרושים דחוקים על כן אכתב הפשט שהוא לדעתי לאמיתה של תורה. ויכול להיות שהכל לומדים כפשט הזה רק אחרי שראיתי מה שכתב הנ"ל הנני כותב כדלקמן.

כתב הרש"ש ז"ל בהקדמת רחובות דף ג' עמוד ג' (בגדמ"ח³⁵) וז"ל והנה נודע כי בכל עת זמן שמתצירים ועולים האורות דרפ"ח והכלים דמלכים דצ"ן מצי"ע למ"ן הם מתצירים ועולים ונתקנים קצת בכל מדריגה ומדריגה וכל פרט פרט ופרט פרט פרט נגמרים להתציר לגמרי כי אין הסיגים שבהם נפרדים מהם לגמרי עד עלותם אל האצילות הכללית שהוא צחי' חכמה הכללית הנקרא נקודות שהוא שורשם, ולא עוד אלא שאפילו באצילות עצמו אינם נגמרים להתציר ולהתחלק לגמרי עד עלותם אל האצילות דכל פרט פרט שהוא החיה וכו' וכו', עיי"ש. ונתקשו המפרשים ז"ל מה כוננו באומר עד האצילות העליון, איזה אצילות זה, ועוד קושיות.

ולענ"ד הפשט הוא, בהקדם הדבר אשר למדנו מתורתו של הרש"ש ז"ל כי בכל נקודה כוללת יש חמשה פרטופים המלצישים זה לזה בשוה צעזי אשר בכל פרט פרט פרט פרט פרט ואצ"ע באורך זה תחת זה והיתה השצירה צו"ן דאצילות דכל פרט פרט פרט פרט פרט פנימיים לצריאה פרטית של פרט פרט פרט פרט פרט וכלים תיכונים ליצירה פרטית וכלים חיצוניים לעשיה פרטית.

למשל:

נקודות אריך הכוללת					
אריך	אבא	אמא	ז"א	נוק'	
אצילות	אצילות	אצילות	אצילות	אצילות	
אריך	אריך	אריך	אריך	אריך	נשברו ג' כליהם
אוי"א	אוי"א	אוי"א	אוי"א	אוי"א	
שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	
בריאה	בריאה	בריאה	בריאה	בריאה	
אריך	אריך	אריך	אריך	אריך	כאן נפלו פנימים
אוי"א	אוי"א	אוי"א	אוי"א	אוי"א	
שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	
יצירה	יצירה	יצירה	יצירה	יצירה	
אריך	אריך	אריך	אריך	אריך	כאן נפלו תיכונים
אוי"א	אוי"א	אוי"א	אוי"א	אוי"א	
שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	
עשיה	עשיה	עשיה	עשיה	עשיה	
אריך	אריך	אריך	אריך	אריך	כאן נפלו חיצוני
אוי"א	אוי"א	אוי"א	אוי"א	אוי"א	
שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	שבירה זו"ן	

באופן שהיו ה' שצירות ננקודת אריך הכולל וכן ה' שצירות ננקודת אבא הכולל וכן באמא וז"א הכולל. וכ"א ואחד נפלו הכלים צדי"ע שלו הפרטיים שהם זה תחת זה. והנה כשמתצברים הכלים והרפ"ח שבהם ומתחילין לעלות בחזרה לעולם האצילות הפרטי שלהם הם מתחילים לעלות ועולים מעולם לעולם ומפרצוף לפר' עד הגיעם לעולם האצילות. למשל כלים חיצוניים דז"א דאריך (דכל נקודת כוללת) הם דאריך דעשיה דליה וכשמתחילים לעלות הם עולים מאריך דעשיה לזו"ן דיצירה ומשם לאז"א דיצירה ומשם לאריך דיצירה ומשם לצריאה ומשם לאצילות וכן הוא הסדר בכל הכלים הפנימים ותיכונים וחיצונים דכל פרצוף אשר היתה השצירה בזו"ן דאצילות שבו. ונפלו הכלי' לצריאה יצירה עשי' שבו אשר צעלותם בחזרה הוא כאמור ממדריגה למדריגה. והנה הוא, כי מכל פרצוף ופרצוף מעולמות צי"ע אשר הם עולים בהדרגה בשעת עלייתם מתצברים ונתקנים קצת מדריגות בכלים ההם. והצדדים הם בערך זכות הפרצוף אשר הם עולים אליו וכאשר הם עולים מפרצוף זה לפרצוף יותר עליון אשר עליו, הנה צערכו

וצערך ופיתו, יש עדיין כללים ההם בחי' הנקראים קלי' צערכו אשר מוכרחת כעת הקדושה להצטר מהם אעפ"י שצערך הפרטו' אשר למטה ממנו היו כל הקלי' האלו ג"כ בחי' טוב גמור וכן הוא מפרטוף לפר' עד הגיע הכלים לעולם האצילות אשר אז נעשה הצירור זהם צערך קדושת וזכות האצילות ונפרדים מהם קלי' כאלו אשר לא נצרכו אפי' להיות הכלים בארץ דבריהם כי צערך האריך דבריהם היו גם הם טוב גמור, כאמור. וצערך התפרדות הקלי' בכל מדריגה ומדריגה צערך זה נתקנים יותר ויותר הכלים והרפ"ח.

וזהו כונת הרש"ש כאשר תראה בלשונו כעת ומ"ש "עד עלותם אל האצילות העליון" ר"ל כל כלי וכלי ורפ"ח עד עלותו אל האצילות הפרטי שלו אשר שם הייתה שצירתו "העליון" ר"ל לאפוקי אצא דבריהם יצירה ועשי' אשר גם הוא נקרא אצילות הפרטי דבריהם יצירה עשי', - דלא - אלא דוקא לעולם האצילות הכללי אשר זו הייתה השצירה בזו"ן שבו זהו אומרו "שהוא בחי' חכמה הכללית" דידוע שעולם אצילות הוא חכמה בסדר הספירות הנקרא נקודות כפי התחלקות הטנת"א טעמים בכתר נקודות בחכמה שהוא שורשם דהלא שורשם הם מעולם זה כי נפלו ממנו לצי"ע. וההמשך בדברי הרש"ש שם הוא פשוט למעיין. זהו הנלענ"ד כעת לפי העת והזמן.

ידידך דור"ש

ש. דבליצקי

מכתב תנחומין

ובענין הנחת תפילין דר"ת בשבעת ימי אבלות

יום ה', בא תשי"ד

לידידי כנפשי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

זה עתה ממש נודעתי על לא טובה השמועה הידיעה המחרידה על פטירתו של אביך זצ"ל המופלא והמופלג בתו"י. והנני אומר לך ולכל אחיך ואחיותך המקום בעל הנחמות ינחם אתכם בתוך שאר אבילי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד ושוד ושבר לא ישמע בגבולכם ובלע המות לנצח וכו' ויהיה מליץ יושר עבור כל משפחתו ועבורך ועבור כלל ישראל ונזכה במהרה לתחית המתים עוד ירננו ויקיצו שוכני עפר ולבנין בית מקדשנו ותפארתנו ולביאת משיח צדקנו.

כ"כ הודיעני נא אם אתה כבר מניח תפילין דר"ת איך נהגת בזה בימי השבעה כי לדעת החיד"א אין להניח ולדעת הרש"ש יש להניח וכן נראה גם עפ"י הנגלה כיון דמניחם מטעם ספק אם כן מ"ש [=מאי שנא] מדרש"י ובודאי צריך להניח, וגם יש לדון מדין נדר והאחרונים נמשכו אחרי דברי החיד"א ואין בזה כל טעם לשבח.

כמו כן הנני בטוח שבודאי לא נתנו לחיתו טרף להתנפל על הגוף הק' לאחר הפטירה כמו שבעה"ר נעשה זה דרכם כסל למו לגנוב חלקים שלמים ר"ל לצרכי "לימוד". נא להודיעני להפיס דעתי.

ולבסוף הנני להעירך לבל תתקשה יותר מדי ורבים שתו וכו' ומי כמונו יודע שהחיים האמיתיים הנם רק שם וצדיקים במיתתם וכו'.

ידידך נצח

ש. דבליצקי

ג.ב. הנני בימים האחרונים סובל קשות ל"ע מכאבי שניים חזקים הגורם לי בטול תורה ותפלה נא להתפלל עבורי שריה בן דבורה לרפו"ש.

הלקח והמוסר שיש לקחת מתולדות חכמים וצדיקים יוזמה לכתוב שבחי חכמי וחסידים בית אל

י"ד סיון תשי"ד

לידידי כנפשי היקר הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

אודות מה שכתבת בדברי הגר"א והרש"ש זצ"ל עדיין לא הספקתי לעיין בזה ובימים הקרובים בלנ"ד אכתוב לך מענין זה כי השבוע לא הייתי כ"כ בקו הבריאות ובשבוע שעבר הייתי עסוק שני ימים תמימים בהצלת ילד קטן שנפטר ל"ע אצל בן ישיבה עני, מידי המנתחים שרצו לחתוך אותו ואחרי מאמצים אל אנושיים הצלחנו ב"ה להוציאו שלם מידיהם והקבורה היתה בליל חמישי בחצות הלילה. יומים לא התפללתי מנחה וכמעט שלא אכלתי.

עכשיו ברצוני להודיעך דבר שכבר אני הוגה בזה איזה זמן וכבר רציתי לכתוב לך בענין זה.

הנה לפני כמה שנים יצא לאור ע"י הרב דב כ"ץ ממשרד הדתות שני חלקים של ספרו תנועת המוסר בודאי ראית ספרים אלו שהן תולדות גדולי הגאונים שהתייחסו לתנועת המוסר ושיטותיהם. הספרים האלו זכו להצלחה גדולה וכפי שידוע לי הרבה הושפעו מזה אם מעט ואם רב, כי הדבר ידוע בתכונות בני האדם כי יש הרבה וגם אני ביניהם, שתולדות הגדולים הם הספרי מוסר הכי טובים בשבילם ואין להתוכח על זה כי דבר זה תלוי בתכונות בני האדם. רק עלי לציין כי לפני כמה שבועות נודמן לידי ספר מרומי השדה שיצא כעת לאור ותוכנו הוא חדושי הש"ס מכת"י של מרן רשכבה"ג הנצי"ב ז"ל ושם בהקדמה מודפס מכתב שהשיב הגאון ר' חיים ברלין ז"ל לחכם אחד שביקש ממנו פרטים לתולדות אביו. והגאון ר' חיים כותב לו דברים כדרכונות שאביו הנצי"ב היה נגד כותבי התולדות ואמר שהוא מעשי שטן לבטל רבנים ולומדים מתורתם, כי הרי פשוט הוא שהבעל דבר לא יבוא לרבנים לתת להם עצות שיחברו ספרי רומאנים וכו' ולזאת הוא נותן להם עצות שיכתבו תולדות של גדולים ובין כה וכה הוא מבטל אותם מתורה ועוד האריך שם בענין זה וכתב שהנצי"ב אמר שהספר מוסר הכי טוב בשבילו זה התשובות ר' עקיבא אייגר.

והנה אנשים כאלו שהגיעו לדרגה כזו עד שיכולים ללמוד מוסר משו"ת רעק"א בודאי שהם אינם צריכים לספרים אחרים אך אנן באנשים כערכינו עסקינן וגם בגמרא מצינו בהרבה מקומות שהיו באים ללמוד ולראות ההנהגות של רבותיהם.

והנה בראותי הספרים האלו עלה בדעתי לגשת לסדר בע"ה ספר בצורה כזו שיכיל את תולדות המקובלים שהיו בירושלים מזמן הרש"ש ואילך כלומר כל הגדולים שהיו בבית קל כמו הרש"ש ובנו ר' חזקיה המהריט"א (=אלגזי), היר"א, השמן ששון, השמן זית זך, הר"ד מאג'אר, הדברי שלום וכו'. יש לי הרבה מקורות בספרית הרמב"ם שהנני יכול להשיג שם חומר הרבה, כמו כן הנני יכול להשיג כל העתונות שיצאו לאור בירושלים משנת תרכ"ג. באופן שלפי דעתי יכול לצאת ספר יפה שיהיה לזכרון לגדולים מופלאים אלו שכמעט ואין ידוע עליהם דבר בימינו³⁶.

ואשר מצודת השכחה כבר פרוסה עליהם ועל תורתם וצדקתם. והנה ממך שמעתי ג"כ הרבה פעמים הרבה עובדות ומעשים והנהגות מהם ששמעתי עוד מפי הגר"ם זצ"ל. לכן אבקשך מאד להיות לי לעזר בדבר זה שהנני הוגה כבר הרבה זמן ולא לבטל אותי ובשעת הפנאי והכשר לכתוב לי שנית כל מה שאתה יודע וזוכר על אנשים מופלאים אלו דברים בשם אומרם. ובפרט גם כן בענין מה שכתוב בספר תקון חצות נח"ב בנמ"ח

36 תולדות החכמים ושבחייהם היו חביבים על רבינו זצ"ל, ומהם התבונן וממעשיהם המתוקנים למד, וכל הון יקר ונעים שמצא בהנהגותיהם אסף אל כליו. ועיקר כוונת קריאתו בספרים אלו היתה לענין זה, וכך אנו מוצאים בספריו שהיה רשם על גביהן זכרון לאותם הנהגות שביקש לשים כנגד עיניו, ולעולם הן אותן הנהגות שהיו קרובות לסגנון עבודתו הקדושה והרי הם כאספקלריא של הנהגותיו שלו. והנה דוגמאות מעטות: ספר צבי לצדיק תולדות הגה"ק ר' הירש מיכל שפירא בעל ציץ הקודש שכתב הגר"מ"ח (מהדורה ראשונה ירושלים תרס"ז) היה חביב אצל רבינו עד שהוציאו מחדש, וכל הקורא בו בעין פקוחה ולב מבין, מוצא בו את תואר רבינו עצמו, (ובפי' שמענו מרבינו בכמה הזדמנויות, שרואה בריצ"מ כרבו הרוחני), על תולדות בנו אלוף נעוריו הגה"צ ר' בן ציון, (נדפסו בתוך צבי לצדיק מהדור' ירושלים תשי"ד) מצא לנכון להדגיש את הכתוב שם (עמ' פה) על הרב"צ: רובי ימיו ישב בתעניות מעוטף בטלית ומוכתר בתפילין ולא פסק פומיה מגריסיה. על כריכת ספר מלכי רבנן למה"ר יוסף נ' נעים והוא כולל שבחי חכמי המערב רשם רבינו בזה"ל: ד' ט ע"ב מהר"ר אברהם קוריאט, כל לילה מתבודד ומתודה וידי גדול בבכיה עצומה כמו וידוי של יוה"כ שחרית; ד' מו ע"ג מהר"ר יהודה הכהן אינו שח שיחת חולין כלל; דף כ' ע"א מהר"ר אהרן חליוואה צם בכל יום חמישי וגומר כל התהלים ושוהה בה מן הבוקר עד עת המנחה; ד' קז ע"א מהר"ר רפאל בירדוגו, שקידת התורה והעבודה יומם ולילה; ד' קז ע"ב מהר"ר רפאל אלבוז, היו מיוחדים אצלו ב' שעות ביום לכתוב בהם ולא יעבור כלל מידי יום ביומו; ד' נח ע"א מהר"ר יוסף בירדוגו, עשה הסגר כמה שנים לא לצאת לשוק כי אם לעסק התורה. (ולא נמנע לציין גם לדבר המתמיה המצוי שם ד' קי"א ב). כיו"ב ספרי 'הנהגות צדיקים' ו' כרכים לרח"ש הלוי רוטנברג, היה נותן בהם סימנים להנהגות טובות מחכמים וצדיקים שישירו בעיניו. וע"ג ספר חלקת מחוקק (ירושלים תרס"א), ציין לעצמו מצבות קודש של חכמים שדמותם עמדה לנגד עיניו, מן האחים הקדושים לבית לעזר ועד הרב החסיד הפרד"ס בעל אות היא לעולם, וכל קדושים עמם. והרי זה עולה בקנה אחד עם מאי דמרגלא בפומיה מהגריצ"מ שפירא לקחת הטוב מכל אחד.

עמ' תקכב סימן יח] לר' צבי מיכל בענין מעשה שהיה בענין הבת קול לקבוע הלכה כהרש"ש. וכמו כן כמדומני שאמרת לי פעם שהנך מכיר את נכדי השמן ששון אם כן אפשר לבקש מהם פרטים אודות תולדותיו וכו'. ועל כן נא להיות לי לעזר בכל מה שתוכל.

אתמול נודמן לידי ספר חדש צדקת הצדיק שהוציא לאור ת"ח אחד מירושלים מבעלי המוסר והוא כותב שם הפלא ופלא בראיות ארוכות מכל המקומות אודות הצדיק ההפוך וכותב שם דברים כדרכונות נגד הפוסלים אותו ומעלה בראיות ברורות שהגר"א לא אמר דבר זה מעולם וגם מכתבים הרבה במו"מ עם החז"א זצ"ל.

ידידך עוז המחכה לתשובתך

ש. דבליצקי

תשובה בענין הנ"ל

ב"ה, אור ליום ג' כ"ח סיון תשי"ד

לכבוד ידי"נ היקר והחביב הרב ר' שרי' דבליצקי שליט"א

שלו' וברכה!

ראשית אבקש בזה סליחתך אל איחור תשובתי אליך מפני סבות שונות וגם לא הרגשתי טוב כמה ימים. אני מקוה שאצלך הכל בסדר. חשוב לי אם עיינת בדברי הגר"א והרש"ש. את הספר "צדקת הצדיק" עוד לא ראיתי ואיני יודע מי הוא מחברו. גם מו"ר הגרימ"ח [=הגר"ר יעקב משה חרל"פ] צוק"ל לא האמין במה שכתוב בשם הגר"א ז"ל. וגם בספר באור הגר"א על "ספרא דצניעותא" מביא את צורת הצ' ביו"ד הפוכה.

ענין תולדות הגדולים הוא בודאי דבר גדול וחשוב למאוד, ואין להאריך בזה, ואין להביא ראי' מהנצי"ב כי לא כל העתים שוות ולא כל אדם שוה, אך זה ודאי שעקר הקפדתו לא הי' סתם על ספור מעשיות מגדולים וצדיקים ... התעסקות בחבור ספר שלם בפרטות מתולדותיהם, ולפעמים מרכיבים³⁷ ...מה בכך. וגם מזה א"א ללמוד. וע"כ אני אומר לך תחזקנה ... תעשה וחפץ ד' בידך יצליח. תוכל להעזר מספר "תולדות חכמי ירושלים" ... תוכל לאסוף משם הרבה חומר.

מה שאתה כותב מענין הבת קול לקבוע הלכה כהרש"ש" הנך טועה בזה. וכבר כתבתי לך פעם באריכות מענין זה הוא נמצא בודאי אצלך, תוכן הענין הי' שלחכם חסיד ומקובל אחד שחבר ספר "פקודת אלעזר" הי' לו גלוי מן השמים שנראה מזה היפך דברי הרש"ש ובכ"ז אין חוששים לזה. ואכמ"ל. כן לא אמרתי לך מעולם שהנני מכיר את נכדי השמן ששון. אולי אתה מתכוון למה שאמרתי שאני מכיר את בנו של

חכם מכלוף אשר מו"ר הגרימ"ח [=הג"ר יעקב משה חרל"פ] ז"ל למד אצלו בצעירותו³⁸, וכן הרב"צ שפירא זצוק"ל. רק זה שמעתי ממו"ר הנ"ל ז"ל, כי השמן ששון נהג לקנות בעצמו צרכי שבת, בפשטות גמורה, וכן סיפר לי כי התפלל בלחש בלי שום תנועה חיצונית כלל רק עמד ישר, ופניו היו בוערים כלפידים, והתבטא בזה מו"ר בלשון גוזמא שהי' אפשר להדליק גפרור מפניו הקדושים אשר כלו הי' כלפיד אש, ומו"ר בעצמו ראה את כל זה. יותר איני יכול כעת להאריך כתבתי לך כמה תשובות. בענין עמידת האריך וכן בענין הספקות שיש בעתיק וכו'. אני חושב שהם נמצאים אצלך, תכתוב לי אם קלעתי אז אל המטרה במה שכתבתי. וכן תשיב לי על כל הנ"ל.

מה נשמע אצלך מה שלומך ושלו' כל ב"ב ומשפחתך.

ידידך הדו"ש ושלו' כל משפחתך

יוסף ליב זוסמן

בענין הנ"ל ובחקירת הזוה"ק על כיסוי האזנים בשעת התפילה

בס"ד, ב' דר"ח תמוז תשי"ד

לידידי כנפשי הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

את מכתבך קבלתי ביום שלשום. ואמנם הייתי שלשום אחה"צ בירושלים וכפי התכנית רציתי להפגש אתך אתמול בבקר. אך בבקר השכם אחרי תפילת ותיקין בבתי אונגרען חסידים הוצרכתי לשוב במהרה לביתי ---. אני מודה לך על שחזקת אותי בתכנית שכתבתי לך שיש ברצוני לחבר ואמנם רוב המכתבים שלך (ובפרט החשובים) נמצאים אצלי רק צריך לחפש אחריהם. והנני לבקשך שבכל זאת אם תזכר איזה עובדות או מעשים ששמעת מפי הגרי"ם זצ"ל או משאר מקורות שתכתב לי באר היטב ולא צריך בפעם אחת כי אם מפעם לפעם וכמו כן אם ידוע לך אצל מי שאפשר עוד להשיג פרטים ועובדות נא להודיעני.

כמו כן נא להודיעני שנית בפירוט מה שאמרת לי פעם כי היר"א ז"ל היה הראשון מבין חכמי הספרדים שהתחיל ללמוד באורי הגר"א על התיקונים נא להודיעני מי ששמעת

38 הוא מהר"ר מכלוף אמסלם מח"ס תפוחי זהב במשכיות כסף ירושלים תרפ"ז, ושם הסכמת הגרימ"ח הכותב בין היתר: החכם בא ממערב אתא ואייתי מתניחא בידו הספר הגדול תפוחי זהב במשכיות הוא ניהו הרב החכם המופלא מלא ברכת ד' מסוד קדושים מהימן כלכל ודרדע נר המערבי וסב"ק מוהר"ר מכלוף אמסלם שליט"א והן מידי נתודעתי עם החכם הנפלא והמרומם הלזה ראיתי כי לבו ראה הרבה חכמה ומשמיא קא זכו לו לחבוק בזרועו חכמות נשגבות ותבונות טמירות וכו'. על אישיות פלאית זו ראה מאמרו של יוסף פנטון, 'אלכימיאי ומקובל ממרוקו', פעמים 55 תשנ"ג. וע"ע מכתבו של ר"י פורת באור המזרח ח"י תשרי תשכ"ג עמ' 12.

את זה ועוד שאר פרטים ועובדות הידועים לך³⁹. כמו כן המעשה של השמן ששון עם הרב יחזקאל משינאווע שביקר אצלו ולהודיעני חוו"ד אם כדאי לפרסם פרט זה שהוא עלול להיות למורת רוח לאיזה חוגים⁴⁰. בנוגע למה שכתבתי לך אודות נכדי הש"ש הנני זוכר כעת כמעט בדיוק שבאחד ממכתביך (הנמצא אצלי רק צריך חיפוש) כתבת שהש"ש היה חוזר על לימודו מאה פעמים ואחת ועל כל דבר שלא היה מבין, היה בוכה וכתבת את זה בלשון "סיפרו לי הנכדי ש"ש" ואולי אני טועה?

בדברי הגר"א והרש"ש שבקשת שוב לא היה לי פנאי לעיין אך אני רוצה מחמת זה להשהות מכתבי זה ובקרוב אכתב לך בלנד"ר אודות זה.

כידוע לך יש הרבה חסידים בעיקר מאונגרען וגליציה שבשעת התפלה מורידים הפאות מאחורי האזניים ומקורם מדברי היסוד ושרש העבודה [שער הקרבן פ"ב אות א'] שהבינו כן מלשונו שכתב בשם התקוני זהר [תיקון ע דף קכב; וזהו חדש כז;], אבל כולם טעו טעות גדולה בדבריו שחשבו שהקפידא היא שלא יהיו הפאות על אחורי האזניים בשעת התפילה אך האמת אינה כן דמי שידוע מעט בטעם הענין יודע שהקפידא היא שלא יכסו הפאות את נקב האזן דוקא אך שיהיו מאחרי האזן אין בזה קפידא כלל והם עושים היפך הרצוי, שמורידים מעל אחורי האזן וממילא נופלים הפאות ומכסים הנקב וטעות עצומה היא זו ואצלי כתוב בענין זה באריכות עם המקורות לזה ושכן כתוב בפרוש בשערי מאמרי רשב"י ובשאר כתבי הקדש להרב האריז"ל. ולשון התקונים שהביאם היסוד ג"כ יש לפרש כך. ואין לי כוח כעת להאריך כי הנני מרגיש מעט חולשה בימים אלו.

ידידך עוז, ש. דבליצקי

39 וז"ל הגאון המקובל מהר"ר יצחק כהנא (קאלנער) זצ"ל, בספרו תולדות יצחק (ירושלים תרמ"ה סוף ח"ב) תלמיד הגאון רי"א חבר: וכבר ידוע לי בבירור מה שאמר המקובל הגדול המפורסם הרב רבי ידידיה אבולעפאי ז"ל על רבינו הגדול הגר"א ז"ל אשר הרב הידוע שלמד עם רבינו הקדוש האר"י למד גם כן עם רבינו הגדול הגר"א ז"ל ואף שיש איזה חילוקים ביניהם באיזה עניינים כבר יישבם אדמו"ר בספרו פתחי שערים שעשה על כל הספר עץ חיים עכ"ל.

40 כנראה המכוון למעשה הבא אותו שמענו מרבינו זצ"ל: הגה"צ משינאווע בעל דברי יחזקאל ביקר כידוע באר"י בשנת תרכ"ט ועז היה רצונו להקביל פני הרב המקובל מהר"ר ששון פרסיאדו בעל שמן ששון, שמספרי הקדושים התפעל מאד. בבואו לירושלים חיפש אחר ביתו של הרב ש"ש, ולא מצא. כעבור איזה זמן פגע ביהודי אחד הנושא על שכמו שק ובו כמה חצילים, שאלו הגה"צ הנ"ל, שמא יודע מר היכן ביתו של הרב ש"ש, והלה אמר, אם כבודו מחפש את מחבר הספר, אני הוא הקטן. הגה"צ שלא הורגל בהופעה כזו השתומם, מקובל כה גדול והינו הולך לבדו כאיש המוני ופשוט. הרב ש"ש הזמינו להכנס לביתו להיכנס עמו. כשהתיישבו שניהם סביב השולחן, קרא הרב ש"ש לזוגתו וביקש ממנה לכבד את הצדיק במיני מרקחת ובכוס תה. ד"ז היה למורת רוחו של הגה"צ הנ"ל לקבל מיד אשה, אך לא אמר דבר, כאשר הגישה האשה את מעשה ידיה, הזמינה הרב ש"ש להסב עמם על שולחן אחד להתענג מאמרות צדיק זה שבא לשכנותם, לדבר זה כבר לא יכל הגה"צ הנ"ל להסכים ונפטר ממנו לשלום.

במנהג האר"ז"ל שהתעמף במלית לקבלת שבת אחר השקיעה הנראית שבצפת

ער"ח מנחם תשט"ו

ליד"נ הרה"ג ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלו' וברכה וכוט"ס.

קבלתי מכתבך. ולכאורה הענין הזה מוקשה ועיקר הקושי ממה שהיה מניח הטלית בקבלת שבת השנית שהיתה בודאי אחר שקיעה"ח כנראה. ולולא זאת היה אפשר ליישב מעט בהקדם מה שעלה על דעתי זה הרבה זמן ליישב מעט על מה שצעקו ככרוכיא על מרן הב"י ז"ל שהוא היה כאן באר"י וראה המציאות וא"כ איך סתם נגד המציאות לפסוק כשיטת הר"ת ואמרתי ליישב זה מעט, הגם שעיקר הקושי אינה כ"כ גדולה דעמוד השחר יוכיח, שמעמוד השחר הוא יום גמור ואעפ"כ הוא חושך ואפילה, ומה עוד לעמוד השחר של ס' הרמב"ם שהוא למשל היום 2 לפני הנה"ח (כי להר"ם הוא 2 שעות זמניות לפני הנה"ח). ונתעוררתי על זה בהיותי בצפת בשנים הקודמות וראיתי שם השקיעה והנה השקיעה שם מוקדמת ברבע שעה בדיוק מהשקיעה דירושלים ות"א (שהיא אחת), והעידו לי זקני צפת שהם זוכרים עוד שבשנים הקודמות שהיה עוד השעון הערבי היו מעמידים את השעון ברבע השקיעה על רבע לפני 12 וכן היה עוד נהוג עד לפני כמה שנים שהיה עוד שעון ערבי בבית הכנסת דשם. והטעם שהיו מכוונים השעה אז על 12 פחות רבע הוא מכיון שידעו בבירור כנראה עפ"י קו חצי היום, שאין זו השקיעה האמיתית רק ההרים מסתירים השקיעה האמיתית השקיעה האמיתית היא כרבע שעה אחרי זה. וא"כ הרבע שעה הזו היא עדיין יום ודאי לכל מילי.

ועלה בדעתי לומר שאולי מרן הב"י החזיק שמיד כשהשמש מתכסה מעינינו, ויהיה זה אפילו מחמת ההרים שמסביב, היא השקיעה האמיתית, ולפי"ז סבר שכוונת ר"ת לחשוב הד' מילין מאותה השקיעה, וע"כ חישוב הד' מילין מאחרי רבע לפני 12 ומכיון שהמיל לסברתו הוא 18 דק' ע"כ הגיע לסוף הזמן בשעה 8 רגעים לפני שעה 1. וידוע שבפרט בימי הקיץ הארוכים אין זה רחוק כ"כ מהמציאות שעד שעה 12:52 יש עוד מעט צמצומי אור של היום וע"כ אין זה רחוק כ"כ מהמציאות לפי סברתו לחשוב השקיעה ברבע ל-12.

אמנם האר"ז"ל נקט שהשקיעה האמיתית היא ברבע שעה אחר שהשמש מתכסה לעינינו בצפת וממילא יש עוד רבע שעה יום ברור אחרי השקיעה [וכה"ג איתא במהרי"ל שלפעמים אם משכא ליה שמעתתא היה מתפלל מנחה עם התלמידים בביתו לאחר השיעור בזמן שכמעט כבר היה חושך ואמר הגם שפה כבר חשך מ"מ בעמק או בהר הסמוך עדיין יום ברור (אני כותב את זה מזכרוני) כי פה ההרים מכסים השקיעה ולכאורה קשה דהלא בכל מקום הולכים כפי מה שהוא ומה לי אם במקום אחר הוא עדיין יום והלא יש מקומות ששמה הוא יום בכל המשך הלילה דידן אלא דבודאי היה ברור לו עפ"י מדידת האופקים לפי קו חצי היום וכדומה שהאופק והשקיעה האמיתית של מקום

חנותו היא השקיעה והאופק של אותו מקום שהוא עדיין יום שמה ולכן סמך על זה וכה"ג אפשר לומר שידע גם האר"י שרבע שעה אחר השקיעה בצפת הוא עדיין יום גמור לכל מילין].

אלא דהאריז"ל מכיון שלא היה יודע בבירור מתי הוא סיום הרבע שעה הזאת מדלא היה בידו שעון בזמן ההוא ועל שעון החול אי אפשר לשער רבע שעה בצמצום וגם שעון השמש לא פעל כבר ברבע שעה הזו מדלא הייתה אז השמש, והוא סבר דלא כשיטת הר"ת אלא כשיטת הגאונים וע"כ היה חושש אולי יעבור הרבע שעה ההיא על כן לקח לעצמו לגבול להחמיר בכל מילי השייכים ליום תיכף ומיד אחר השקיעה שראה בעיניו הגם שידע שאין זו השקיעה האמיתית הוא עשה לו גדר זה כדי שלא יבוא לעבור על הרבע שעה. אמנם לא היה לו הגדר הזה אלא לענין לכתחלה היכי דאפשר אך היכי דלא אפשר ובשעת הדחק לא היה חושש לגדר זה והיה סומך על עצמו שבודאי לא יעבור הרבע שעה ההיא. [ע"כ נמצא בכת"י. וע"ע בפתח עינים החדש חלק ג' בנמ"ח עמ' ק"ד ד"ה ובשקיעת החמה].

אמירת תחנון בערב פסח שני, מציאות הספירות לדעת הרמח"ל, טעות העולם בהסרת הפאות על האזנים בשמו"ע, ובענין עמידה בקרושה דסידרא

יום י"ג אייר תשי"ז

ליד"נ הרב ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

שלו' וברכה וכטו"ס

אתמול קבלתי מכתבך החשוב והנני להשיב על אתר כי הנני שמח על חידוש הקשר שבינינו וכן יהיה תמיד בס"ד.

בסדור חמדת ישראל להגרש"ו זצ"ל שהוא מה"ת משעה"כ הנמצא תח"י כתב שביום י"ג [לחודש אייר] במנחה אין אומרים תחנון והוא כתב שזה לפי האריז"ל היפך ממנהגנו לומר, דהרי בעצם היו"ט מתחיל ב"ד לאחר חצות היום וא"כ מה שמבטלים בשחרית זה כבר ג"כ בגדר ערב ומנחת י"ג הוא ערב דערב, והחלטתי כעת לילך בזה אחר החזון איך שיעשה ולא לדבר מטוב ועד רע, אך החזון של מנחה גדולה בודאי יגיד כי יביט בלוח והחזון של מנחה קטנה חסידים בלאו הכי אינו אומר כמנהגם.

בינתיים מצאתי את דברי הגרי"ס, אחרי שאמרתי לפני החיפוש בספר [לש"ו חלק בפעם השלישי] שאני נותן ח"י גרוש לקופסת צדקה ואחרי כמה רגעים מצאתי, זה בספר [הדע"ה דף ל"ח ע"ג לדפי הספר] (אמנם לא שאמר לו הגרי"ס אלא "כן שמעתי בשם הגאון החסיד רי"ס ז"ל).

ובענין מה שכתבת שגם כוונת הרמח"ל לא היתה כפי שהבין הלשם, כן הלא כתוב בספר מי מרום פרק שמיני דף קצ"ג בד"ה ויש כאן וכו' להצדיק את הצדיק מעיקרא

קדוש עליון הרמח"ל ואני העתקתי את זה בקונטרסי [חוקות שמים הנדפס בריש ספר מחשבת בצלאל הנמ"ח עמ' ל'].

בסוף הקונטרס הנני להוסיף שני דברים אחת מה שראיתי שכל העולם טועה באזהרת היסוד ושורש העבודה [שער הקרבן פ"ב אות א'] שכתב מהתיקונים שצריך להסיר הפאות מעל האזנים בעת תפלת י"ח וע"י זה כולם טועים שחושבים שהכוונה היא להסירם מאחורי האזנים (מי שהולך תמיד באחורי האזנים) ומניחים אותם להשתלשל על האזנים וכמעט שמכסים נקב השמיעה וזה טעות נוראה כי עיקר הקפדת התיקונים הוא בדיוק להיפך, דהיינו שלא יכסו השערות את נקב השמיעה אבל מה שמונחים על אחורי האזנים לית לן בזה כלל וכלל, ואדרבה מהראוי היה שאפילו אלה ההולכים כל היום בפאות מסולסלים למטה היה מהראוי שבעת התפלה ידחפו אותם לאחורי האזנים פן ואולי יבואו לכסות את נקב השמיעה, והנני בטוח שזהו כוונת היסוד ושרש העבודה כי העיקר תלוי הכל בנקב השמיעה וכן הוא כמה וכמה לשונות הרב ז"ל. אבל מי ישמע לי מ"מ אולי ימצא אחד שישמע כבר הדבר כדאי.

הדבר השני הוא, פה, החזון איש זצ"ל היה נוהג להיעמד לקדושת ובא לציון ואחריו התחילו לנהוג כן איזה אנשים ובמנין שלו היו כולם עומדים חוץ מהגר"י דינקליס שלא היה מתפעל והיה נשאר יושב, עכ"פ אני מוכיח מהרי"צ גאות, מהר"י מיגא"ש, תשובת הרמב"ם, הרמב"ם בי"ד, האריז"ל ערוך השולחן כף החיים שלדעת כל הראשונים אפשר לישב ואפשר לעמוד ואין כל חיוב לעמוד וכן הוא גם דעת הגר"א בבאורו בענין צלותא דמיושב מן יוצר עד תהילות שאפשר איך שרוצים, וידוע שקדושת ובא לציון היא באותה מעלה כמו תפילת יוצר (בריאה) וא"כ אפשר איך שרוצים, אמנם לדעת האריז"ל שכתב שביוצר יש לישב בדוקא ה"ה דקדושה זו יש לישב בדוקא, וכ"כ בכה"ת, ומה שהחזו"א היה נעמד כבר כתב בספר סור מרע ועשה טוב באריכות שאין לעשות אחר הנהגת רבו אלא אם כן נודע לו מקורו, ואני משער שהרי הרמ"א כתב שיש נוהגים לעמוד בקדיש ובכל דבר שבקדושה והוא חשש לדעה שלקדושה דסדרא בעי עשרה וא"א ביחיד וא"כ הוי דבר שבקדושה וצריך לעמוד לדעת הרמ"א, אך א"כ למה לא נעמד גם בקדושה דיוצר דגם שם רוב ראשונים סבירא להו דאין לומר ביחיד.

כמדומני שראיתי בספרים דלפעמים האדם כשלומד באיזה ספר אם יש לו השתוקקות וחיות עצומה מדברי הספר יכול להבין שהוא ניצוץ מנשמת המחבר ההוא. אותו הדבר הוא אתי בענין ספר הלשם אך איני יודע אם זה אפשרי אחרי שהוא נפטר ארבעים יום אחרי שנולדתי... אבקשך לא לספר לאיש דברי האחרונים⁴¹.

41 וז"ל רבינו בספרו ארי במסתרים, לתולדות בעל הלשם: "מכל שורה ושורה בספרי רבנו (הלשם) נובעת ומנשבת רוח חן קדושה וטהרה, והלומד בספריו בקדושה וטהרה הנצרכת... מתווספת בו רוח קדושה וטהרה אהבה והשתוקקות עד כלות הנפש בבחי' צמאה לך נפשי וכו', והכל כפי הכנתו של הלומד וכפי גודל הפתח שפתח בהשתדלותו בכוחות עצמו מלמטה". ואחרי הדברים שגילה כאן, נראה שמש"כ שם היה כפי בחינתו, וד"ב.

בענין הספרים של הגרש"ה [=הגר"ש הומינר] בודאי שאשלם בלנד"ר רק כוונתי היתה לשאר דברים שלע"ע אין לי ביכולת.

ידידך עוז

ש. דבליצקי

נ.ב. כעת אני משער כי אחת מהטעמים שהנוב"י התנגד לאמירת לשם יחוד וכו' ולעשיית דברים עפ"י הקבלה הוא מפני שחשש מכיון שעושים ואומרים כסומא בארובה מבלי שום ידיעה בזה הרי עלולים מאד במקום לתקן לגרום ההיפוך ח"ו כמו שיצא מזה הענין של הפאות.

אמירת יהי רצון וכו' לפני נמילת רפואה בשבת הדלקת גפרור ביו"ט מראש זכוכית של מנורת נפט בוערת

אור ליום ג' תז"מ כ"ה ניסן י' למב"י תשי"ח

ידי"נ וחביבי היקר והנעים

שלו' רב לך ולכל ב"ב.

רב תודות לך על ספרך החשוב ששלחת לי⁴². עדיין לא הספקתי לעיין בו הרבה, אך בכ"ז ראיתי בו דברים חשובים, וכמה בירורי הלכות הנחוצים מאד למעשה ויש גם להעיר באיזהו מקומן של שבחים, בדין אמירת יהי רצון לפני רפואה בשבת לענ"ד מותר וגם צריך לומר עפ"י, כ"א [=כי אם] הוא לוקח דבר המיוחד לרפואה באופן המותר, הרי מותר לו לומר בפירוש שלוקח לשם רפואה, כי באדם כזה לא גזרו חז"ל כלל, ואם ההיתר הוא מצד שהוא דבר מאכל, נראה דגם בזה אין שום גזירה אפילו אם הוא לוקח בפירוש אך ורק לשם רפואה ולא לשם מאכל, דכיון שסו"ס הוא דבר מאכל לא איכפת לך כלל במחשבתו.

ובענין מה שכתבת לאסור להדליק סיגרי' ביו"ט באופן שאינו נדלק מן האש עצמה כ"א מחומה מרחוק, ולמדת זה מדברי החת"ס. לענ"ד אין הנדון דומה לראי' דהתם אין שום אש כלל כ"א חום האש, אבל הכא יש כאן אש להדיא, א"כ אפשר אפי' היכא שנדלק מחמת חום האש הוי זה פעולת האש עצמה ומקרי הדלקה מן האש. ולמעשה צריך בירור, אכן בפשוטו נראה לי דמותר, ואולי אני טועה כי לא עיינתי בזה⁴³. זהו מה שמצאה ידי בהשקפה ראשונה. ואם תהיינה אצלי איזו הערות אכתוב לך בל"נ. כעת

42 זה השלחן ח"א ב"ב תשי"ח.

43 ועי' מש"כ רבינו זצ"ל בשו"ת שומע ומוסיף תפילין סי' סו אות ד' במכתבו לבעל הציץ אליעזר שג"כ הביא מדברי האחרונים לאסור זאת כמ"ש בזה השלחן [ונדפס בצי"א ח"ז סי' כז סק"ב] ע"ש.

אני חותם בברכה יישר חילך לאורייתא עלה והצלח הלוך וגדול בתורה וביר"ש מתוך הרחבת הדעת.

ויהי רצון שתוכל לשקוד על התורה תמיד לשמה ולחדש בה חדושים אמתיים לאמתה של תורה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ובכל אשר תפנה תצליח ברוב אושר ועושר וכבוד ואריכות ימים ושנים לעסוק בתורה ולגדל את צאצאיך על טהרת הקדש לתורה וחופה ולמע"ט ברוב נחת ושמחה.

ידידך הדו"ש ושל' כל ב"ב היקרים
יוסף ליב זוסמן

**אמירת למנצח יענך לבני אשכנז בתיקון חצות בימים שאין אומרים בהם תחנון
ובענין הפטרת פקודי כשחל בויקהל פ' שקלים**

בס"ד, יום א' דר"ח חשון תשי"ט י

למע"כ יד"נ הרה"ג ר' יוסף ליב זוסמן שליט"א

של' וברכה וכוט"ס.

בזמנו, כשעלה בדעתי להדפיס התקון חצות כתבתי גלויה לר' שמואל פפרמן נ"י בשאלה אם הוא יודע איך נהגו המדקדקים הפרושים שנוהגים גם עפ"י האר"י כמו מרן הגר"מ זצ"ל בענין למנצח בתקון לאה בימים שא"א בהם תחנון אבל אומרים אצלנו למנצח אם לומר או לא (וגם אתך דברתי מזמן אודות זה). ושאלתי איך נהג בזה הגר"מ זצ"ל אם הוא יודע. - היות ולא קבלתי ממנו שום מענה, הדפסתי בתקון חצות שלא לאמר למנצח אף פעם אפי' בימים שאצלנו כן אומרים בתפילה והדפסתי גם תשובת הר"ע הדאיה שליט"א שכתב אלי כן שלא לאמר.

עכשיו אחרי סוכות יום אחד חזר הר"ש קוטובסקי-שחור מירושלים (כעת הוא גר ממולי ומתפלל אתנו) ואמר לי שהגר"ש פפרמן נהנה מאד מגלויותי רק הסיבה שלא ענה היא שהר"ש [אמר לו] למסור לי שהיה בזה מחלוקת גדולה ... האיש ששאלתי עליו (כוונתו להגר"מ) ג"כ לא היה נוהג לאמר. כך בערך השיב אמנם בדיוק לא הבנתי. לזאת אבקשך שנית אם לא יקשה עליך לקחת כל הפרטים באר היטב מהר"ש פפרמן אודות זה ובין מי למי היתה המחלוקת ואיך היה נוהג הגר"מ זצ"ל. והנה בתקון חצות זה כבר מאוחר להדפיס כי כבר נגמרה ההגהה השניה אך אדפיס זה בל"ג בספרי זה השלחן ח"ב. ולכן נא להזדרז.

בחג הסוכות היה לי סייעתא דשמיא להתפלל כל התפילות ממש בצבור בתוך הסוכה וגם שמחת בית השואבה כל ערב בסוכה. בס"ד.

שלחתי גלויה להרב ניסן טוקצינסקי נ"י אודות טעות שטעה וכתב הפטורת פקודי ותשלם ואני הראתי לו במפורש שהמנהג הוקבע מגדולי ירושלים כשחל ויקהל שקלים

אז מפטירין בפקודי שני הפטורות ויעש חירום של ויקהל וותשלם של פקודי וכן כתוב בספר אביו זצ"ל הלכות אר"י וכן היה בלוח תשי"א שגם אז היה כן וכתבתי לו שיתקן בבוא הזמן בעתונים.

ידידך עוז

שריה דבליצקי

בענין הנ"ל

בס"ד, אור ליום ב' וירא י"ג חשון תשי"ט

לכבוד ידי"נ היקר הרה"ג ר' שרי' דבליצקי שליט"א

שלו' רב וברכה עד בלי די!

קבלתי את מכתבך והיום שוב דברתי עם הרש"פ [=הר' שמואל פפרמן] שליט"א אולם כנראה שהוא בעצמו אינו זוכר טוב, הוא אמר שגם על מזמור נ"א פקפקו, ואמר שבכלל לא היו אומרים תקו"ל [=תיקון לאה] בימים שאין בהם נפ"א. והדברים תמוהים שהרי מפורש להדיא בשעה"כ [דף נח ע"ד] לומר בהם תקו"ל. ולפי מה שנראה לענ"ד מדברי הרב הוא שאין לומר כ"א כלא"ה⁴⁴ ואין שום חילוק בין ר"ח לבין שאר ימים שאין בהם נפ"א. יותר אין לי כעת מה להוסיף. אם כבר יצא לאור בודאי ישלח לי.

ידידך ואוהבך דו"ש ומברך אותך בכט"ס

יוסף ליב זוסמן

אופן הכוונה בשמות או בספירות ופרצופים

התעוררות להנביר חיילים בלימוד קבלת הגר"א

[תחילת המכתב חסר, והוא משנת תש"כ כמבואר להלן]

מאז בתורת הסוד כמעט חד בדרא והשאיר [הגה"צ המקובל רבי משה יהושע לנדמן זצוק"ל] הרבה כתבים ובתוכם סדור קר"ש ועמידה שסידר לעצמו ג"כ רק מפרע"ח ושעה"כ אלא שהוא סדר לו כל הכוונות גם מהחברים אחת מהן לא נעדרה ותפילת העמידה שלו היתה בממוצע שעה אחת (ובחור"ל היה לו מנין מיוחד של יהודים זקנים שהיו אומרים תהילים בצבור עד שהיה גומר העמידה ומתחילים החזרה ערב ובקר וצהריים)⁴⁵.

44 = כי אם מזמורים שסימנם כלא"ה, כאיל תערוג, לה' הארץ, אלקים יחנונו, הללויה אודה וגו'.

45 על גאור'צ וזה רק מש"כ רבינו זצ"ל בהסכמתו לשער הגלגולים עם ביאורו של מקובל זה, ב"ב תשמ"ו. במקו"א כותב רבינו על לימודם המשותף איזה זמן.

אמנם יש ג"כ לדבר אם מותר לכוון בשמות הספירות והפרצופים או דוקא בשמות הקדש, דהנה הלשם זצ"ל מאריך בכל תוקף שאסור לכוון בספירות ופרצופים רק בשמות הק' כמסודר בסדור הרש"ש ומי שאין עולה בידו כך מוטב שיתפלל פשוט. אך לעומת זה אנו רואים שכל סידורי קדמונים כסדור ר"י קאפל, ר"ש רשקובר, סדור הרמ"ק כתוב לכוון בהם שמות הספירות והפרצופים אשר מזה אנו רואים ששיטת הלשם היא אינה מוסכמת. חוץ מזה האם אין אנו מוצאים פעמים אין מספר בדברי הרב בעצמו שכותב יכוין שז"א עולה וכו' וכו' הרי דכותב בפירוש, תודיעני דעתך אודות כל הנ"ל.

בימים אלו השגתי ספר יין הרקח מהבית לחם יהודה על האידרות זה פירוש טוב מאד וקל מאד.

צריך בל"נ להשתדל להיות בקי בספרא דצניעותא וב' אידרות אשר הן היסוד לכל.

בספר תולדות יצחק לר' יצחק כהנא קאלנער זצ"ל הוא מתאונן על אשר הזניחו את חלק תורת הגר"א זצ"ל בנסתר לגמרי ולגמרי ולכן הוא רוצה לקבוע בימ"ד קטן שילמדו שם כל יום ח' שערים וגם דברי הגר"א זצ"ל וכנראה שלא עלתה בידו. - בימים אלו השגתי כמעט בס"ד כל ספרי הגר"א בנסתר שעלו לי הון רב ולרבות ספר בית עולמים לר' אייזיק ז"ל על האידרא רבא אך העיקר להתחיל בס"ד בספרא דצניעותא ובאמת תורת הגר"א בנסתר זה עוד קשה פי כמה מהאר"י, היה צריך לראות איך אפשר לחדש גם לימוד זה ולקבוע שעורים כסדרם בדברי הגר"א. שמעתי שיש בירושלי' אחד בקי גדול בדברי הגר"א בנסתר (וגם בדברי הרב) ואנכי רכיל מגלה סוד שהוא האברך הצ' הרה"ג [י. ש.] זילברמן חתן אלמנת ר' יו"ט זלוטניק (ואולי הוא לא רוצה שידעו מזה).

עכ"פ לענין ר"ש הומינר שליט"א אשתדל בל"נ לעשות מה שאפשר.

ידידך עוז

ש. דבליצקי

גב. תודיעני המקום והזמן של אמירת השעור אולי אזדמן פעם לבוא בל"נ.

תשובה בענינים הנ"ל

אור ליום ועש"ק ח' לחדש טבת תש"כ

לידידי ורעי היקר הרב הגאון וכו' ר"ש דבליצקי שליט"א

שלו' רב וברכת עולמים עד בלי די!

את מכתבך היקר קבלתי והנך כותב כדברי ממש רק הוספתי טעם לשבח המוצא בהגו"י צמצו"ש צסס היפ"ש והציאו הצל"י שצשמאל דעתיק ישנו שס הימין דצ"ן ומה טעה הצל"י ונטה מפשט דברי הרצ והרש"ש ז"ל ואין מקום כלל לדבריו וצודאי שהעיקר כה"חסדי דוד" ואכמ"ל, ופשוט. אני חשבתי אולי ישנם תחת ירך באורים שונים שקבלת מהאדמו"ר זצ"ל

כי לפי השערתי המקובלים היותר גדולים א"א לומר עליהם כי הוא זה ואפשר הרבה לחלוק עליהם ואין להם קבלה אמתית איש מפי איש בכל הענינים כ"א איש לפי שכלו, וממילא צריך לטרוח ולהתייגע לבד ולא לסמוך על שום אחד, ולפי דבריך הרי לאדמו"ר זצ"ל היתה לו בהירות גדולה בכל הענינים בלי סיבוכים ולכן הייתי רוצה לדעת מהני מילי מעלייתא מפומי' דרב בענין הכוונות בודאי שאין לזוז מהרש"ש, ובעל הלשם טעמו ונמוקו עמו באמת וצדק ואין ראי' מדברי האר"י ז"ל שגם הוא כונתו על הפנימיות והשמות ואולי יתכן מאד לומר שאם מכוונים בשמות הפרצופים בכונה ורעותא דלבא בסתמא על השמות והפנימיות שיש בהם אף שאינו מכוון בעצם השמות שפיר דמי כי אין בזה החשש של הלשם כיון שהוא מכוון בשמות הפרצופים רק לסימנא בעלמא על השמות והפנימיות שבהם ובזה אפשר שהכל על מקומו יבוא בשלוי' אולם מי אני ומה חיי להכניס את ראשי בענינים גבוהים כאלה, עכ"פ לעצם הדברים נראים מאד.

מקום הלמוד הוא ב"שער השמים" במקור ברוך רחוב רשב"ם מס' 9, למטה יש שם ביהכנ"ס ספרדי וכן ממול, זמן הלמוד הוא לע"ע לפנות ערב משעה 4.30 עד 5.30 בערך, ובודאי יהי' שינוי בזה לפי סדר היום וזמן תפלת המנחה.

אני מסיים בזה בברכה ומחכה לתשובה.

תראה ג"כ בהקדם האפשרי לעשות ככל האפשר עבור הרש"ה [=הר"ש הומינר].

ידידך דו"ש ושלוי' כל ב"ב באה"ר ואה"ע

יוסף ליב זוסמן

בריעה בברכת מגן אבות

חזרה למקומו בסיום שמונ"ע ערבית

בס"ד, אור ליום ד' י"ד כסליו תשכ"ב

למע"כ ידי"נ ואהובי הגר"ש דבליצקי

שלוי' וברכה!

תסלח לי על איחור כתיבתי במה שלא אישרתי עד היום את קבלת הספר מכמה סיבות וגם כי בימים האחרונים לא הרגשתי כ"כ טוב מריבוי הצטננות כעת הוטב לי בעזרתו ית'. הספר הוא חשוב מאד ורב תועלת ונהניתי ממנו ורבים יהנו לאורו. עוד לא הספקתי לעבור עליו.

בענין ברכת מגן אבות תמהתי על מה שאתה קורא תגר על מה שכורעים בה בתחלה, ואינו מובן שהרי היא ברכת מעין שבע וגם יוצאים בה ידי חובת התפלה, ותחלתה היא ממש תחלת השמ"ע ואין בזה משום מוסיף על הכרעות. ות"ח גדולים תמהים ע"ז.

ואגב העירני ת"ח אחד מה שלא נזכר בשו"ע אם גם בסיום תפלת שמ"ע של ערבית יש להמתין על הקדיש כמו בשחרית על קדושה, ולפום ריהטא היינו כך ואכמ"ל.

אני מסיים בברכה שתצליח בכל דרכיו להגדיל תורה ולהאדירה ובכל הענינים ואני מודה לך מאד ע"ז מקרב לבי.

ידידך דו"ש יוסף ליב זוסמן

בענינים הנ"ל ועדות על מנהג כמה גדולים בלבישת בגדי שבת בליל ט"ב שחל במוצ"ש

בס"ד, יום ג' וישב תשכ"ב

ליד"נ שליט"א

שלו' וברכה.

אני שולה לך בזה העתק ממה שכתבתי היום אודות הכריעה במגן אבות.

ובנוגע למה שכתבת דצריך ליזהר לא לחזור הפסיעות עד הקדיש תתקבל כשאר ערבית דעלמא, אין הדבר כן דלא גרע עכ"פ אמירת ויכולו וברכה מעין ז' כבשעה שאומרים פיוטים שחזור תיכף כמ"ב קכ"ג סק"י ואף אם נחמיר שם כאן עדיף טפי מדהוא ענין חדש. וכן בליל פסח שאומרים הלל או בליל יוהכ"פ שאומרים סליחות קדם הקדיש האם יעמוד שם כל הזמן עד הקדיש. ולא חזינן לרבנן קשישאי דעבדי הכי.

בספרי [זה השלחן] ח"ב כתבתי דמכוער הדבר להיות מלובש בבגדי שבת בשעת איכה בט"ב שחל במוצאי שבת, עיי"ש. וע"ז כתב לי הרב ר' חיים זבולון חרל"פ נ"י מראשון לציון. דהגרי"ח זוננפלד והגר"ז בהר"ן והגריא"ה קוק והגרי"מ חרל"פ (זכר כולם לברכה) הלכו מלובשים בבגדי שבת. ולשאלתי אותו לברר דבריו יותר ענה לי דעל אביו זצ"ל הוא ראה בעצמו ועל השאר הוא שמע מפי אביו.

אם יש לך להוסיף על זה משהו נא להודיעני כי זה חשוב מאד הגם שבוודאי זה כבר לא יהיה למעשה כי יהפכו לששון ושמחה.

בב"א כברכת ידידך עוז

מקום החותם

שריה דבליצקי

נב. מחמת האריכות שכתבתי נלאיתי כעת להעתיק לך ובהזדמנות בלנד"ר אעתיק לך, רק אודיעך ראשי פרקים שדבר זה כבר נשמע בין החיים בספר זכר יהוסף להגאון ר' יוסף זכריה שטרן משאוועל סי' צ', ובמחכת"ה הוא טעה שם בפשט דברי הר"י טירנא במנהגיו שכתב "וכורעים במגן אבות תחילה וסוף ובמודים תחילה וסוף" והוא חשב שהר"י טירנא מדבר במגן אבות דליל שבת, ובאמת הוא מדבר בברכת האבות דכולי שתא שקראה מגן אבות אגב שיטפיה דמגן אבות.

מכתב תנחומים

בס"ד, אור ליום ג' י"א שבט תשכ"ג

מנחם ציון וירושלים ינחם את כבוד ידי"נ וחביב לבי היקר הרב הגאון הצדיק וכו' ר' שרי' דבליצקי שליט"א וכל משפחתו בהלקח מהם עטרת ראשם אביהם היקר איש הצדקה והחסד ר' בצלאל יעקב דבליצקי ז"ל ותנצב"ה.

ידידי היקר! ידעתי כך כי בודאי תוכל להבליג על הכל ולקבל באהבה ולהתחזק בהתחזקות אמתית, שכן איש כמוך אינו נתון להרגשים הרגילים כי אם לרגשי התורה. ויודע אתה לבטל את כל רגשי הגוף לאור התורה והכל במדה ובמשקל ובמנין כפי אשר גזרה חכמתו ית' ולמותר להאריך בשבילך בדברי תנחומים ועידוד וחיזוק, ובלי ספק בדרכי עבודתך בלמוד התורה ותפלה וקיום המצות כתיקונם תמצא ניחומים אמתיים. והרופא לשבורי ומחבש לעצבותם בתחה"מ, ירפא את שברכם בנחמת ציון וירושלים.

ידידי היקר! בשעה כזו מוטל עליך להשפיע על אחיך שיתנו לצרכי צדקה סכומים גדולים וניכרים ככל האפשר, ואתה בודאי תשכיל לדעת כח יכולתם ואפשרותם עד הקצה האחרון. ואני הלא איני יודע עד כמה הוא הגבול, וממילא תראה אתה לעשות בזה גדולות ונצורות להקים יד ושם וקרן קיים לעי"נ אביכם ז"ל. גם לחלק צדקה על אתר וגם לעשות קרן קיים או בתים ובנינים ככל אשר תמצא ידכם לעשות לטובת עניי ישראל הנצרכים למאד לת"ח ויר"ש. ומה לי להאריך בזה אתה בעצמך תעשה פעולה נועזת ביותר מבלי להסתכל על חשבונות אחרים, ותנסה לעשות דברים כאלו אפי' אם יהי' נראים כרחוקים ממצאות. ומלבד שתהי' תועלת לעניים בעצמם תהי' בזה גם תועלת לעצמם בכח סגולת מצוה זו, יזכו לאחוזו בעץ החיים בתורה ויראה. ובזה יהי' נחת ורוח ועילוי רב לנשמת אביך ז"ל.

בברכת הנחמה הקרובה לבוא

יוסף ליב זוסמן

בענין לבוין כוונות הרש"ש בתפלה ובאכילה בשנת השמיטה

בס"ד

אור ליום ג' אדר"ח מר"ח תשכ"ו

למע"כ ידי"נ וחביב לבי הרב הגה"צ רש"ד שליט"א

שלו' וברכה!

קבלתי היום את מכתבך בצירוף כל הצ'קים כמו שכתבת ---, ואני כבר נתתי להרב שרעבי את הכסף בלילה אחר תפלת ערבית, ומסרתי לו ד"ש ממך ואת הבקשה להתפלל עבור הילד לרפו"ש.

וע"ד הכונות⁴⁶ אמר⁴⁷ כי כונות האכילה אפשר לכוין ובענין כונות התפלות, במנהג של בית אל, להתפלל שחרית בכל הכונות, ומנחה בלי שום כונות, וערבית, ק"ש וברכותי' בכונות, והעמידה פשוט. דעת המקובל האלקי רח"ש דוויק זצוק"ל הוא לכוין בכל התפלות מתיבת באהבה והלאה.

ידידך דושו"ט

יוסף לייב זוסמן

**כוונת הקריאה והכתיבה בשם ה', נוסח ושבתך בקדושה,
ונוסח ברכה מעין ג' בשבת להגדר"א**

בס"ד

אור ליום א' ו' אד"א תשכ"ז

למע"כ ידי"נ ואהובי היקר הרב הגה"צ רש"ד שליט"א

של' וברכה!

בתודות לך על זה השלחן ח"ג ששלחת לי, ומאד נהניתי מזה אמנם יש להשיב בזה כמה דברים, יש לומר בענין כונת הקריאה והכתיבה [דף לה אות ב'] אין מחלוקת בין רבינו האריז"ל ורבונו הגר"א ז"ל, שכן הגר"א דיבר רק לפי עומק הפשט וההלכה וכמוש"כ בעצמו שאם אמנם ישנם סודות עמוקים בכל דבר האם מחויבים לכוין כ"ז. ובדאי כונתו מצד ההלכה ושכן מצד הקבלה ודאי צריך לכוין הכל בכ"מ, וי"ל שלכך נתכוין האריז"ל.

בענין "ושבתך" גם אני רגיל לומר תמיד שאין אמת במה שרגילים העולם לפרש ולענ"ד כונתו רק לאפוקי שלא לומר ושבתך ויותר נכון ע"פ הדקדוק לומר וְשָׁבַחְךָ אֵף ע"פ שגם וְשָׁבַחְךָ אינו זר ע"פ הדקדוק ויש מקום גם לזה. אבל נלענ"ד שיותר נכון כנ"ל.

בענין ברכה אחת מעין שלש לדעתי אי"צ כלל לומר כל הנוסח כמו בבהמ"ז בשבת, כי א"צ רק להזכיר מעין המאורע ומעין הברכה של נחמנו, ולענ"ד מספק לומר רק כמו שנוהגים העולם, ובדרך מליצה י"ל: מקום שאמרו לקצר וכו'.

וכמדומה שיש לי עוד להעיר ע"ז ואיני זוכר כעת, ואני מסתפק בזה.

והנני מברך אותך יישר חילך לאורייתא להוסיף ולהגדיל מעלה מעלה ויפוצו מעינותיך חוצה ותזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ותצליח בכל דרכיך ותתברך בכל טוב ברוב אושר ועושר וכבוד ונחת ושמחות וימלאו כל משאלות לבבך לטובה בתוך כל ישראל ותזכה לראות בקרוב ממש בביאת משיח צדקנו ובנין ביהמ"ק בב"א.

ידידך ואוהבך בלונ"פ דושו"ט כה"י

יוסף לייב זוסמן

46 בשנת השמיטה [שחל בשנה זו תשכ"ו].

47 הר"מ שרעבי.